

แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรม
จิตสาธารณะ : ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรภาค 6

โดย

พลตำรวจตรี วรรณพัชร์ กิตติพิบูลย์
ผู้บังคับการอำนวยการ ตำรวจภูธรภาค 6
สำนักงานตำรวจแห่งชาติ

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร
หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 60
ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช 2560 - 2561

บทคัดย่อ

เรื่อง **แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ**
: ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรภาค 6

ลักษณะวิชา **สังคมจิตวิทยา**

ผู้วิจัย **พลตำรวจตรี กรณ์ณพัชย์ กิตติพิบูลย์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60**

ความตระหนักถึงการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคนมีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ มีที่ยืนและเปิดโอกาสให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ การยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาการให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาการทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม เป็นที่มาในการศึกษา เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ : ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรภาค 6 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทางสังคม และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้ คือ จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็ก และจะพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงวัยรุ่น และจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จึงต้องคอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควร คอยชี้แนะ และปลูกฝังจิตสาธารณะให้แก่เด็กเป็นคุณธรรมของพลเมือง ทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ มีความรับผิดชอบในตนเอง ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้มาตั้งแต่วัยต้นของชีวิตโดยอาจเป็นในวิถีทางที่ต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้บุคคลมีพัฒนาการทางจริยธรรมต่างกัน จากกฎเกณฑ์การตัดสินที่ต่างกัน ความใฝ่ธรรม รู้จักตนเองของบุคคลนั้น คือ สร้างความสามารถในการพิจารณาให้รู้อิทธิพลของความดีและความไม่ดีของตนให้ชัดเจน มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ควรมีการประชาสัมพันธ์ในสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ผู้ที่ทำงานด้านจิตสาธารณะควรได้รับความคุ้มครองด้านสุขภาพ มีกฎหมายคุ้มครอง จะนำมาซึ่งการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยในสังคมให้เป็นคนดี เป็นเรื่องที่น่าเป็น เพราะคนในสังคมต่างเรียกร้องในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย

คำนำ

กระแสการเร่งพัฒนา และเศรษฐกิจที่บีบรัด ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยให้เกิดการแข่งขัน มีค่านิยมทางวัตถุสูง เกิดการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวม ขาดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้เกิดภาวะขาดสมดุลทั้งทางจิตใจและวัตถุ ความสำคัญต่อส่วนรวมจึงลดน้อยลง

ด้วยเหตุนี้จึงมีการกล่าวถึงคำว่า "จิตสาธารณะ" มากขึ้นเพื่อประโยชน์ที่จะเป็นแนวคิดต่อตนเอง อันจะสร้างประโยชน์ ก่อให้เกิดการพัฒนาทางสังคม การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นการสร้างคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดจากภายใน "จิตสาธารณะ" เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกให้คนรู้จักเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจ มีความร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นหลักในการดำเนินชีวิต ช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม พร้อมทั้งจะเสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความปรารถนาที่จะช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม ด้วยความเต็มใจ โดยพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นการรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ และทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ด้านการรับรู้และตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า จิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับจิตใจของมนุษย์

พล.ต.ต.

(กรณัณพัชญ์ กิตติพิบูลย์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ผู้วิจัย

ABSTRACT

Title Guidelines for the development of moral ethics with public mental activity
: case study police division region 6

Field Social - Psychology

Name Police Major General Kornnapach Kittipibul **Course** NDC **Class** 60

Awareness of sustainable development the focus is on developing people who are completely human. Thai society is a quality society there is a stand and opportunity for everyone in society have a good life, happy and in solidarity. To seize the "people-centered development" o build quality of life and good health for Thai people to build quality of life and good health for Thai people develop people to be complete, disciplined. Have knowledge, skills, creativity. Have a good attitude, social responsibility ethical and moral. Develop people at all ages and prepare them into the elderly society with quality including the creation of people to make use of and environmentally friendly support utilize natural resources and environment appropriately.

It is in the study guidelines for the development of moral ethics with public mental activity : case study police division region 6. The purpose is to study the principles of public mental health, moral development social ethics social and moral counseling for moral development. The results are summarized as follows public spirit is the result of training since childhood. And will continue to grow until adolescence and until mature. Adults need to encourage the right things to be guided and cultivate public mind for children is the virtue of the citizen Everyone in society can live together. Self-responsibility everyone has had the opportunity to learn since the early days of life. It may be in different ways. As a result, individuals have different ethical developments, from the different judging criteria. Pursuit and know your self is the ability to determine the influence of good and bad. There are important suggestions there should be publicity in basic rights and freedoms, people who work in public mental health should be protected have protection laws The moral of the Thai people in the society to be good it is necessary. Because people in society are demanding morality in Thai society.

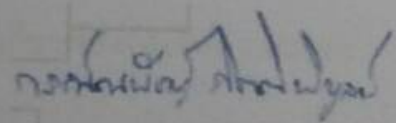
คำนำ

กระแสการเร่งพัฒนา และเศรษฐกิจที่บีบรัด ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยให้เกิดการแข่งขัน มีค่านิยมทางวัตถุสูง เกิดการเอาเปรียบซึ่งกันและกัน มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวม ขาดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้เกิดภาวะขาดสมดุลทั้งทางจิตใจและวัตถุ ความสำนึกต่อส่วนรวมจึงลดน้อยลง

ด้วยเหตุนี้จึงมีการกล่าวถึงคำว่า "จิตสาธารณะ" มากขึ้นเพื่อประโยชน์ที่จะเป็นแนวคิดต่อตนเอง อันจะสร้างประโยชน์ ก่อให้เกิดการพัฒนาทางสังคม การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นการสร้างคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดจากภายใน "จิตสาธารณะ" เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกให้คนรู้จักเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจ มีความร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นหลักการในการดำเนินชีวิต ช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม พร้อมทั้งจะเสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความปรารถนาที่จะช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม ด้วยความเต็มใจ โดยพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นด้านการรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ และทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ด้านการรับรู้และตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า จิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับจิตใจของมนุษย์

พล.ต.ต.

(กรณัณพัชญ์ กิตติพิบูลย์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
สารบัญ	ค
สารบัญตาราง	จ
สารบัญแผนภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	3
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	4
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประเทศ	5
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรม จิตสาธารณะ	5
กระบวนการสร้างจิตสาธารณะ	12
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ	20
ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีจิตสาธารณะ และคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ	27
ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม	30
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	32
กรอบแนวคิดของการวิจัย	35
บทที่ 3 การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ	36
การพัฒนาจิตสาธารณะของตำรวจภูธรภาค 6	38
การสร้างความเข้มแข็ง และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม	42
สรุป	50

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 วิเคราะห์การเรียนรู้จิตสาธารณะ เพื่อแก้ปัญหาและกำหนดแนวทาง	
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทางสังคม	52
การเรียนรู้จิตสาธารณะ กับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทางสังคม	52
กระบวนการในการยกระดับกิจกรรมจิตสาธารณะในประเทศไทย	63
คุณลักษณะของกิจกรรมจิตสาธารณะ	66
สรุป	83
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	84
สรุป	84
ข้อเสนอแนะ	88
บรรณานุกรม	91
ผนวก กิจกรรมจิตสาธารณะ ดำรงจรรยาภาค 6	94
ประวัติย่อผู้วิจัย	98

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

4 – 1: คำที่ควรและควรหลีกเลี่ยงในการเขียนโครงการ

79

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
2-1 : ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม (B) สภาพแวดล้อม (E) และส่วนบุคคล (P)	24
2-2 : ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม และลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจ ที่นำไปสู่พฤติกรรมทางจริยธรรม	26
2-3 กรอบแนวคิดของการวิจัย	35
4-1 : แบบจำลองระบบการศึกษาอย่างง่าย	80

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็น 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ผู้การปฏิบัติโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มีหลักการที่สำคัญ คือ การยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุลผสม มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคนมีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ มีที่ยืนและเปิดโอกาสให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ การยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบ ต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

จิตสาธารณะ (Public Consciousness) โดยนิยามของราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งให้ความหมายจิตสำนึกทางสังคมหรือจิตสำนึกสาธารณะว่า หมายถึง การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติให้ความหมายว่าเป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระ และเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มีความสำนึกยึดมั่นในระบบคุณธรรมและจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิด เน้นความเรียบง่าย ประหยัดและมีความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะนั้น มีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคมภายใต้กระแสการเปลี่ยนแปลง¹ เนื่องจากจิตสำนึกสาธารณะเป็นความรับผิดชอบซึ่งเกิดขึ้นภายใน คือความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนคุณธรรม จริยธรรมที่อยู่ในจิตและส่งผลสู่การกระทำภายนอกของบุคคล ปัญหาต่างๆ

¹ รัชฎ กันทะระญู. “รายงานการสังเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม”. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5. 2554, หน้า 3 -4.

ในสังคมเห็นได้ว่ามีเหตุเกิดจากการขาดจิตสำนึกของคนส่วนใหญ่ การสร้างจิตสำนึกสาธารณะของคนในสังคมจึงจำเป็นและมีคุณค่ายิ่ง สามารถทำได้หลายรูปแบบทั้งจากการกระทำของตนเอง เช่น การรับผิดชอบต่อตนเองเพื่อมิให้เกิดผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม รวมถึงการกระทำโดยมีบทบาทช่วยสังคมในการรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อแก้ปัญหาสังคมซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติในลักษณะอาสาสมัครเพื่อช่วยขัดเกลาจิตใจให้มีความเมตตา กรุณา มีความเสียสละ และมีจิตสาธารณะเพื่อช่วยสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการส่งเสริม สนับสนุนให้จัดทำโครงการ/กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พัฒนาเยาวชน และประชาชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน ชุมชน และสังคม ดังพระราชดำรัสของในหลวง ร.9² ตอนหนึ่งเมื่อครั้งเสด็จฯ ไปยังหน่วยงานพัฒนาต้นน้ำทุ่งจ้อ พ.ศ.2519 ความว่า “...ควรจะปลูกต้นไม้ในใจคนเสียก่อน แล้วคนเหล่านั้นจะพากันปลูกต้นไม้ลงบนแผ่นดิน...” โดยจะทำการศึกษาเฉพาะในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรภาค 6 เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทางสังคม ด้วยจิตสาธารณะ ขยายผลต่อองค์กรร่วมของประเทศ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมของทุกศาสนา ตัวอย่างเช่น หลักศาสนาพุทธ คือ อธิปไตย 4 พรหมวิหาร 4 สังคหวัตถุ 4 ที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ และกิจกรรมจิตสาธารณะ
2. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทางสังคม ด้วยจิตสาธารณะ
3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ

² “ข่าวในพระราชสำนัก”. หนังสือพิมพ์มติชน. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.matichon.co.th/news/390136,2560>.

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประเทศ โดยกำหนดขอบเขตและเกณฑ์ในการพิจารณาประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ การระดมความคิดเห็นจากที่ประชุม และการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้เชี่ยวชาญผู้ที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่รับผิดชอบตำรวจภูธรภาค 6

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิ จาก กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรภาค 6 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติภาค 6 (ปปช.6) และประชาชนโดยทั่วไป ในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรภาค 6 เป็นต้น โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เจาะจง และรวบรวมผลการสัมภาษณ์มาประมวลในรูปแบบการพรรณนา และนำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ศึกษามาทำการวิเคราะห์ และนำเสนอในเชิงพรรณนาความ

3. ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษา เรื่องแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ : ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรภาค 6 ในครั้งนี้ จะใช้เวลาในการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสาขาอาชีพในห้วงระยะเวลาประมาณ 10 เดือน ตั้งแต่เดือน พ.ย.60 – เม.ย.61

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยกำหนดขอบเขตและเกณฑ์ในการพิจารณาประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ จากการระดมความคิดเห็นจากข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิ และการสัมภาษณ์ (Interview) จาก ข้าราชการของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรภาค 6 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติภาค 6 (ปปช.6) และประชาชนโดยทั่วไป ในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรภาค 6 เป็นต้น โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาสร้างกรอบความคิดของการวิจัย ทำการรวบรวมเอกสารแล้ววิเคราะห์เอกสาร โดยการจัดทำแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร บันทึกเกี่ยวกับลักษณะเอกสาร แหล่งที่มาและสาระสำคัญของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารจะเป็นกรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีการอื่นๆ ต่อไป

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการระดมความคิดเห็นจากข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิ และการสัมภาษณ์ (Interview) จากข้าราชการของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรภาค 6 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติภาค 6 (ปปช.6) และประชาชนโดยทั่วไป ในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรภาค 6 เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อกำหนดหัวข้อ/กลุ่มหัวข้อแนวคิดสำคัญ (Topic/Category) และแบบแผนแนวคิดสำคัญอันเป็นแก่นสารของการวิจัย (Pattern/Themes)

3. การอภิปรายผล ดำเนินการโดยการนำทฤษฎีที่ได้มีการทบทวนไว้แล้ว มาใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการระดมความคิดเห็นจากข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิ จากกระทรวง ศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรภาค 6 คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติภาค 6 (ปปช.6) และประชาชนโดยทั่วไป เป็นต้น

4. การนำเสนอผลการวิจัย ดำเนินการโดยเอาวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นตัวตั้งแล้วนำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยให้ครบทุกข้อตามลำดับ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประเทศ

2. ได้ทราบถึงประโยชน์ในการใช้กิจกรรมจิตสาธารณะ ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทางสังคม

3. ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลความรู้แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประเทศ

ในการวิจัยครั้งนี้ จะทบทวนวรรณกรรม ซึ่งประกอบด้วย แนวคิด ทฤษฎี กระบวนการในการพิจารณากำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ โดยมีเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะของประเทศ
2. กระบวนการสร้างจิตสาธารณะ
3. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ
4. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีจิตสาธารณะ และคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ
5. ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม
6. หลักธรรมทางพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรม จิตสาธารณะ

จิตสาธารณะ

ในโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีต่าง ๆ ส่งผลให้ประเทศไทยต้องเร่งพัฒนาตนเองเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง และสามารถแข่งขันกับนานาประเทศได้ ซึ่งกระแสการเร่งพัฒนา และเศรษฐกิจที่บีบรัด ได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมไทยให้เกิดการแข่งขัน มีค่านิยมทางวัตถุสูง เกิดการเอาใจเอา

เปรียบซึ่งกันและกัน มุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองมากกว่าส่วนรวม ขาดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ทำให้เกิดภาวะขาดสมดุลทั้งทางจิตใจและวัตถุ ดังนั้นความสำคัญต่อส่วนรวมจึงลดน้อยลง ความเจริญทางด้านวัตถุปัจจุบัน ทำให้สังคมมีค่านิยมให้ความสำคัญและแสวงหาเงินทองอำนาจมากกว่าให้ความสำคัญด้านจิตใจ สังคมจึงเสื่อมโทรมลงประสบปัญหามากมาย การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมจึงควรเกิดขึ้นในสังคม ด้วยเหตุนี้จึงมีการกล่าวถึงคำว่า "จิตสาธารณะ" มากขึ้นเพื่อประโยชน์ที่จะเป็นแนวคิดต่อตนเอง อันจะสร้างประโยชน์ ก่อให้เกิดการพัฒนาทางสังคม การปลูกฝังจิตใจให้บุคคลมีความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม เป็นการสร้างคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดจากภายใน "จิตสาธารณะ" เป็นสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญในการปลูกจิตสำนึกให้คนรู้จักเสียสละ ร่วมแรงร่วมใจ มีความร่วมมือในการทำประโยชน์เพื่อส่วนรวม ช่วยลดปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม ช่วยกันพัฒนาคุณภาพชีวิต เพื่อเป็นหลักการในการดำเนินชีวิต ช่วยแก้ปัญหาและสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์สุขแก่สังคม

ความหมายของจิตสาธารณะ

ความหมายของจิตสาธารณะ มีผู้ที่ให้ความหมายไว้มากมาย ดังนี้

อาจารย์ จันทิรา ธนสงวนวงศ์¹ ได้ให้ความหมายว่า จิตสาธารณะ (Public Mind) หมายถึง จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม เพราะคำว่า "สาธารณะ" คือ สิ่งที่มีได้เป็นของผู้หนึ่งผู้ใด จิตสาธารณะจึงเป็นความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของในสิ่งที่เป็นสาธารณะ ในสิทธิและหน้าที่ที่จะดูแลและบำรุงรักษาส่วนรวมกัน เช่น การช่วยกันดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม โดยการไม่ทิ้งขยะลงในแหล่งน้ำ เป็นต้น การดูแลรักษาสาธารณะสมบัติ เช่น โทรศัพท์สาธารณะ หลอดไฟที่ให้แสงสว่างตามถนนหนทาง แม้แต่การประหยัดน้ำประปา หรือไฟฟ้า ที่เป็นของส่วนรวม โดยให้เกิดประโยชน์ คุ่มค่าตลอดจนช่วยดูแลรักษาให้ความช่วยเหลือผู้ทุกข์ได้ยาก หรือผู้ที่ร้องขอความช่วยเหลือเท่าที่จะทำได้ ตลอดจนร่วมมือกระทำเพื่อให้เกิดปัญหาหรือช่วยกันแก้ปัญหา แต่ต้องไม่ขัดต่อกฎหมาย เพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม

จิตสาธารณะเพื่อส่วนรวม

จิตสำนึกเพื่อส่วนรวมนั้นสามารถกระทำได้ โดยมีแนวทางเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. โดยการกระทำตนเอง ต้องมีความรับผิดชอบต่อตนเอง เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบและเกิดความเสียหายต่อส่วนรวม

¹ จันทิรา ธนสงวนวงศ์. "จิตสาธารณะ". (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://mos.e-tech.ac.th/mdec/learning/s1301/unit08.html#s02,2561>.

2. มีบทบาทต่อสังคมในการรักษาประโยชน์ของส่วนรวม เพื่อแก้ปัญหา สร้างสรรค์สังคม ซึ่งถือว่าเป็นความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม

ราชบัณฑิตยสถาน² ได้ให้ความหมายของจิตสำนึกทางสังคม หรือจิตสำนึกสาธารณะว่า คือ การตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน

นวรินทร์ ตาก้อนทอง³ ได้ให้ความหมายว่า จิตสาธารณะ คือ การแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวม พร้อมทั้งจะเสียสละและอุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีความปรารถนาที่จะช่วยแก้ปัญหาให้แก่ผู้อื่นหรือสังคม ด้วยความเต็มใจ โดยพิจารณาจากความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นด้านการรับผิดชอบต่อสาธารณะสมบัติ และทรัพยากรธรรมชาติ ด้านการทำกิจกรรมเพื่อสังคม เข้าร่วมในเรื่องส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม ด้านการรับรู้และตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคมร่วมกัน ซึ่งจะเห็นได้ว่า จิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอย่างยิ่งในการยกระดับจิตใจของมนุษย์ ให้หันมามองถึงประโยชน์ส่วนรวมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งร่วมมือกันพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้มีความสงบสุข และความพยายามในการปลูกฝังจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นในสังคมไทยในปัจจุบัน ได้กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ 1 คุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก โดยคนไทยต้องเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ตัวบ่งชี้ คือ กำลังกาย กำลังใจที่สมบูรณ์ ความรู้และทักษะที่จำเป็นและเพียงพอในการดำรงชีวิต และการพัฒนาสังคม ทักษะการเรียนรู้และการปรับตัว ทักษะทางสังคม คุณธรรม จิตสาธารณะและจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก โดยมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องด้านต่าง ๆ ให้กับผู้เรียน รวมถึงการรู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม และของประเทศชาติ และเพื่อความมั่นใจว่า คุณลักษณะที่พึงประสงค์ดังกล่าวได้เกิดขึ้นกับเยาวชนในระดับสถานศึกษา ที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การรู้จักดูแลของส่วนรวม รวมถึงรู้จักการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ ถ้าบุคคลมีจิตสาธารณะบกพร่อง มีน้อยหรือขาดไป จะส่งผลกระทบต่อหลายระดับ ทั้งต่อตนเอง ครอบครัว องค์กร ชุมชนประเทศชาติ และมีผลต่อระดับโลกตามมา

คำว่าจิตสาธารณะในภาษาไทย เป็นศัพท์ใหม่ เป็นคำที่ใช้แปลจากภาษาอังกฤษที่เรียกว่า Public Consciousness/Public Mind/Public Minds/Public Service/Service Mind ส่วนคำ

² พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน . (กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2546)..

³ นวรินทร์ ตาก้อนทอง..” จิตสาธารณะ : คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์”. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก :

แปลในภาษาไทย นอกจากใช้ว่าจิตสาธารณะแล้ว มีคำที่ใช้ในความหมายเดียวกันคำอื่นๆ คือ สำนัก
สาธารณะ จิตสำนักสาธารณะ จิตบริการ จิตสาธารณะ จิตสำนักทางสังคม เป็นต้น

ความหมายของจิตสาธารณะ⁴หรือ Public Consciousness มีผู้ให้ความหมายหลากหลาย
กันไป โดยภาพรวมอาจสรุปความหมายของ จิตสาธารณะ โดยผู้ทรงคุณวุฒิและผู้สนใจ ได้ดังนี้

1. จิตสาธารณะคือ จิตสำนักเพื่อส่วนรวม เป็นภาวะที่จิตตื่นและรู้สึกตัว สามารถ
ตอบสนองสิ่งเร้าจากประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือรูป รส กลิ่น เสียง และสัมผัสได้ การตระหนักรู้และ
คำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน การคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน

2. จิตสาธารณะ คือจิตสาธารณะ ที่แสดงออกมาในรูปของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นด้วย
ความสมัครใจเพื่อส่วนรวม โดยการแสดงออกด้วยการอาสาไม่มีใครบังคับ

3. จิตสาธารณะ คือ การสำนึกสาธารณะ ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลตระหนักรู้และ
คำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวมและสังคม เห็นคุณค่าของการเอาใจใส่ดูแลรักษาสิ่งต่างๆ
ที่เป็นของส่วนรวม

4. จิตสาธารณะคือ จิตบริการที่เกี่ยวกับการคิดและการปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือ
ผู้อื่น เป็นการประพฤติปฏิบัติที่มุ่งความสุขของผู้อื่นที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความตั้งใจดีและเจตนาดี

5. จิตสาธารณะคือจิตสำนักทางสังคมที่สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติได้อธิบาย
ว่าเป็นการรู้จักเอาใจใส่เป็นธุระและเข้าร่วมในเรื่องของส่วนรวมที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ มี
ความสำนึกและยึดมั่นในระบบคุณธรรม และจริยธรรมที่ดีงาม ละอายต่อสิ่งผิดเน้นความเรียบร้อย
ประหยัด และมีความสมคูลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

จากความหมายของจิตสาธารณะที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ทำให้เกิดประเด็นความคิดว่า
แล้วเราจะประยุกต์ การสร้างจิตสาธารณะให้กับสังคมได้อย่างไร และสร้างแล้วสังคมจะได้อะไร จะ
เป็นอะไร และสาเหตุใดจึงเป็นความจำเป็นที่จะต้องสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น ต่อประเด็นต่างๆ
เหล่านี้ สิ่งแรกที่เราจะต้องพิจารณาก็คือ ตรวจสอบว่าสภาพสังคมในปัจจุบัน โดยเฉพาะสังคมไทย มี
สภาพการเป็นอย่างไรบ้างจึงจะต้องนำเอาจิตสาธารณะมาเกี่ยวข้อง ประเด็นต่างๆ ที่ควรหยิบยกมา
พิจารณาถึงสภาพของสังคมปัจจุบันจะมีที่สำคัญๆ คือ

1. สังคมปัจจุบัน เป็นสังคมแห่งบริโภคนิยม ซึ่งเน้นถึงความสำคัญของวัตถุเป็นหลัก
ให้ความสำคัญแก่มูลค่ามากกว่าคุณค่า มุ่งการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติและทรัพยากรธรรมชาติ
เพื่อนำมาดัดแปลงเป็นเทคโนโลยีที่อำนวยความสะดวกสบายให้แก่ตน เป็นสังคมที่ไหลไปตาม
กระแสโลกาภิวัตน์ ของความเป็นวัตถุนิยมเป็นสังคมที่เชื่อในลัทธิเอาอย่าง และการแข่งขันเพื่อสร้าง

⁴ นวรินทร์ ตาก้อนทอง. "จิตสาธารณะ: คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์". วารสารการวัดผลการศึกษา.

ปริมาณมากกว่าคุณภาพ เป็นสังคมที่วัดกันที่ความมั่งคั่งแห่งการมีผลผลิตทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีที่เหนือกว่ากัน

2. ในด้านสุขภาพ เป็นสังคมที่มีการพัฒนาเทคโนโลยีและองค์ความรู้ทางการแพทย์ที่ รุดหน้า ทำให้อัตราผู้สูงอายุมีจำนวนมากและในอนาคตจะเป็นชนกลุ่มใหญ่ของโลก ตัวอย่างใน ประเทศอังกฤษ ในปี ค.ศ. 2033 ประชากรผู้สูงอายุ 58 ปี ขึ้นไปจะเพิ่มขึ้น 23% เป็นต้น อย่างไรก็ตามถึงแม้การแพทย์จะเจริญก้าวหน้าแต่ก็ไม่สามารถจะรักษาโรคได้ทั้งหมด ทั้งโรคติดต่อ เช่น หวัด นก หวัด 2009 และโรคไม่ติดต่อเช่น มะเร็ง เป็นต้น จากข้อมูลอัตราการตายของประชากรโลก ในปี ค.ศ. 2009 มีอัตราการตาย 8.2 คนต่อ 1,000 คน ซึ่งอัตราการตายนอกจากจะเกิดจากโรคระบาด โรคภัยไข้เจ็บแล้ว ยังเกิดจากภัยธรรมชาติต่างๆ เช่น แผ่นดินไหว ดินถล่ม น้ำท่วม ฯลฯ

3. สภาพแวดล้อมของสังคมในปัจจุบัน เป็นปัญหาใหญ่ของโลก ที่สำคัญคือเกิดมลพิษ ของระบบนิเวศ อันเนื่องมาจากการทำลายและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งที่ทดแทนได้ เช่น ป่าไม้ หรือทดแทนไม่ได้ เช่น พลังงาน เป็นต้น ทำให้หลายพื้นที่ของโลกต้องประสบภัยแล้ง ไฟป่า ที่ทำให้ชีวิตและทรัพย์สินสูญหายไปเป็นจำนวนมาก

4. สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีขั้นสูง ไม่ว่าจะเป็นการ สื่อสาร ด้านการคมนาคม ด้านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทำให้โลกมีความใกล้ชิด และไปมาหา สู้กันสะดวก ติดต่อสื่อสารกันได้ตลอดเวลา ด้วยอาศัยเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ที่นำมาสร้างประดิษฐ์ เป็นนวัตกรรมต่างๆ ที่อำนวยความสะดวกสบายให้กับการดำรงชีวิต แต่ก็ทำให้มนุษย์ต้องเร่ง แรงกาย ในการแสวงหาวัตถุต่างๆ เหล่านั้นมาบำรุงตน จนต้องยึดระบบเงินตราเป็นเครื่องวัด ความเป็นอยู่ และไม่ว่าจะเป็นฐานะทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

จากสภาวะการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในสังคมปัจจุบัน ทำให้มีผลต่อสภาพจิตใจของคนใน สังคม จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่ของสมาชิกสังคมโลกจะวนเวียนอยู่ในวงจรของสภาพจิตใจที่คล้ายคลึง กันในประเด็นต่างๆ ที่สำคัญคือ

1. เป็นสังคมที่จิตใจของคนมีความทะเยอทะยานฟุ้งเฟ้อ ด้วยมุ่งแต่การแสวงหาวัตถุมา เป็นองค์ประกอบสำคัญในการดำเนินชีวิต จึงเป็นจิตใจที่มุ่งทำลายธรรมชาติ มุ่งทำลายล้างซึ่งกัน และกัน เพื่อเอาชนะแข่งขัน ทางเศรษฐกิจ การผลิตอาวุธสงครามที่ร้ายแรง จึงเป็นสินค้าที่แข่งขันกัน ในตลาดโลก

2. จิตใจที่ติดยึดกับความเชื่อในประสิทธิภาพของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทางการแพทย์ จึงเป็นสังคมที่มุ่งแสวงหาความพยายามเอาชนะเวลาของธรรมชาติ มีความหลงในวัตถุที่เชื่อ ว่าจะทำให้อยู่นิรันดร์ ด้วยคติที่ว่าเงินตราจะบันดาลให้ทุกอย่าง

3. สภาพจิตใจของสมาชิกในสังคมที่เต็มไปด้วย ความวิตกกังวล ความเครียด จากการบีบบังคับของสภาพแวดล้อม ที่เป็นผลจากการประยุกต์ระบบบริโภคนิยมให้กับการดำเนินชีวิต อัตราของคนป่วยเป็นโรคทางประสาทจึงมีเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

4. จิตใจของคนในสังคมปัจจุบัน มีความเป็นส่วนตัวสูง เนื่องจากการคิดยึดอยู่กับเทคโนโลยีขั้นสูง คือคอมพิวเตอร์ ด้วยความเชื่อว่าเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตในทุกๆด้าน การใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่บนหน้าคอมพิวเตอร์ จึงถือว่าการวัดความสามารถเพราะไม่ต้องมีความรับผิดชอบใดๆ มีความเป็นโลกส่วนตัวสูง และมุ่งแข่งขันในด้านวัตถุมากกว่าการสร้างคุณภาพให้แก่ชีวิต

จากสภาพจิตใจของคนในสังคมปัจจุบัน ได้ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านต่างๆทั้งด้านคุณและโทษอยู่หลายประการด้วยกัน ผลกระทบที่เกิดจากการทำให้เกิดเป็นสภาพสังคมทั้งทางกายภาพและทางจิตใจของคน อาจจะสรุปให้เห็นประเด็นต่างๆ ของผลกระทบดังนี้คือ

1. การขาดแคลนทรัพยากรธรรมชาติ เนื่องจากการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของการแปรรูปและการเปลี่ยนแปลงสภาพอย่างกว้างขวางของ สำหรับการนำไปสร้างนวัตกรรม ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี จากการขาดแคลนดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อเนื่อง คือ เกิดการแก่งแย่งชิงดีทรัพยากร เกิดปัญหาอาชญากรรมในรูปแบบต่างๆทั้งภายในพื้นที่และข้ามพื้นที่เพื่อแย่งชิงทรัพยากร

2. การเปลี่ยนแปลงเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ ที่มีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้น อัตราการเกิดลดและตายของวัยทารกมีสูง ทำให้ส่งผลถึงปัญหาการลดประชากรวัยทำงานวัยเจริญพันธุ์ และจะส่งผลถึงการสูญพันธุ์ของมนุษย์ในที่สุด

3. ความเป็นตัวคนทางวัฒนธรรมถดถอย เนื่องจากความยินดีในกระแสโลกาภิวัตน์สูง การดำรงชีวิตที่อยู่บนพื้นฐานของปัจเจก 4 และความเป็นตัวคนทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์หมดไป เช่น ความพยายามในการกำหนดภาษากลางๆ กำหนดค่าของเงินกลาง ฯลฯ

4. สถาบันในสังคมอ่อนแอ จากการเปลี่ยนแปลงเป็นสังคมเทคโนโลยีขั้นสูงที่คนต้องมุ่งแสวงหาเครื่องมือมาบำรุงคนและดำรงสถานะในสังคมจากการวัดตรงวัตถุ ทำให้สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน สถาบันการเมือง และประเทศอ่อนแอ

5. การอพยพย้ายถิ่น ลัทธิข้ามชาตินิยม ทั้งในด้านการแต่งงาน การดำเนินธุรกิจ เป็นประเด็นที่ส่งผลกระทบต่อข้อกำหนดลักษณะของสังคม ทั้งนี้เนื่องด้วยอิทธิพลของกระแสโลกาภิวัตน์ และการแลกเปลี่ยนประชากร เป็นที่นิยม บางพื้นที่ของโลก จึงกลายเป็นที่รองรับเทคโนโลยีที่ตกทุน และประชากรที่บางประเทศต้องการส่งให้ไปอยู่ถิ่นอื่นเป็นต้น

จากผลกระทบเหล่านี้ จะเห็นได้ว่ามีผลกระทบทั้งทางดีและไม่ดีและอาจจะเรียกได้ว่าผลกระทบเป็นปัญหามากกว่าเป็นการพัฒนา ดังนั้นจึงเป็นภาระของสมาชิกในสังคม ที่จะต้อง

ช่วยกันหาทางแก้ไข ที่สำคัญที่สุดก็คือจะต้องช่วยกันสร้างคามมีจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น ในใจของทุกคน จึงจะทำให้มีผลต่อการหาหนทางแก้ไขปัญหาได้

สรุป จิตสาธารณะ หมายถึง การตระหนักรู้ตน ที่จะทำสิ่งใดเพื่อเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม การคิดที่สร้างสรรค์ เป็นกุศล และมุ่งทำกรรมดีที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมคิดสร้างสรรค์คือ คิดในทางที่ดี ไม่ทำลายบุคคล สังคม วัฒนธรรม ประเทศชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการกระทำและคำพูดที่มาจากความคิดที่ดี

ความสำคัญของจิตสาธารณะ

การที่คนมาอยู่รวมกันเป็นสังคม ย่อมต้องมีความสัมพันธ์ในรูปแบบการพึ่งพากัน การที่คนในสังคมขาดจิตสาธารณะนั้น จะมีผลกระทบต่อบุคคล ครอบครัว องค์กร อีกทั้งยังมีผลกระทบต่อชุมชน ระดับประเทศ และระดับโลก จิตสาธารณะเป็นความรับผิดชอบที่เกิดจากภายใน คือ ความรู้สึกนึกคิด จิตใต้สำนึกตลอดจนคุณธรรม จริยธรรม ซึ่งอยู่ในจิตใจ และส่งผลมาสู่การกระทำภายนอก ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น จะเห็นว่าเกิดจากการขาดจิตสำนึกของคนส่วนรวมในสังคมเป็นสิ่งสำคัญ เช่น

1. ปัญหายาเสพติด ซึ่งเกิดจากความเห็นแก่ตัวของผู้ชาย ไม่นึกถึงปัญหาที่เกิดขึ้นต่อไปกับสังคม

2. ปัญหามลพิษต่าง ๆ ที่เกิดจากความไม่รับผิดชอบต่อขาดจิตสำนึก

จิตสาธารณะจึงเป็นสิ่งสำคัญในสังคม เขาชวนต้องให้ความสำคัญและตระหนักในสิ่งนี้ ความรับผิดชอบต่อตนเอง จิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง นับว่าเป็นพื้นฐานต่อความรับผิดชอบต่อ ดังนี้

1. ตั้งใจศึกษาเล่าเรียนหาความรู้
2. รู้จักการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพให้แข็งแรงสมบูรณ์
3. มีความประหยักรู้จักความพอดี
4. ประพฤติตัวให้เหมาะสม ละเว้นการกระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหาย
5. ทำงานที่รับมอบหมายให้สำเร็จ
6. มีความรับผิดชอบต่อตรงเวลา สามารถพึ่งพาตนเองได้

ความรับผิดชอบต่อสังคมเป็นการช่วยเหลือสังคม ไม่ทำให้ผู้อื่นหรือสังคมเดือดร้อนได้รับความเสียหาย เช่น

1. มีความรับผิดชอบต่อครอบครัว เช่น เชื่อฟังพ่อแม่ ช่วยเหลืองานบ้าน ไม่ทำให้พ่อแม่เสียใจ

2. มีความรับผิดชอบต่อโรงเรียน ครูอาจารย์ เช่น ตั้งใจเล่าเรียน เชื่อฟังคำสั่งสอนของครูอาจารย์ปฏิบัติตามกฎระเบียบวินัยของโรงเรียน ช่วยรักษาทรัพย์สินสมบัติของโรงเรียน
3. มีความรับผิดชอบต่อบุคคลอื่นเช่นให้ความช่วยเหลือให้คำแนะนำไม่เอาเปรียบเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน
4. มีความรับผิดชอบในฐานะพลเมือง เช่น ปฏิบัติตามกฎระเบียบของสังคม ปฏิบัติตามกฎหมาย รักษาสมบัติของส่วนรวม ให้ความร่วมมือต่อสังคมในฐานะพลเมืองดี ให้ความช่วยเหลือ

กระบวนการสร้างจิตสาธารณะ

การสร้างจิตสาธารณะ เป็นความรับผิดชอบในตนเอง แม้ว่าจะได้รับการอบรมสั่งสอน ถ้าใจตนเองไม่ยอมรับ จิตสาธารณะก็ไม่เกิด ฉะนั้นคำว่า "คนเป็นที่พึ่งแห่งตน" จึงมีความสำคัญ ส่วนหนึ่งในการสร้างจิตสาธารณะถ้าตนเองไม่เห็นความสำคัญแล้วคงไม่มีใครบังคับได้

นอกจากใจของตนเองแล้ว แนวทางที่สำคัญในการจิตสาธารณะยังมีอีกหลายประการ ถ้าปฏิบัติได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนี้

1. สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม
2. ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักเสมอว่าตนเอง คือส่วนหนึ่งของสังคมต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวม ทั้งต่อประเทศชาติ และ โลกใบนี้
3. ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม ให้ถือว่าเป็นปัญหาของตนเอง เช่นกันอย่างหลีกเลี่ยง ไม่ได้ ต้องช่วยกันแก้ไข เช่น ช่วยกันดำเนินการให้โรงงานอุตสาหกรรมสร้างบ่อบำบัดน้ำทิ้งก่อนปล่อยลงสู่แหล่งน้ำสาธารณะ
4. ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะหลักธรรมหรือคำสั่งสอนในทุกศาสนาที่นับถือ สอนให้คนทำความดีทั้งสิ้น ถ้าปฏิบัติได้จะทำให้ตนเองมีความสุข นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมด้วยทำให้เราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

จากการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น หากทำได้ในสังคมส่วนใหญ่ผลลัพธ์จะเกิดขึ้นนั้น นับว่ามีประโยชน์อย่างมากที่ส่งผลต่อ คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชากร สามารถทำให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันได้อย่างเข้าใจกัน มีความสุข ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน จะมีแต่การก่อให้เกิดความปรารถนาดีต่อกัน อันจะส่งผลให้ช่วยเหลือกันให้กิจการก้าวหน้า และท้ายสุดจะส่งผลให้โลกทั้งโลกมีความสุข

การพัฒนาจิตสาธารณะ

จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็ก และจะพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงวัยรุ่น และจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จึงต้องคอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควร คอยชี้แนะ และปลูกฝังจิตสาธารณะให้แก่เด็ก นอกจากนี้ เด็กยังต้องมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบตามธรรมชาติ อันเกิดขึ้นได้เอง อีกทั้งเด็กยังมีการเรียนรู้ด้านวินัยจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอน ฝึกฝน จากบุคคล สิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นกฎธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันในสังคม การมีกิจกรรม และใช้สิ่งของร่วมกันในสังคม การพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กในการใช้สิ่งของร่วมกัน คุณลักษณะสมบัติส่วนรวม และมีน้ำใจแบ่งปันสิ่งของให้แก่กันและกัน

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาจิตสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งต้องปลูกฝังหรือเสริมสร้างไว้ตั้งแต่ในวัยเด็ก เพื่อให้เขาได้รับประสบการณ์ที่เพียงพอเป็นพื้นฐานที่สามารถนำไปพัฒนาตนเอง โดยในการปลูกฝังนั้น ควรให้เด็กได้มีความรู้ความเข้าใจ ตระหนักถึงความสำคัญของจิตสาธารณะ รวมทั้งมีการฝึกฝนให้เด็กได้ปฏิบัติจริง เพื่อให้เด็กเกิดการกระทำที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างแท้จริงจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย และควรทำให้เหมาะสมกับวัย เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย และเกิดการพัฒนาตามลำดับ ซึ่งในการฝึกอบรม ปลูกฝัง หรือพัฒนาจิตสาธารณะให้แก่เด็กนั้น ควรมีครูหรือผู้ใหญ่คอยดูแลชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง เด็กจะได้ยึดเป็นแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องเหมาะสม

สถาบันที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตสาธารณะ

แนวทางในการเสริมสร้างจิตสาธารณะของคนในสังคม ว่าจะต้องเกิดขึ้นได้จากการคลุกคลีอยู่กับความถูกต้อง การปลูกฝัง อบรม การฝึกปฏิบัติ การได้เห็นตัวอย่างที่ชวนให้ประทับใจ ปัจจัยเหล่านี้จะค่อย ๆ โน้มนำใจของบุคคลให้เกิดจิตสำนึกที่ถูกต้องและการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้นจำต้องอาศัยสถาบันทางสังคมหลายส่วนเข้ามาร่วมมือกัน อาทิ

1. สถาบันการศึกษา การศึกษาเป็นรากฐานของการพัฒนาเป็นสิ่งที่ปฏิเสธกันไม่ได้ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาในรูปแบบใด จำต้องเริ่มต้นด้วยการศึกษาจนมีการศึกษามากพอแก่สถานะแห่งตน ที่จะสามารถปฏิบัติงานหรือดำเนินชีวิตไปสู่ทิศทางที่ประสงค์ การกำหนดเป้าหมายของการศึกษาให้ถูกต้องโดยธรรมชาติเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริง จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่มีผู้มีอำนาจในการบริหารการศึกษาพึงพิจารณาให้ลึกซึ้ง ให้ถ่องแท้ ใ้รอบคอบ ให้ถูกต้องด้วยทัศนคติที่กว้างไกล โดยมีจุดหมายรวบยอดว่า ต้องจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีจิตสำนึกเป็นมนุษย์ที่เต็มที่มีการจัดการศึกษาควรมุ่งเน้นที่การสร้างจิตสำนึกภายใน คือ การพัฒนาจิตสำนึกภายใน คือ การพัฒนาจิตใจที่เป็นรากฐานของความเป็นมนุษย์ไม่ควรเน้นที่การพัฒนาเพื่อความสำเร็จในวิชาชีพที่ปราศจากพื้นฐานทางจริยธรรม เพราะอาจจะเป็นการส่งเสริมให้บุคคลออกไปประกอบวิชาชีพด้วย

จิตสำนึกผิดพลาดแล้วก็ไปสร้างระบบการทำงานที่ผิดมีการเอาเปรียบผู้อื่น กอบโกย ความหลงตัวเอง ความมัวเมาวนเวียนแต่ในวังวนวัตถุ ที่อาจก่อให้เกิดการประหัดประหารกันในทุกวงการ

การให้การศึกษาแก่เยาวชน ควรหยุดสร้างจิตสำนึกที่นิยมในวัตถุ แต่เน้นการสร้างจิตสำนึกในทางจริยธรรมให้หนักแน่นเข้มแข็งยิ่งขึ้นทุกระดับการศึกษาตั้งแต่อนุบาลศึกษาจนถึงอุดมศึกษา เพื่อให้เป็นจิตที่สามารถช่วยสร้างระบบถูกต้อง เพื่อการดำรงอยู่ของสังคมโดยธรรม โดยเฉพาะการดำรงเน้นการฝึกอบรมให้รู้จักทำหน้าที่เพื่อหน้าที่อย่างดีที่สุดฝีมือในทุกหน้าที่ในฐานะ ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ด้วยความสำนึกว่าทุกหน้าที่มีคุณค่าและความสำคัญเท่าเทียมกัน

2. สถาบันศาสนา สถาบันทางศาสนาต้องเป็นผู้นำในการสร้างจิตสาธารณะให้เกิดขึ้น ต้องนำประชาชนกลับไปสู่คำสอนของพระพุทธองค์ที่ทรงเน้นให้เห็นแก่ประโยชน์สุขของสังคมเป็นใหญ่ ไม่บริโภคนิยมความจำเป็น หรือ เพราะความอยาก มีความสันโดษ พอใจที่จะมีกินมีอยู่ มีใช้เท่าที่จำเป็นรู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่เจือจานแก่ผู้อื่น มีความเมตตาอาทรต่อกัน เห็นแก่ผู้อื่นเสมือนเห็นแก่ตนเองรู้จักหน้าที่ ปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้อง

สถาบันทางศาสนาจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นสถาบันที่ได้รับการเคารพบูชาแต่โบราณกาลจวบจนปัจจุบัน เป็นสถาบันที่มีอิทธิพลอย่างสูงต่อจิตใจของประชาชน เพราะต่างได้ยึดถือสถาบันนี้เป็นที่พึ่งทางใจมาอย่างเนิ่นนาน ฉะนั้น สถาบันทางศาสนาจึงอยู่ในฐานะที่จะช่วยสร้างสรรค์และพัฒนาจิตใจของคนในสังคมให้หันเข้ามาอยู่ความถูกต้องตามทำนองคลองธรรม และวิธีการพัฒนาจิตสำนึกให้เกิดขึ้นได้อย่างดีที่สุด ก็คือการสอนด้วยตัวเอง อันหมายถึง การที่ผู้อยู่ในสถาบัน องค์การทางศาสนา พึงต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างแก่คนในสังคมในด้านการช่วยเหลือส่วนรวม

3. สถาบันครอบครัว ความอบอุ่นของสถาบันครอบครัวมีความสำคัญเป็นอันดับแรก เพราะเป็นจุดเริ่มต้นที่ช่วยให้เด็กเกิดจิตสำนึกเห็นความสำคัญของส่วนรวม ความใกล้ชิดระหว่างพ่อแม่กับลูกจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการเลี้ยงอบรมลูก เพราะความใกล้ชิดจะเป็นสื่อที่ทำให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และกลายเป็นเกิดความเห็นใจซึ่งกันและกัน

สถาบันครอบครัวจึงเป็นพื้นฐานของสังคม ถ้าครอบครัวมีแต่ความคลอนแคลน สังคมก็พลอยคลอนแคลนไปด้วย และเด็กที่เติบโตจากครอบครัวที่คลอนแคลนจะมีจิตสำนึกที่คลาดเคลื่อน การสอนและการอบรมของสถาบันครอบครัวควรดำเนินการให้สอดคล้องประสานไปในจุดหมายเดียวกันกับการสอนการอบรมของสถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา เพื่อปูพื้นฐาน หรือฝังรากให้เด็กมีจิตสำนึกที่เป็นสัมมาทิฐิเสียตั้งแต่ยังเด็ก เพื่อที่เด็กจะได้เป็นกำลังในการสร้างสรรค์สังคมที่มีความร่มเย็นเป็นสุข

4. สื่อมวลชน สื่อมวลชนเป็นสถาบันที่ทรงอิทธิพลอย่างยิ่งในการกระจายความคิด ความรู้ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งสู่การรับรู้ของประชาชน ความร่วมมือจากสื่อมวลชนจะช่วยสร้างความเข้าใจช่วยสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องให้แก่คนในสังคม เนื่องจากสื่อมวลชนนั้นมีบทบาทและอิทธิพลอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างการรับรู้ที่จะสั่งสมกลายเป็นจิตสำนึกของคนในสังคม

การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมือง จึงเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นที่จะช่วยให้คนในสังคมมีจิตสำนึกที่จะนำไปสู่การก่อตัวของประชาสังคม การจัดการศึกษาเพื่อความเป็นพลเมืองนี้มีได้หมายถึงกระบวนการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนสำหรับประชากรวัยเรียน หรือการจัดการศึกษาแบบเป็นทางการในรูปแบบอื่น ๆ แต่ยังคงหมายถึงกระบวนการเสริมสร้างการเรียนรู้ทางตรงอย่างไม่เป็นทางการในชีวิตประจำวัน ซึ่งจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับเครือข่ายสถาบัน และกระบวนการทางสังคมที่หลากหลายและต่อเนื่องทั้งในส่วนของสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว องค์กรเอกชน และองค์กรประชาสังคม ฯลฯ

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม (Decency)

แนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม⁵

การกำหนดทิศทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผู้รับผิดชอบงานควรต้องคิดให้ครอบคลุมทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรม นั่นคือ หลักการคิดและวิธีการปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้อง ตามสภาพสังคม วัฒนธรรม

ก่อนอื่นคงต้องทำความเข้าใจกับความหมายของคำว่าคุณธรรม และ จริยธรรม ก่อน
คุณธรรม คือ หลักความจริง หลักการปฏิบัติ ประกอบด้วย

1. จริยธรรม มี 2 ความหมาย คือ

1.1. ความประพฤติดีงาม เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณี หลักกฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ

1.2. การรู้จักใคร่ตรงว่าอะไรควร ไม่ควรทำ

2. จรรยา (Etiquette) หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติซึ่งสังคมแต่ละสังคม กำหนดขึ้นสอดคล้องกับวัฒนธรรม ในแต่ละวิชาชีพก็อาจกำหนดบุคลิกภาพ กิริยา วาจาที่บุคคลในวิชาชีพพึงประพฤติปฏิบัติ เช่น ครู แพทย์ พยาบาล ย่อมเป็นผู้ที่พึงสำรวมในกิริยา วาจา ท่าทางที่แสดงออก

3. จรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Code of Ethics) หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงาน แต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ

⁵“การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (Decency)”, (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/53011312403inetg18/khormgkar-3/kar-phathna-dan-khunthrrm-crythrr-decency.2561>,

ชื่อเสียงและฐานะของสมาชิก ทำให้ได้รับความเชื่อถือจากสังคม อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ เช่น จรรยาบรรณของแพทย์ ก็คือ ประมวลความประพฤติที่วงการแพทย์กำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้เป็นแพทย์ยึดถือปฏิบัติ

4. ศีลธรรม (Moral) คำว่า ศีลธรรมถ้าพิจารณาจากรากศัพท์ภาษาละติน Moralis หมายถึง หลักความประพฤติที่ดีสำหรับบุคคลพึงปฏิบัติ ภาษาไทย ศีลธรรมเป็นศัพท์พระพุทธศาสนา หมายถึง ความประพฤติที่ดีที่ชอบหรือ ธรรมในระดับศีล

5. คุณธรรม (Virtue) หมายถึงสภาพคุณงามความดีทางความประพฤติและจิตใจ เช่น ความเป็นผู้ไม่กล่าวเท็จโดยหวังประโยชน์ส่วนตน เป็นคุณธรรมประการหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมคือจริยธรรมแต่ละข้อที่นำมาปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น เป็นคนซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีความรับผิดชอบ ฯลฯ

6. มโนธรรม (Conscience) หมายถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความรู้สึกว่าจะอะไรควรทำ ไม่ควรทำ นักจริยศาสตร์เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีมโนธรรม เนื่องจากบางขณะเราจะเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจระหว่างความรู้สึกต้องการสิ่งหนึ่ง และรู้ว่าควรทำอีกสิ่งหนึ่ง เช่น ต้องการไปดูภาพยนตร์กับเพื่อน แต่ก็รู้ว่าควรอยู่เป็นเพื่อน คุณแม่ซึ่งไม่ค่อยสบาย

7. มารยาท มรรยาท กิริยา วาจา ที่สังคมกำหนดและยอมรับว่าเรียบร้อย เช่น สังคมไทยให้เกียรติเคารพผู้ใหญ่ ผู้น้อยย่อมสำรวมกิริยามื่ออยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ การระมัดระวังคำพูด โดยใช้ให้เหมาะกับบุคคลตามกาลเทศะ

จริยธรรม คือ กฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ความเป็นผู้มีปรีชาญาณ (ปัญญา และ เหตุผล รวมกัน) ทำให้มนุษย์มีมโนธรรม รู้จักแยกแยะความดี ถูก ผิด ควร ไม่ควร

จริยธรรมมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. การตัดสินใจทางจริยธรรม(moral judgment) บุคคลจะมีหลักการของตนเอง เพื่อตัดสินใจการกระทำของผู้อื่น

2. หลักการของจริยธรรมและการตัดสินใจเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลก่อนที่จะปฏิบัติกรต่าง ๆ ลงไป

3. หลักการทางจริยธรรมเป็นหลักการสากลที่บุคคลใช้ตัดสินใจในการการกระทำสิ่งต่าง ๆ

4. ทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมได้มาจากความคิดของบุคคลหรืออุดมคติของสังคมจนเกิดเป็นทักษะในการดำรงชีวิตของตน และของสังคมที่ตนอาศัยอยู่

จะเห็นได้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักของความดี ความงาม ความถูกต้อง ในการแสดงออกทั้งกาย วาจาใจ ของแต่ละบุคคล ซึ่งยึดมั่นไว้เป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัย ซึ่งอาจส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่แสดงออกถึงความดีงามทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อสังคม และต่อการพัฒนาประเทศชาติ

จากความหมายของคำว่าคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าว เพื่อให้การพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง จึงได้มีนักวิชาการนักคิดของไทยพยายามสรุปแนวทางเป็นกรอบสำหรับการพัฒนาคน เรียกว่าทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมขึ้น

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีแรกของนักศึกษาไทยที่สร้างขึ้น บุคคลผู้รวบรวมเขียนเป็นทฤษฎี คือ ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน กรอบแนวคิดที่เป็นจุดเด่นของทฤษฎีนี้มีความว่า ลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีและ คนเก่ง

1. ส่วนของดอกผล เปรียบเสมือนเป็นลักษณะพฤติกรรมคนดีและเก่ง การที่ต้นไม้จะให้ดอกผลใหญ่จะต้องมีลำต้นและรากที่สมบูรณ์

2. ส่วนของลำต้นที่สมบูรณ์ เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรมที่ดีมี 5 ประการ คือ

ประการที่ 1 มีทัศนคติ ค่านิยมที่ดี และคุณธรรม

ประการที่ 2 มีเหตุผลเชิงจริยธรรม

ประการที่ 3 ลักษณะมุ่งอนาคต คาดการณ์ไกล

ประการที่ 4 เชื่ออำนาจในตน

ประการที่ 5 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ลักษณะทางจิตใจทั้ง 5 ประการนี้ ถ้ามีมากในบุคคลใด บุคคลนั้นจะเป็นผู้มีพฤติกรรมเก่งและดีอย่างสม่ำเสมอ

3. ส่วนของรากต้นไม้ เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตที่เป็นพื้นฐานที่จะชอบบริโภคอาหารเลียง ลำต้นให้สมบูรณ์มี 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 สติปัญญา

ประการที่ 2 ประสพการณ์ทางสังคม

ประการที่ 3 สุขภาพจิตดี

บุคคลที่มีลักษณะพื้นฐานทางจิตทั้งสามประการนั้นสูง และเหมาะสมกับอายุ เปรียบได้กับคนที่เป็บบัวเหนือน้ำในพุทธศาสนา ซึ่งพร้อมจะรับการพัฒนา ทฤษฎีตันไม้ จริยธรรมของคนไทยจึงให้ข้อสรุปว่า ถ้าต้องการพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและดี จะต้องพัฒนาลักษณะจิตใจ ทั้ง 8 ประการที่ระบุไว้ที่ลำต้นและรากต้นไม้

คุณลักษณะของคน (ยุคใหม่) ที่พึงประสงค์

การสอน "คุณธรรม/จริยธรรม" เป็นความต้องการที่คนรุ่นหนึ่งจะชี้แนะคนอีกรุ่นหนึ่ง โดยผู้สอนมีความเชื่อว่าประสบการณ์ของตนอาจสร้างความเข้าใจเรื่อง คุณธรรม/จริยธรรม (หรือ ความดี ความถูกต้อง ความเหมาะสม) อย่างถ่องแท้ในระดับหนึ่ง และต้องการให้ เยาวชนเชื่อ ดี และเหมาะสมกับเยาวชน

การยึดหลักคุณธรรม/จริยธรรม ทำให้มนุษย์มีความสุข ความสวย และความงาม โดยที่ความสุหนั้นควรเป็นความสุขแบบเรียบง่ายและยั่งยืน

คุณสมบัติอันเป็นความพร้อมที่จะพัฒนา จริยธรรมของบุคคลประกอบด้วย

1. ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิตและหลัก จริยธรรม ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้มาตั้งแต่วัยต้นของชีวิตจากการเลี้ยงดู การศึกษาอบรม และจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยอาจเป็นในวิถีทางที่ต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้บุคคลมีพัฒนาการทางจริยธรรมต่างกัน จากกฎเกณฑ์การตัดสินที่ต่างกัน

2. ความใฝ่ธรรม มนุษย์มีธรรมชาติ ของการแสวงหาความถูกต้องเป็นธรรมหรือความดีงามตั้งแต่วัยทารก คุณสมบัตินี้ทำให้บุคคลนิยมคนดี ชอบสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม ต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี

อย่างไรก็ตามประสบการณ์ในชีวิตจากการเลี้ยงดูและเจริญเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญให้บุคคลพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้มีจริยธรรมสูงกว่า

3. ความรู้จักตนเองของบุคคลนั้น

ความรู้จักตนเองของบุคคล คือ สร้างความสามารถในการพิจารณาให้รู้อิทธิพลของความดีและความไม่ดีของตนให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถเสริมสร้างความคิดของตนให้มีพลังเข้มแข็ง ในลักษณะที่ตนเองและสังคมยอมรับได้ ความรู้จักตนเองนี้จะทำให้บุคคลมีความมั่นใจ มีพลังและพร้อมที่จะขจัดความไม่ดีของตนและพัฒนาตนเองอย่างถูกต้องดีขึ้น

วิถีทางพัฒนาจริยธรรม

1. การศึกษาเรียนรู้ กระทำได้หลายวิธี ดังนี้

1.1 การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการหาความรู้จากการอ่านหนังสือเกี่ยวกับปรัชญาศาสนา วรรณคดีที่มีคุณค่า หนังสือเกี่ยวกับจริยธรรมทั่วไปและ จริยธรรมวิชาชีพ

1.2 การเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม และการคบหาบัณฑิตผู้ใส่ใจด้านจริยธรรม

1.3 การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตและจากประสบการณ์ในสถานที่ปฏิบัติงาน

ประสบการณ์จริงเป็นโอกาสอันประเสริฐในการเรียนรู้จริยธรรมแห่งชีวิต ที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งทั้งด้านเจตคติและทักษะการแก้ปัญหาเชิง จริยธรรม อย่างไรก็ตามการเรียนรู้อันมีค่านี้เลย

2. การวิเคราะห์ตนเอง บุคคลที่มีความพร้อมจะพัฒนามีความตั้งใจและเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์ตนเองเพื่อทำความรู้จักในตัวเอง ด้วยการพิจารณาเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมการแสดงออกของตนเอง จะช่วยให้บุคคลตระหนักรู้คุณลักษณะของตนเอง รู้จุดดีจุดด้อยของตน รู้ว่าควรคงลักษณะใดไว้

การวิเคราะห์ตนเอง กระทำได้ด้วยหลักการต่อไปนี้

2.1 การรับฟังความคิดเห็นเชิงวิพากษ์จากคำพูดและอากัปกิริยาจากบุคคลรอบข้าง เช่น จากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อนร่วมงาน จากผู้ใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว

2.2 วิเคราะห์ตนเองเกี่ยวกับความคิด ความต้องการเจตคติการกระทำ และผลการกระทำ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2.3 ค้นหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น จากตำรา บทความ รายงานการวิจัยด้านพฤติกรรมศาสตร์หรือศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนาตนเองอย่างถ่องแท้

2.4 เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ (จิตใจและพฤติกรรมมนุษย์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้เช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก) ทำให้จิตใจได้เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดปัญญารับรู้ตนเองอย่างลึกซึ้งและแท้จริง

3. การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วยตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคลในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง

การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมด้วยตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคล ในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง

3.1 การฝึกวินัยขั้นพื้นฐาน เช่น ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การรู้จักประหยัดและออม ความซื่อสัตย์ ความมีสัมมาคารวะ ความรักชาติฯ

3.2 การรักษาศีลตามความเชื่อในศาสนาของตน ศีลเป็นตัวกำหนดที่จะทำใ้ห่างไกลเว้นในการที่จะกระทำชั่วร้ายใด ๆ อยู่ในจิตใจ ส่งผลให้บุคคลมีพลังจิตที่เข้มแข็งรู้เท่าทันความคิดสามารถควบคุมตนได้

3.3 การทำสมาธิ เป็นการฝึกให้เกิดการตั้งมั่นของจิตใจทำให้เกิดภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวของกุศลจิต เป็นจิตใจที่สงบผ่องใสบริสุทธิ์เป็นจิตที่เข้มแข็ง มั่นคง แน่วแน่ ทำให้เกิดปัญญาสามารถพิจารณาเห็นทุกอย่างตรงสภาพความเป็นจริง

3.4 ฝึกการเป็นผู้ให้ เช่น การรู้จักให้อภัย รู้จักแบ่งปันความรู้ ความดีความชอบ บริจาคเพื่อสาธารณะประโยชน์ อุทิศแรงกายแรงใจช่วยงานสาธารณะประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ

สรุปได้ว่า การพัฒนาจริยธรรมด้วยวิธีพัฒนาตนเองตามขั้นตอนดังกล่าว เป็นธรรมชาติที่บุคคลสามารถปฏิบัติได้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่ไม่ใช่เป็นการกระทำในลักษณะเสร็จสิ้น ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย เพราะจิตใจของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เฉกเช่น กระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

แนวคิดที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

จิตสาธารณะเป็นคุณธรรมของพลเมือง ส่งเสริมทำให้สังคมเข้มแข็งมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากการมีพลเมืองตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม เชื่อมมั่นในความสามารถของตนเองและการรวมกลุ่ม ปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ จะทำให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพรับผิดชอบต่อหน้าที่ของพลเมือง ซึ่งสามารถอธิบายโดยใช้ทฤษฎีประชาสังคม ประกอบกับแนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมของบุคคลเชิงจิตวิทยาพัฒนาการและแนวทางของพระพุทธศาสนา

การมีจิตสาธารณะเกิดจากปัจจัยส่วนบุคคลและปัจจัยในชุมชน⁶ ลักษณะเฉพาะบุคคล ซึ่งได้รับอิทธิพลจาก การอบรมของครอบครัว สถานศึกษา และกระบวนการทางสังคมจากบริเวณที่อยู่อาศัย วัฒนธรรม การมีปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มบุคคลอื่น จึงมีผลต่อการรับรู้ ความเชื่อ เจตคติ ค่านิยม

⁶ วิจารณ์ คำศรีจันทร์, “ประชาคมวิจัยเพื่อร่วมสร้างชีวิตสาธารณะ โครงการวิจัยและพัฒนาประชาคมพุทธมณฑล”. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา 2546 ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 หน้า 99.

และพฤติกรรมของบุคคล โดยแสดงออกทางรูปแบบการดำเนินชีวิต ความรับผิดชอบของแต่ละบุคคลที่มีความรับผิดชอบแตกต่างกัน

การศึกษาของ แสงสุรีย์ คนศิลป์⁷ ศึกษาเปรียบเทียบความสำนึกในหน้าที่พลเมืองระหว่างผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าผู้เรียนมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 2 มีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองสูงกว่าผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นอกจากนี้คุณธรรมของบุคคลจะสูงขึ้นตามพัฒนาการทางพุทธิปัญญา ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นตัวบ่งชี้ระดับความรู้ความสามารถของผู้เรียนและแสดงถึงความสามารถทางพุทธิปัญญา ดังการศึกษาของ Greenberger⁸ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับความรับผิดชอบต่อสังคม โครงสร้างของมหาวิทยาลัยในแต่ละแห่งแตกต่างกันตามปรัชญา วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ ลักษณะการจัดการเรียนการสอน สภาพแวดล้อมและนโยบายขององค์กร มหาวิทยาลัยที่มีขนาดเล็กรูปแบบการดำเนินชีวิตจะมีความแตกต่างกันน้อยแต่มีความซับซ้อนมาก มหาวิทยาลัยที่มีขนาดใหญ่จะมีความแตกต่างระหว่างรูปแบบการดำเนินชีวิตมากแต่มีความซับซ้อน ในแต่ละรูปแบบน้อย มหาวิทยาลัยที่นักศึกษามีเจตคติ ความสนใจ และมีส่วนร่วมในกิจกรรมร่วมกันและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมมาก สังกัดของมหาวิทยาลัยจึงเป็นปัจจัยที่มีผลต่อเจตคติและพฤติกรรมของบุคคล

ปัจจัยและกระบวนการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมระดับบุคคลเพื่อมุ่งความสำเร็จของส่วนรวมของนักศึกษามหาวิทยาลัย พบว่า สังกัดของมหาวิทยาลัยมีความสัมพันธ์กับคุณธรรมระดับบุคคล และส่งผลต่อรูปแบบการดำเนินชีวิตจากการรับรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นรอบตัว นอกจากนี้รูปแบบการดำเนินชีวิตยังได้รับอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดู ประเพณี วัฒนธรรมจากถิ่นที่อยู่อาศัย หรือภูมิลำเนา ซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางสังคมที่แตกต่างกัน เนื่องจากการมีจิตสาธารณะเกิดจากการที่บุคคลรับรู้ภาวะวิกฤตทางสังคม ในแต่ละพื้นที่มีกระบวนการทางสังคมที่แตกต่างกันย่อมมีผลต่อการรับรู้และการมีจิตสาธารณะของบุคคล ในเขตที่มีความซับซ้อนของกระบวนการทางสังคมสูง เช่น กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นเมืองหลวงของประเทศไทย เป็นศูนย์กลางความเจริญทางเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วิถีชีวิตของคนเมืองจึงมีลักษณะที่เร่งรีบแข่งขัน เกิดความแก่งแย่งและเห็นแก่ตัว ส่งผลกระทบต่อจิตสำนึกของบุคคลได้โดยไม่รู้ตัว

⁷แสงสุรีย์ คนศิลป์, อ่างอิงใน อ้อมใจ วงษ์มณฑา. "ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์". สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 2552, หน้า 18.

⁸จันทร์จิรา มูลเมือง. "การเปรียบเทียบระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตนักศึกษาต่างสาขาวิชา". วิทยานิพนธ์ ค.ม.(กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า .25.

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และสังคม สัจจร⁹ กล่าวว่าจิตสาธณะเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันกับบุคคลอื่น ความรู้สึกต้องการช่วยเหลือเพียงประการเดียวจึงไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ กระบวนการเรียนรู้จึงมีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหา บุคคลในสังคมต้องมีองค์ความรู้และความสามารถในการแสวงหาความรู้ ผู้ที่มีความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองจะสนใจค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองอย่างอิสระจากแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ ทำให้มีคุณสมบัติเป็นผู้นำ นักคิด นักวิเคราะห์วิจารณ์ ความสามารถในการเรียนรู้ด้วยตนเองและร่วมกับผู้อื่น จึงเป็นปัจจัยที่เอื้อต่อการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยภายในของบุคคลในการผลักดันให้เกิดพฤติกรรม

แนวคิดรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model)

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ และอธิบายปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธณะโดยใช้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยม (Interactionism Model) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

การศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมนั้น สามารถศึกษาได้ 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ ประเภทแรก เป็นสาเหตุภายนอกตัวบุคคล เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคมและวัฒนธรรม ลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ส่วนอีกประเภทหนึ่งเป็นสาเหตุจากภายในตัวบุคคลที่เป็นลักษณะทางจิต เช่น เจตคติ บุคลิกภาพ การรับรู้ด้านต่างๆ เป็นต้น สำหรับรูปแบบปฏิสัมพันธ์นิยมเป็นแนวคิดรูปแบบหนึ่งที่ใช้สำหรับศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ โดยเน้นความสำคัญของการมีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นลักษณะทางจิตที่เป็นสาเหตุภายในตัวบุคคลกับสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เป็นสาเหตุภายนอกตัวบุคคล ปฏิบัติการที่เกิดขึ้นมีความเชื่อมโยงและต่อเนื่องซึ่งกันและกัน ทั้งนี้เพราะปัจจัยด้านบุคคลหรือปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมเพียงด้านใดด้านหนึ่งไม่สามารถเป็นตัวบ่งชี้พฤติกรรมของปัจเจกบุคคลได้ เพราะพฤติกรรมเป็นผลจากการกระทำของกระบวนการต่อเนื่องของปฏิสัมพันธ์หลายทิศทาง หรือเป็นผลสะท้อนกลับระหว่างบุคคลกับสภาพแวดล้อมที่บุคคลเผชิญอยู่¹⁰ กระบวนการปฏิสัมพันธ์เป็นกระบวนการที่เป็นพลวัตและมีความต่อเนื่อง (Dynamic Interaction) กล่าวคือเป็นกระบวนการร่วมกันระหว่างตัวแปรแทรกซ้อนของบุคคล ตัวแปรปฏิกริยาของบุคคล และสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมของบุคคลที่อยู่ในโครงสร้างนั้น เพื่ออธิบายพัฒนาการของพฤติกรรมของบุคคล ตลอดจนการคงไว้ซึ่งพฤติกรรมนั้นด้วย กระบวนการดังกล่าวอาจเกิดภายในสถานการณ์ หรือเกิดในสถานการณ์หลายๆ สถานการณ์ที่แตกต่างกันก็ได้

⁹ ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม สัจจร. *สำนักไทยที่พึ่งปรารถนา*. (กรุงเทพฯ: มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย. 2543), หน้า 13.

¹⁰ ฉวีญา ลือชาภิตติกุล. “ ลักษณะทางจิตสังคมและลักษณะทางพุทธที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานด้านบริการของพนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2546), หน้า 3 -4.

เมื่อพิจารณาปฏิสัมพันธ์ภายในสถานการณ์การกระทำตามสถานการณ์จะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง

ในขณะที่เดียวกันการกระทำตามสถานการณ์จะโน้มนำปัจเจกบุคคลให้มีการเลือกแปลผล และส่งต่อไปถึงกระบวนการในสถานการณ์ที่จะเป็นข้อมูลแก่บุคคลต่อไป ในทำนองเดียวกันก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมของคนอื่นๆ นั่นคือ บุคคลกับสถานการณ์หรือสิ่งแวดล้อมมีปฏิสัมพันธ์อย่างเป็นพลวัตรและมีความต่อเนื่องกัน ปฏิสัมพันธ์ของปัจจัยทั้ง 2 ร่วมกันส่งผลอย่างแยกกันไม่ได้ต่อพฤติกรรมของบุคคลในโครงสร้างนั้น รูปแบบปฏิสัมพันธ์ (Interaction Model) มุ่งเน้นความสำคัญของปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตใจของบุคคล (สาเหตุภายใน) กับสถานการณ์ที่เขาประสบอยู่ (สาเหตุภายนอก) จัดเป็นรูปแบบที่พยายามอธิบายสาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์อย่างครอบคลุมมากที่สุด ในปัจจุบันการศึกษาทางจิตวิทยาได้มีการศึกษาปฏิสัมพันธ์ใน 2 ลักษณะ ลักษณะแรกเป็นการศึกษาปฏิสัมพันธ์เชิงสถิติวิเคราะห์ (Mechanical Interaction) แบบ Two-Way ANOVA ซึ่งเป็นการศึกษาอิทธิพลร่วมระหว่างลักษณะทางจิตของผู้กระทำ 1 ตัวแปรกับสถานการณ์ที่จะกระทำ 1 ตัวแปร ซึ่งส่งผลต่อการแปรเปลี่ยนของคะแนนพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งในบุคคล

ส่วนลักษณะที่สองนั้นเป็นการศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะทางจิตใจเดิมกับสถานการณ์ หรือมีความไวต่อสถานการณ์ (Organismic Interaction) หมายถึง การศึกษาลักษณะทางจิตใจของบุคคลที่แปรเปลี่ยนไปตามสถานการณ์หรือมีความไวต่อสถานการณ์ที่บุคคลเผชิญ เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะจิตใจเดิมกับสถานการณ์ปัจจุบัน ปฏิสัมพันธ์นี้เกิดภายในจิตใจของบุคคล ตัวอย่างเช่น การที่ประชาชนมีเจตคติที่ดีต่อการรักษาความสะอาดท้องถนน อาจเกิดจากรณรงค์ไม่ทิ้งขยะในท้องถนนของฝ่ายเทศบาล ผู้เรียนเกิดความวิตกกังวลสูงในสถานการณ์สอบวัดผลการเรียน หรือนักธุรกิจเกิดความรู้สึกเสี่ยงต่อการลงทุนเมื่ออยู่ในภาวะทางเศรษฐกิจตกต่ำ เป็นต้น

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ และอธิบายจิตสาธารณะ โดยใช้แนวคิดทฤษฎี ดังนี้

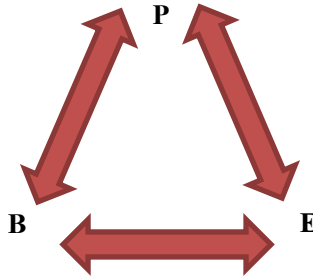
1. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory)

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม จัดได้ว่าทฤษฎีที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อการพัฒนาเทคนิคการปรับพฤติกรรมในปัจจุบัน ทฤษฎีนี้พัฒนาโดย Albert Bandura¹¹ ตามแนวความคิดพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมของ Albert Bandura นั้น เขาเชื่อว่าพฤติกรรมของคนเรา

¹¹สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม. (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2539),

ไม่ได้เกิดขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปเนื่องจากสภาพแวดล้อมเพียงอย่างเดียวหากแต่มีปัจจัยส่วนบุคคลนั้นจะต้องร่วมกันในลักษณะและสภาพแวดล้อม ดังแผนภาพที่ 2 - 1

แผนภาพที่ 2 - 1 : ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรม (B) สภาพแวดล้อม (E) และส่วนบุคคล (P)

ที่มา : สิทธิโชค วรานุสันติกุล, 2539 : 25

จากแผนภาพที่ 2 - 1 จะเห็นว่าพฤติกรรมของมนุษย์ องค์ประกอบภายในมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจะมีอิทธิพลต่อกันและกัน ปัจจัยที่กำหนดซึ่งกันและกันที่ละคู่ ดังนี้

คู่แรกระหว่าง $P \rightarrow B$ แสดงให้เห็นถึงการปฏิสัมพันธ์ระหว่างความคิด ความรู้สึกและการกระทำ การคาดหวัง ความเชื่อ การรับรู้เกี่ยวกับตนเอง เป้าหมายและความตั้งใจ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวกำหนดลักษณะและทิศทางของพฤติกรรม สิ่งที่บุคคลเชื่อหรือมีความรู้สึกสามารถกำหนดว่าบุคคลจะแสดงพฤติกรรมเช่นใด

การกำหนดซึ่งกันและกันของ $E \rightarrow P$ เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะของบุคคลและสภาพแวดล้อม ความคาดหวัง ความเชื่อ อารมณ์และความสามารถทางปัญญาของบุคคลนั้นจะพัฒนาและเปลี่ยนแปลงโดยอิทธิพลของสังคม

สำหรับคู่ของ $B \rightarrow E$ เป็นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมและสภาพแวดล้อมในชีวิตประจำวันของคนเรา พฤติกรรมเปลี่ยนเงื่อนไขสภาพแวดล้อม ในขณะที่เดียวกันเงื่อนไขของสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปนั้น ก็ทำให้พฤติกรรมถูกเปลี่ยนไปด้วย สภาพแวดล้อมจะไม่มีอิทธิพลใดๆ ต่อบุคคล จนกว่าจะมีพฤติกรรมบางอย่างเกิดขึ้นจากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์จะเกิดขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงนั้นต้องขึ้นอยู่กับองค์ประกอบภายในของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมที่จะต้องมามีอิทธิพลต่อกันและกัน

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม (Tree Moral Theory)

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม¹²แสดงถึงสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งว่า พฤติกรรมเหล่านี้มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง ทฤษฎีนี้สร้างจากการสรุปผลการวิจัยในเรื่องดังกล่าวของเยาวชนและประชาชนไทยอายุ 6-60 ปี จำนวนหลายพันคน เป็นผลการวิจัยในประเทศไทย ในช่วงที่ผ่านมา ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนี้มี 3 ส่วนคือส่วนที่เป็นดอกและผลของต้นไม้ ส่วนลำต้นและส่วนที่เป็นรากแก้ว ในส่วนแรกคือดอกและผลบนต้น แสดงถึงพฤติกรรมการทำดี ละเว้นชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ส่วนแรกนี้เป็นพฤติกรรมประเภทต่างๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง ผลออกมาเป็นพฤติกรรมต่างๆ นำปรารภานี้ มีสาเหตุอยู่ 2 กลุ่ม กลุ่มแรกคือ สาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนลำต้นของต้นไม้ อันประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้าน คือ

1. เหตุผลเชิงจริยธรรม
2. มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง
3. ความเชื่ออำนาจในตน
4. แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์
5. ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยม (ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้นๆ หรือสถานการณ์นั้นๆ)

ถ้าต้องการที่จะเข้าใจ อธิบาย ทำนายและพัฒนาพฤติกรรมชนิดใดจะต้องใช้จิตลักษณะ บางด้านหรือทั้ง 5 ด้านนี้ประกอบกัน จึงจะได้ผลดีที่สุด ส่วนที่สามของต้นไม้จริยธรรมคือรากแก้ว ซึ่งเป็นจิตลักษณะกลุ่มที่สองมี 3 ด้านคือ

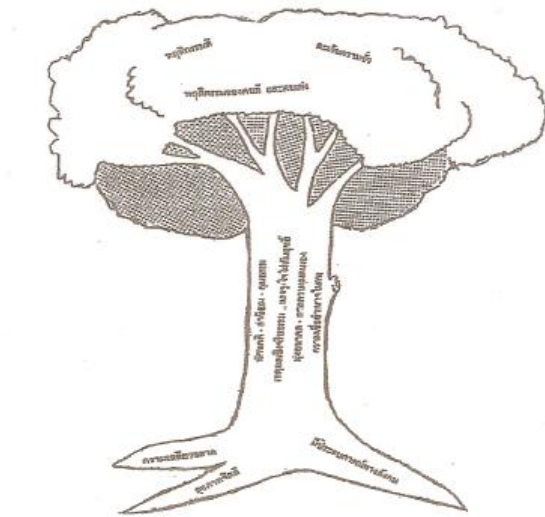
1. สติปัญญา
2. ประสบการณ์ทางสังคม
3. สุขภาพจิต

จิตลักษณะทั้งสามนี้อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้นของต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือบุคคลจะต้องมีลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้านในปริมาณที่สูงเหมาะสมกับอายุ จึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ประการที่ลำต้นของต้นไม้ โดยที่จิตลักษณะทั้ง 5 นี้จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติถ้าบุคคลมีความพร้อมทางจิตใจ 3 ด้านดังกล่าวและอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางสถานศึกษาและทางสังคมที่เหมาะสม นอกจากนี้บุคคลยังมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะบางประการใน 5 ด้านนี้ โดยวิธีการอื่นๆ ด้วย ฉะนั้นจิตลักษณะ

¹² ดวงเดือน พันธุมนาวิน. ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม. (กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2538), หน้า

พื้นฐาน 3 ประการ จึงเป็นสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งนั่นเอง นอกจากนี้จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่รากแก้วนี้อาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้น เพื่อใช้อธิบายและพัฒนาพฤติกรรมของคนดีและคนเก่งด้วย ดังกล่าวมาแล้ว

แผนภาพที่ 2 – 2 : ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม และลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจที่นำไปสู่พฤติกรรมทางจริยธรรม

ที่มา : ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538 : 13

แต่เดิมนั้นทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมได้แสดงถึงสาเหตุทางจิตใจที่ลำต้นเพียง 4 ประการที่เกี่ยวกับการที่บุคคลจะมีพฤติกรรมการทำดีละเว้นชั่วหรือที่เรียกว่า “พฤติกรรมเชิงจริยธรรม” แต่ต่อมาได้นำผลวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมทางด้านการงานอาชีพ และพฤติกรรมรักษาสุขภาพอนามัยมาประกอบด้วย จึงได้เพิ่มพฤติกรรมของคนเก่งเข้าเป็นดอกผลรวมกับพฤติกรรมของคนดีและได้เพิ่มแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ซึ่งเป็นจิตลักษณะที่สำคัญของคนที่มีพฤติกรรมชนิดดังกล่าวข้างต้นเข้าที่ลำต้นของต้นไม้จริยธรรม รวมเป็น 5 ด้าน จึงทำให้ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมของคนไทยมีลักษณะที่กว้างขวางครอบคลุมพฤติกรรมที่น่าปรารถนาของคนไทยทางด้านที่สำคัญได้ครบถ้วน

ทฤษฎีนี้แสดงถึงสาเหตุของพฤติกรรมของคนดีและของคนเก่งว่าพฤติกรรมเหล่านี้มีสาเหตุทางจิตใจอะไรบ้าง ทฤษฎีนี้สร้างจากการสรุปผลการวิจัยของเยาวชนและประชาชนไทย อายุ 6-60 ปี จำนวนรวมหลายพันคน และจิตสาธณะถือว่าเป็นพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกมา ถ้านักเรียนมีจิตสาธณะสูงมากเท่าไร ก็ถือว่าเป็นพฤติกรรมของคนดีมากเท่านั้น ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แสดงความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผลระหว่างจิตลักษณะบางประการใน 8 ประการที่ลำ

ต้นและรากของต้นไม้ ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมนี้มี 3 ส่วนดังกล่าวข้างต้น ซึ่งส่วนที่ 1 คือดอกและผลไม้มือของต้นไม้ แสดงถึงพฤติกรรมกรรมการทำดีละเว้นชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็ง เพื่อส่วนรวม ส่วนแรกนี้เป็นพฤติกรรมประเภทต่างๆ ที่รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่างขยันขันแข็ง จิตสาธารณะจึงอยู่ในส่วนที่ 1 เพราะว่ามันศึกษามีจิตสาธารณะสูงก็ถือว่าเป็นคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ทั้งในฐานะพลเมืองและพลโลก ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ

โดยสรุป ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทยนี้ แสดงความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุ และผลระหว่างจิตลักษณะ 8 ด้าน กับพฤติกรรมประเภทต่างๆ ประสบการณ์ทางสังคมเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อพัฒนาการทางจิตของบุคคล การที่บุคคลมีประสบการณ์ทางสังคมจะทำให้มีความเข้าใจ อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่นและสามารถนำตนเองเข้าไปอยู่ในบทบาทของผู้อื่นได้ เรียกว่า ความสามารถในการสวมบทบาท (Role Taking) ซึ่งความสามารถในการสวมบทบาทมีความสำคัญต่อการพัฒนาจริยธรรมมาก ประสบการณ์จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นมาก จะทำให้บุคคลมีความคิดเห็นที่กว้างขวาง ลึกซึ้งมองเห็นและเข้าใจบทบาทของตนเองและของผู้อื่นที่อยู่ร่วมกับคนในสังคมและความเข้าใจนี้จะเอื้ออำนวยให้บุคคลมีพัฒนาการทางจิตในระดับสูงได้ การที่บุคคลขาดประสบการณ์ทางสังคมและขาดโอกาสที่จะได้เรียนรู้หรือสวมบทบาทอื่นๆ น้อยจะนำไปสู่การปฏิเสธทางจิตต่อบทบาทที่ไม่คุ้นเคย คือการไม่ยอมรับ ไม่เข้าใจ ไม่ไว้วางใจ ซึ่งลักษณะดังกล่าวเท่ากับเป็นการปิดกั้นข่าวสาร และข้อมูลที่ทำเป็นต่อการพัฒนาทางจิตวิทยาและด้านสังคมซึ่งย่อมรวมเอาพัฒนาการทางจริยธรรมทางการมุ่งอนาคต และทางการบรรลุเอกลักษณ์แห่งอิโก้ของบุคคล เข้าไว้ด้วย ดังนั้นถ้าต้องการที่จะให้บุคคลมีพัฒนาการทางจิตจะต้องส่งเสริมให้บุคคลมีประสบการณ์ทางสังคมกว้างขวาง และเหมาะสมกับอายุของบุคคลจึงจะทำให้บุคคลมีพัฒนาการทางจิตในระดับสูงได้

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการมีจิตสาธารณะ และคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ

ปัจจัยในการสร้างจิตสาธารณะ

สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน มีคุณธรรมนำความรู้เท่าทันโลก ครอบครัวยอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สันติสุข เศรษฐกิจมีคุณธรรม เสถียรภาพ และเป็นธรรม จิตสาธารณะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในส่วน ตัวของบุคคลที่จะทำให้มีจิตสาธารณะ ต้องคำนึงถึงส่วนรวมซึ่งอยู่เหนือความเป็นส่วนตัว มากกว่าการคิดถึงความเป็นธุรกิจ การทำถูกทำชอบ ได้ชื่อว่าทำความดีเพราะเห็นคุณค่าของความดี

จิตสาธารณะทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็นสังคมที่มีการให้และแบ่งปันซึ่งกัน และกัน คำนี้ถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ซึ่งต้องขับเคลื่อนทั้งระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กวัยเรียน เพราะงานอาสาและจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง ดังสุภาษิตที่ว่า “ไม้อ่อนคดง่ายไม้แก่ดัดยาก”

กระบวนการในการสร้างเสริมจิตสาธารณะให้กับคนในชุมชน มีแนวทางหลากหลาย เพื่อให้คนในชุมชน เกิดความรู้และความเข้าใจที่สามารถนำออกมาใช้ได้ ในลักษณะการมีจิตสาธารณะต่อตนเอง และต่อผู้อื่นในชุมชน ซึ่งในการเสริมสร้างให้กับผู้เรียนรู้ก็มีหลากหลายวิธีการที่จะช่วยให้คนในชุมชนได้รับรู้และเรียนรู้ได้อย่างถูกธรรมเนียมคลองธรรม เพื่อไปสู่การมีพฤติกรรมในการช่วยเหลือและเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนต่อไป

แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะสามารถทำได้ทุกช่วงวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยเด็กที่เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ ผู้สอน เป็นหัวใจสำคัญในการปลูกฝังคุณลักษณะจิตสาธารณะที่สามารถพัฒนาพร้อมกัน สำหรับแนวทางการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องนำองค์ความรู้เชิงทฤษฎีมาปรับประยุกต์ให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียนในปัจจุบัน เริ่มจากตัวผู้สอนเองที่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดี และค่อยๆ ขยายไปสู่การพัฒนาผู้เรียน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องพัฒนาไปให้ถึงระบบคิดของผู้เรียนมากกว่าการให้ทำกิจกรรมโดยปราศจากความคิด อย่างไรก็ตามต้องถือเป็นหลักการว่าการพัฒนาจิตสาธารณะสามารถสอดแทรกได้ในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การช่วยเหลือเพื่อนที่ทำการบ้านไม่ได้ก็เป็นจิตสาธารณะชนิดหนึ่ง หรือการประหยัดน้ำ ไฟฟ้า การจัดทำโครงการจิตสาธารณะที่ออกไปนอกโรงเรียนเป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนาเท่านั้น แต่การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตของผู้เรียนในแต่ละชุมชนท้องถิ่น แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะมีดังนี้

1. การเป็นตัวอย่างที่ดีทางด้านจิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ตามทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Mirror Neuron Theory) เมื่อผู้สอนแสดงพฤติกรรมใดๆ ออกมาอย่างสม่ำเสมอ แม้ไม่ต้องสอนโดยวาจา แต่เป็นการสอนโดยการกระทำ ผู้เรียนจะมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมนั้นด้วย การพัฒนาคุณลักษณะนี้ เป็นการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยกระบวนการซึมซับ การสังเกต การเลียนแบบพฤติกรรม แต่ควรใช้ควบคู่กับการสะท้อนผลตนเอง (Reflection) ด้วย

2. การจัดการเรียนรู้ต้องผ่านกระบวนการการปฏิบัติ (Action Learning) โดยการให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะตามความเหมาะสมด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องจัดทำเป็นโครงการเฉพาะกิจขึ้น แต่ควรบูรณาการไปในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ และที่สำคัญจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติต่อเพื่อนและผู้สอน

3. การสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้จิตสาธารณะ โดยทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วม (Empathy) ความเห็นอกเห็นใจ เอาใจผู้อื่นมาใส่ใจตนเอง เพื่อรับรู้ความรู้สึก และตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรมจิตสาธารณะอย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งภาษาพูดและภาษากาย

4. มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมอง (Transformation of Learning) ของผู้เรียน ทำให้เห็นว่าผู้เรียนแต่ละคนมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมได้ ไม่สำคัญว่าจะเรียนเก่งสอบได้คะแนนดีหรือไม่ การปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมองดังกล่าวจะทำให้ผู้เรียน เกิดการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

5. การจัดการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสะท้อนตนเอง (Self - Reflection) มุ่งให้เห็นความคิดและความรู้สึกของตนเองเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่น หรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม รวมทั้งการกำหนดแนวทางสำหรับพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีจิตสาธารณะต่อไป

6. ผู้สอนต้องสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนว่าการมีจิตสาธารณะนั้นจะต้องไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองหรือบุคคลรอบข้าง มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา สิ่งใดที่เกินกำลังที่เราจะทำได้คนเดียวต้องรู้จักสร้างแนวร่วมหรือเครือข่ายมาช่วยให้สำเร็จ

แนวทางการสร้างจิตสาธารณะ

การสร้างจิตสาธารณะ เป็นความรับผิดชอบในตนเอง แม้ว่าจะได้รับการอบรมสั่งสอน ถ้าใจตนเองไม่ยอมรับ จิตสาธารณะก็ไม่เกิด ฉะนั้นคำว่า "ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน" จึงมีความสำคัญส่วนหนึ่งในการสร้างจิตสาธารณะ ถ้าตนเองไม่เห็นความสำคัญแล้วคงไม่มีใครบังคับได้ นอกจากใจของตนเองแล้ว แนวทางที่สำคัญในการจิตสาธารณะยังมีอีกหลายประการ ถ้าปฏิบัติได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนี้

1. สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม

2. ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักเสมอว่าตนเอง คือส่วนหนึ่งของสังคมต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวม ทั้งต่อประเทศชาติ และ โลกใบนี้

3. ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม ให้ถือว่าเป็นปัญหาของตนเอง เช่นกัน อย่าง หลีกเลียงไม่ได้ต้องช่วยกันแก้ไข

4. ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะหลักธรรมหรือคำสั่งสอนในทุกศาสนาที่นับถือ สอนให้คนทำความดีทั้งสิ้น ถ้าปฏิบัติได้จะทำให้ตนเองมีความสุข นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมด้วย ทำให้เราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ปัจจัยสภาพแวดล้อมทางสังคม

กฎหมายกับงานด้านจิตสาธารณะ

งานจิตสาธารณะเอง นั้นก็เช่นเดียวกับงานอื่นๆ ที่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมาย กฎหมายนั้น เป็นสิ่งที่สร้างบริบทในการทำงานจิตสาธารณะ กฎหมายนั้นสามารถอำนวยความสะดวก และยังสามารถควบคุมการทำงานจิตสาธารณะ ดังนั้นกฎหมายนั้นก็ไม่เพียงจะช่วยสนับสนุนงานจิตสาธารณะได้ แต่สามารถขัดขวางงานจิตสาธารณะได้ในเวลาเดียวกัน เพราะในส่วนนี้จะทำการพูดถึงแง่มุมของกฎหมายที่มีผลต่องานจิตสาธารณะ จากข้อเสนอแนะการพัฒนาระบบกฎหมายเพื่อสนับสนุนจิตสาธารณะจากโครงการความร่วมมือระหว่างสภาภษาคานานาชาติ สมาพันธ์รัฐสภา ระหว่างประเทศและองค์กรจิตสาธารณะสหประชาชาติ

โดยเป็นที่ยอมรับกันอย่างเป็นทางการเป็นสากลในบรรดาอารยะประเทศถึงสิทธิเสรีภาพพื้นฐานของมนุษย์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เป็นสิ่งที่ทำการส่งเสริมงานจิตสาธารณะมาโดยพื้นฐานอยู่แล้ว แต่สิ่งที่กฎหมายต้องช่วยป้องกันก็เช่น การใช้คำว่าจิตสาธารณะอย่างผิดๆ กับกับงานที่ถูกบังคับให้ทำอย่างผิดกฎหมาย เป็นต้น

สำหรับกฎหมายระหว่างประเทศนั้นเป็นประเด็นของงานจิตสาธารณะที่ต้องออกไปทำงานในต่างถิ่น ซึ่งถ้าไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศไว้รองรับสถานะของบรรดาจิตสาธารณะแล้ว สถานะของจิตสาธารณะในต่างแดนนั้นก็จะเป็นสถานะที่ไม่ชัดเจนทำให้ไม่สามารถทำงานได้อย่างเต็มที่ ซึ่งตรงนี้กฎหมายระหว่างประเทศนั้นสมควรที่จะทำการรับรองสถานะของจิตสาธารณะ และทำการเอื้ออำนวยในการทำงานของจิตสาธารณะที่ไปทำงานในต่างแดน

เช่นเดียวกันกับกฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายแรงงานนั้นควรจะทำกรรับรองสถานะของจิตสาธารณะให้ชัดเจน ต้องทำการพิจารณาสถานะจิตสาธารณะเป็นกรณีพิเศษให้ต่างจากลูกจ้างทั่วไป ไม่ให้จิตสาธารณะนั้นต้องตกอยู่ภายใต้กฎของค่าแรงขั้นต่ำ เช่นเดียวกับสถานะของลูกจ้างทั่วไป เป็นต้น และในขณะที่เดียวกันก็ต้องให้จิตสาธารณะนั้น ได้รับการคุ้มครอง เช่นเดียวกับลูกจ้างด้วย เช่น สภาพแวดล้อมในการทำงานที่ถูกละเลยและปลอดภัย เป็นต้น

กฎหมายภาษีนั้นบางครั้งก็ทำการขัดขวางงานจิตสาธารณะ เช่น การตัดผลประโยชน์ สวัสดิการของบรรดาผู้ทำงานจิตสาธารณะ ทั้งที่สิ่งที่จะต้องเป็นนั้นเป็นสิ่งตรงข้าม เพราะกฎหมายภาษีนั้น ควรจะเป็นไปในทางที่สนับสนุนงานจิตสาธารณะ เช่น ลดหย่อนภาษีให้กับผู้ทำงานจิตสาธารณะ รวมทั้งแรงจูงใจทางภาษีอื่นๆ ที่จะเอื้อให้คนทำงานจิตสาธารณะเช่น การละเว้นหรือลดหย่อนภาษี ให้แก่องค์กรที่ให้ จิตสาธารณะ เป็นต้น

กฎหมายประกันสังคมนั้นก็เช่นเดียวกับกฎหมายภาษี คือไม่ควรจะตัดผลประโยชน์ประกันสังคมแก่ผู้ที่ทำงานจิตสาธารณะ อีกทั้งไม่ควรจะบีบให้ผู้ที่ทำงานจิตสาธารณะนั้น ต้องจ่ายเงินประกันสังคมอีกด้วย ในทางตรงข้ามควรกฎหมายนั้นควรจะทำการขยายผลประโยชน์ของประกันสังคมไปให้ถึงบรรดาจิตสาธารณะอีกด้วย

กฎหมายคนเข้าเมืองนั้นควรจะเป็นไปในแนวทางที่จะเอื้อประโยชน์ให้จิตสาธารณะนั้นสามารถเข้ามาทำงานในประเทศได้โดยง่ายและ โดยสะดวก ควรมีการออกวีซ่าชนิดพิเศษให้กับจิตสาธารณะ เพราะ มีจิตสาธารณะมากมายที่ได้ใช้วีซ่านักศึกษา หรือ วีซ่าธุรกิจ และ ประสบกับสถานะวีซ่าหมดก่อนจะเสร็จสิ้นภารกิจ ดังนั้น การรับรองสถานะและ ภารกิจของจิตสาธารณะนั้นจึงสำคัญยิ่งสำหรับจิตสาธารณะที่จะต้องไปทำงานต่างประเทศและชาวต่างชาติที่เข้ามาเป็นจิตสาธารณะในประเทศ

การรับรองสถานะขององค์กรไม่แสวงกำไร และองค์กรการกุศลนั้น เป็นสิ่งที่มีผลมากกับงานจิตสาธารณะ โดยอ้อม เพราะ องค์กรเหล่านี้เป็นองค์กรที่ใช้จิตสาธารณะเป็นจำนวนมาก เป็นต้นสังกัดใหญ่ของจิตสาธารณะ การรับรองสถานะขององค์กรเหล่านี้ว่าอยู่นอก รัฐ และ ตลาด (ไม่ใช่องค์กรของรัฐ หรือ องค์กรธุรกิจ) ในทางกฎหมายจะทำให้องค์กรเหล่านี้ได้รับการอำนวยความสะดวกได้มากขึ้น นอกจากนี้กฎหมายยังสามารถสนับสนุนองค์กรพวกนี้ได้ด้วยมาตรการทางภาษีอีกด้วย

นอกจากนี้แล้วสิ่งที่ต้องทำการพิจารณาสำหรับกฎหมายที่จะช่วยส่งเสริมงานจิตสาธารณะนั้น ยังต้องขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมแต่ละสังคมอีกไม่มีสูตรอันตายตัวอย่างได้เพราะความเป็นจิตสาธารณะนั้นเป็นสิ่งที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสังคมได้ ดังนั้นทำการรับรองสถานะของจิตสาธารณะนั้นโดยผ่านทางกฎหมาย และ เรื่องอื่นๆ นอกจากจะต้องคำนึงถึงหลักการโดยทั่วไปดังที่กล่าวมาแล้วก็ต้องคำนึงถึงบริบทของสังคมด้วย ซึ่งการที่จะปฏิรูปกฎหมายให้สอดคล้องและเอื้ออำนวยกับงานจิตสาธารณะนั้น จำต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายต่อหลายฝ่าย ตั้งแต่ผู้ออกกฎหมายที่จะอำนวยความสะดวกในการปฏิรูปกฎหมาย องค์กรต้นสังกัดของจิตสาธารณะที่จะต้องช่วยแนะนำถึงข้อเสนอในทางกฎหมายเพื่อประโยชน์ในงานจิตสาธารณะของตน ไปจนถึงจิตสาธารณะที่จะต้องตระหนักถึงบทบาทของตน ทั้งนี้ทั้งนั้นก็เพื่อให้ทุกฝ่ายได้ร่วมมือกันเพื่อประสิทธิภาพที่สูงที่สุดของงานจิตสาธารณะ

โดยอาจสรุปคำแนะนำการพัฒนาระบบกฎหมายให้สนับสนุนงานจิตสาธารณะดังนี้

1. งานจิตสาธารณะควรได้รับการประชาสัมพันธ์ในสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน อาทิ สิทธิในการปฏิบัติงานและการร่วมกลุ่มอย่างสันติ สิทธิและเสรีภาพทางความคิด ศาสนา สิทธิที่จะรักษาสิ่งแวดล้อมและสิทธิในการรณรงค์สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

2. กฎหมายแรงงานควรไม่แบ่งแยกระหว่างจิตสาธาณะกับแรงงานทั่วไป
3. กฎหมายควรชี้ชัดถึงค่าตอบแทนที่จิตสาธาณะควรได้รับโดยไม่ถือว่าเป็นลูกจ้างตามระบบกฎหมายแรงงาน
4. จิตสาธาณะควรได้รับความคุ้มครองด้านสุขภาพและมีสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัยในที่ทำงาน
5. กฎหมายควรคุ้มครองภาระที่จิตสาธาณะได้รับจากการได้รับบาดเจ็บและอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับงานจิตสาธาณะ
6. จิตสาธาณะต้องแยกออกมาจากกฎหมายแรงงานขั้นต่ำ
7. กฎหมายแรงงานควรส่งเสริมจิตสาธาณะพนักงาน
8. ข้อบังคับทางภาษีควรส่งเสริมงานของจิตสาธาณะอย่างยั่งยืน
9. กฎหมายสวัสดิการสังคมควรอนุญาตให้มีการเป็นจิตสาธาณะโดยปราศจากการเสียประโยชน์ (ในแง่เวลาทำงาน)
10. จิตสาธาณะไม่ควรที่จะต้องจ่ายเบี้ยประกันทางสังคมและสุขภาพ
11. กฎหมายควรอำนวยความสะดวกให้เกิดจิตสาธาณะระหว่างประเทศ
12. กฎหมายสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นจุดสำคัญในการพัฒนางานจิตสาธาณะในระยะยาว

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

อ้อมใจ วงษ์มณฑา¹³ กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีจิตสาธาณะไว้ ดังนี้

1. องค์ประกอบด้านความคิด เป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับความคิดที่เป็นส่วนของการรู้ หรือเกิดความรับรู้ของความสำนึกเป็นหลัก เช่น การรับรู้ ความทรงจำ ความมีเหตุผลและการใช้ปัญญา เป็นต้น
2. องค์ประกอบด้านความรู้สึก เป็นส่วนประกอบทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ซึ่งจะเป็ นสิ่งกระตุ้นความคิดอีกต่อหนึ่ง เป็นส่วนของความรู้สึกทางใจของความสำนึก ที่รวมเอาความรู้สึกของบุคคลในด้านบวกหรือด้านลบ
3. องค์ประกอบทางด้านการปฏิบัติหรือการกระทำ (Behavior) เป็นองค์ประกอบที่ ก่อให้เกิดแนวโน้มนำทางปฏิบัติหรือปฏิกิริยาตอบสนองเมื่อมีสิ่งเร้าที่เหมาะสม ซึ่งส่วนนี้ต้องอาศัย ความเข้าใจหรือความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งนั้นเป็นพื้นฐาน

¹³อ้อมใจ วงษ์มณฑา. เรื่องเดิม, หน้า 15..

อนุชาติ พวงสำลี และวีรบูรณ์ วิสารทสกุล¹⁴ ได้กล่าวถึงการมีจิตสำนึกสาธารณะ ซึ่งเรียกอีกคำหนึ่งว่า จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม ว่าเป็นคุณลักษณะที่สำคัญและมีความหมายอย่างยิ่งในสังคม ทำให้เกิดประชาสังคมคือเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งหมายถึงชุมชนแห่งสำนึก (Consciousness Community) ที่สมาชิกของชุมชนต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. มีวิสัยทัศน์ร่วมกัน คนในชุมชนต้องมองอนาคตร่วมกัน เรียนรู้และทำความเข้าใจร่วมกัน โดยอาศัยการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้เห็นถึงสถานการณ์ แนวโน้มความเปลี่ยนแปลง พร้อมควบคู่ไปกับการปฏิบัติ

2. ประชาชนสำนึกถึงพลังของตนว่าจะสามารถร่วมแก้ไข เปลี่ยนแปลงสังคมได้ คือ การทำให้เกิดกลุ่มที่ให้ความสนใจต่อสาธารณะจำนวนมาก ทำให้เกิดความเข้มแข็งเป็นพลังทางสังคมไม่รอคอยให้ผู้อื่นแก้ปัญหาก็กับตนเอง ซึ่งการที่บุคคลจะสำนึกถึงพลังของตน ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของสังคม

3. ความรัก เอื้ออาทร สามัคคี การรวมกลุ่มของบุคคลในสังคมมีความหลากหลายจึงจำเป็นต้องสร้างขึ้นบนฐานแห่งความรัก ความเมตตา ความเอื้ออาทรและความสามัคคีความแตกต่างระหว่างบุคคลย่อมเกิดขึ้นได้ ซึ่งความแตกต่างนี้เป็นสิ่งดีและไม่จำเป็นต้องนำไปสู่ความแตกแยกเสมอไป ดังนั้นเงื่อนไขแห่งความรักสมานฉันท์จะเป็นส่วนเชื่อมโยงให้เกิดความร่วมมืออย่างมีพลัง

4. การเรียนรู้ที่มีการปฏิบัติร่วมกัน สำนึกสาธารณะนั้นเป็นนามธรรมที่ไม่สามารถบังคับให้เกิดได้ ดังนั้นต้องสร้างเงื่อนไขหรือกิจกรรมร่วมกันที่จะก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันตลอดจนการพัฒนาให้เกิดความต่อเนื่อง

5. การมีเครือข่ายและการติดต่อสื่อสาร การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ สื่อสารและเครือข่ายเป็นส่วนที่ทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นทางนำไปเกิดจิตสาธารณะ

ยุทธนา วรณปิที¹⁵ กล่าวถึงบุคคลที่มีจิตสาธารณะว่าต้องมีคุณลักษณะ ดังนี้

1. การทุ่มเทและอุทิศตน สิทธิของพลเมืองจะต้องสอดคล้องกับความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลไม่เพียงแต่ปฏิบัติตามสิทธิเท่านั้น แต่ต้องปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือให้บริการแก่บุคคลอื่น เพื่อพัฒนาสังคมด้วย อาทิ ถ้าต้องการให้ผู้แทนราษฎรมีความรับผิดชอบต่อความต้องการและประโยชน์ ของประชาชน ประชาชนก็ต้องให้ความใส่ใจและติดตาม ไม่เพียงทำการหย่อนบัตร

¹⁴ อนุชาติ พวงสำลี และ วีรบูรณ์ วิสารทสกุล. ประชาสังคม: คำ ความคิด ความหมาย. (กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา, 2540, หน้า 1.

¹⁵ ยุทธนา วรณปิที. สำนักพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาสังคม. (กรุงเทพฯ : มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, 2542), หน้า 181 - 183.

เลือกตั้งเท่านั้น ต้องเสียสละเวลาให้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมกับการเมืองระดับท้องถิ่นและในสถาบันต่างๆ

2. เคารพความแตกต่างระหว่างบุคคล จากกระแสนิยมปัจเจกชนนิยม ส่งผลให้คนในสังคมมีลักษณะปิดกั้นตนเอง ไม่ไว้วางใจผู้อื่น เลือกคบเฉพาะกลุ่มที่มีความเหมือนกัน ไม่สนใจการเมือง ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติภารกิจของสังคมเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม เกิดข้อขัดแย้ง การยุติข้อขัดแย้ง โดยการฟังเสียงข้างมาก ไม่นำไปสู่ประโยชน์ของส่วนรวม ดังนั้นผู้มีจิตสาธารณะต้องเป็นพลเมืองในฐานะที่เป็นเอกลักษณ์ทางการเมืองสมัยใหม่ มีความอดทน ตระหนักว่าการมีส่วนร่วมไม่ทำให้ได้อย่างที่คิดการเสมอไป ต้องเคารพและยอมรับความแตกต่างที่หลากหลาย และหาวิธีอยู่ร่วมกับความขัดแย้ง โดยการแสวงหาทางออกร่วมกัน การจำแนกประเด็นปัญหา การใช้เหตุผลในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจ ต้องมีการพูดแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันให้มากที่สุดเพื่อหาข้อยุติ สร้างการเข้าร่วมรับรู้ ตัดสินใจและผนึกกำลัง เพื่อให้เกิดการยอมรับจากทุกฝ่าย

3. คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวม คนในสังคมต้องคิดถึงการเมืองในฐานะกิจการเพื่อส่วนรวมและเพื่อคุณธรรมมากขึ้น

4. การลงมือกระทำ การวิพากษ์วิจารณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้สถานการณ์ดีขึ้นต้องลงมือกระทำ โดยเริ่มจากครอบครัวในการวางพื้นฐานให้การอบรมด้านจริยธรรมของพลเมือง มหาวิทยาลัยไม่เพียงเป็นสถานที่ฝึกทักษะและให้ความรู้ ต้องรับช่วงต่อการสร้างค่านิยมที่เหมาะสมต่อจากครอบครัว รวมทั้งเครือข่ายสังคมที่เกิดขึ้น ระหว่างเพื่อนบ้าน ที่ทำงาน สโมสร สมาคมต่างๆ เชื่อมโยงบุคคลที่สนใจเรื่องของตนเข้าเป็นกลุ่มที่ใส่ใจผู้อื่นช่วยดำรงรักษาประชาคม สังคม และกฎจริยธรรม รวมทั้งสถาบันที่มีอิทธิพลสูงต่อสังคมคือสถาบันศาสนา และสื่อมวลชนนับว่ามีบทบาทสำคัญในการร่วมสร้างให้สังคมเข้มแข็ง

วิรัตน์ คำศรีจันทร์¹⁶ ทำการศึกษาจิตสำนึกสาธารณะในบริบทประชาสังคมไทย เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาการและสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท พบว่าคุณลักษณะของการมีจิตสำนึกสาธารณะประกอบด้วย

1. ความรัก ความเอื้ออาทร
2. ความเชื่อใจ
3. การเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง
4. การยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล
5. การมีปฏิสัมพันธ์กันโดยใช้ความสามารถ เครือข่ายและการมีส่วนร่วม

¹⁶ วิรัตน์ คำศรีจันทร์. "จิตสำนึกพลเมืองในบริบทประชาสังคมไทย". วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต. (ประชากรศึกษา), มหาวิทยาลัยมหิดล. บัณฑิตวิทยาลัย. 2544.

ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ¹⁷ ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของจิตสาธารณะจะต้องพิจารณาจากความรู้ความเข้าใจหรือพฤติกรรมที่แสดงออกถึงลักษณะดังนี้

1. การหลีกเลี่ยงการใช้หรือการกระทำที่จะทำให้เกิดความชำรุดเสียหายต่อของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม และการถือเป็นหน้าที่ที่จะมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาของส่วนรวมในวิสัยที่ตนสามารถทำได้

2. การเคารพสิทธิในการใช้ของส่วนรวมที่ใช้ประโยชน์ร่วมกันของกลุ่ม โดยไม่ยึดครองของส่วนรมนั้นเป็นของตนเอง ตลอดจนไม่ปิดกั้นโอกาสของบุคคลอื่นที่จะใช้ของส่วนรวม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภาพที่ 2-3 : แสดงกรอบแนวคิดในการวิจัย

¹⁷ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. “รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ: การศึกษาระยะยาว”. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ, สถาบันพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2547, หน้า 3..

บทที่ 3

การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ

สถานการณ์และสภาพปัญหาของชาติ ในปัจจุบันเป็นที่ประจักษ์โดยทั่วกันแล้วว่าการที่ประเทศมุ่งพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและการเงินเพื่อสร้างความแข็งแกร่งทางการเงินและการคลังของประเทศอย่างมากส่งผลให้เกิดการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและความเจริญทางด้านวัตถุอย่างเห็นได้ชัด ทิศทางของการพัฒนานั้นก็มิได้เป็นไปอย่างยั่งยืนและครอบคลุมทั้งด้านคนและวัตถุ เพราะการพัฒนาประเทศโดยมุ่งความเจริญทางเศรษฐกิจและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่เน้นเรื่องวัตถุอุปกรณ์อย่างรวดเร็ว โดยขาดความสมดุลกับการพัฒนาทางด้านจิตใจของคนในให้มีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่ดี ได้ก่อให้เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในประเทศจำนวนมาก ผลของการพัฒนาเหล่านี้ จึงเป็นที่มาของปัญหาสังคมปัจจุบันที่จะทวีความรุนแรงขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะกลุ่มเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของประเทศชาติกำลังประสบปัญหาสังคมหลายด้านที่รุมล้อมคุกคามเด็กเยาวชน นักเรียน นักศึกษา ทำให้หลงผิดและมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ขาดระเบียบวินัยฯ ละทิ้งค่านิยมความเป็นไทย และขาดคุณธรรม เป็นปัญหาสังคมที่ควรแก้ไขเป็นการเร่งด่วน

จากสภาพสังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและหลากหลาย อันเนื่องมาจากความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสารต่างๆ แพร่หลายอย่างรวดเร็วทำให้แนวคิด วิถีชีวิต ค่านิยมของบุคคลในสังคมเกิดความเปลี่ยนแปลง เบี่ยงเบนไปจากหลัก ศีลธรรม จริยธรรมที่อิงตามหลักธรรมของพุทธศาสนา กลับชื่นชมวัฒนธรรมตะวันตก ที่เน้นการบริโภควัตถุต่างๆ จนเกิดความสับสน ระบบสังคมที่เคยอิงของไทยได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อันสืบเนื่องมาจากการให้ความสำคัญในด้านเศรษฐกิจซึ่งเป็นการพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่าพัฒนาสังคมในด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจจึงทำให้เกิดปัญหาความอ่อนแอของคุณธรรมจริยธรรม มีการประพฤติปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ยังส่งผล ไปยังปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย อาทิ เกิดปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหายาเสพติด และปัญหาหย่าร้าง ปัญหานักเรียนตึกกัน ปัญหาการรักร่วมเพศ

การหลงมัวเมาในอบายมุข การปล่อยตัวปล่อยใจ ขาดระเบียบวินัย ไร้ทิศทางของชีวิต ฟุ่มเฟือย และอื่นๆ อีกมากมาย หากปล่อยไว้จะเป็น ผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศด้วย

ผลจากการพัฒนาประเทศในระยะเวลาที่ผ่านมาโดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจในอัตราสูง มีความก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยีใหม่ ๆ อย่างรวดเร็ว ประกอบกับอิทธิพลจากวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามามีบทบาทในสังคมไทย ทำให้เกิดปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อน ระบบสังคมที่เคยดีงามของไทยได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจเป็น การพัฒนาทางด้านวัตถุมากกว่าพัฒนาสังคมในด้านอื่นๆ โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านจิตใจ จึงทำให้เกิดปัญหาความย่อหย่อนของคุณธรรม จริยธรรม มีการประพฤติปฏิบัติที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าส่วนรวม การขาดคุณธรรมจริยธรรม ทำให้เกิดปัญหาทุจริตคอร์ปชั่น ปัญหายาเสพติด และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย หากปล่อยไว้จะเป็นผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศด้วย

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยในสังคมให้เป็นคนดี จึงเป็นเรื่องที่จำเป็น เพราะคนในสังคมต่างเรียกร้องในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย แม้เป็นเรื่องที่มีความยากเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อน และมีองค์ประกอบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมากมาย ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้พิจารณาถึงความจำเป็นที่จะต้องดำเนินการ ในเรื่องการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการกำหนดความสุขของสังคมไทย สังคมใดมีผู้เฝ้ายามพร้อม ด้วยคุณธรรมจริยธรรม สังคมนั้นจะมีแต่ความสุข ในขณะที่เดียวกัน หากคนในสังคมใดมีความ บกพร่องด้านจิตใจ ขาดคุณธรรมและจริยธรรม แม้สังคมนั้นจะมีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ก็หาความสุขได้ยาก สภาพภาพรวมของปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นกับคนในชาติทุกกลุ่มเป้าหมาย นับวันจะรุนแรงและทวีคูณมากขึ้น ที่มีผลต่อประเทศและสังคมไทยโดยรวม

การจะทำให้สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน มีคุณธรรมนำความรู้ เท่าทัน โลก ครอบครัวยุคใหม่ ชุมชนเข้มแข็ง สันติสุข เศรษฐกิจมีคุณธรรม เสถียรภาพ และเป็นธรรม จิตสาธารณะเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญในส่วนตัวของบุคคลที่จะทำให้มีจิตสาธารณะ กำเนิดถึงสาธารณะซึ่งอยู่เหนือความเป็นส่วนตัว มากกว่าการคิดถึงความเป็นธุรกิจ การทำถูก ทำชอบ ได้ชื่อว่าทำความดีเพราะเห็นคุณค่าของความดี

จิตสาธารณะทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็นสังคมที่มีการให้และแบ่งปันซึ่งกันและกัน กำเนิดถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ซึ่งต้องขับเคลื่อนทั้งระบบ เพราะจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง ดังสุภาษิตที่ว่า “ไม้อ่อนคดง่ายไม้แก่ดัดยาก”

กระบวนการในการสร้างเสริมจิตสาธารณะให้กับคนในชุมชน มีแนวทางที่หลากหลายเพื่อให้คนในชุมชน เกิดความรู้และความเข้าใจที่สามารถนำออกมาใช้ได้ ในลักษณะการมีจิตสาธารณะต่อตนเอง และต่อผู้อื่นในชุมชน ซึ่งในการเสริมสร้างให้กับผู้เรียนรู้ก็มีหลากหลายวิธีการที่จะช่วยให้คนในชุมชน ได้รับรู้และเรียนรู้ได้อย่างถูกธรรมเนียมคลองธรรม เพื่อไปสู่การมีพฤติกรรมในการช่วยเหลือและเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนต่อไป

การพัฒนาจิตสาธารณะของตำรวจภูธรภาค 6

โครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ

1. หลักการและเหตุผล

ตามที่ตำรวจภูธรภาค 6 ได้จัดทำโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ปีงบประมาณ พ.ศ.2553 และ พ.ศ.2554 ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์

1.1 เพื่อให้สอดคล้องนโยบายรัฐบาลที่มุ่งเน้นให้ส่วนราชการได้ปฏิบัติตามหลักการธรรมาภิบาล หรือการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี โดยยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

1.2 เพื่อปฏิบัติตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 หมวด 1 มาตรา 6

1.3 เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพที่פקสายตรวจตำบลให้เป็นหน่วยรับแจ้งเหตุเบื้องต้นให้แก่ประชาชน

1.4 เพื่อให้การรับแจ้งเหตุเบื้องต้น การป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมมีความรวดเร็ว คล่องตัว มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

1.5 เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการด้วยความสะดวก รวดเร็ว และมีความรู้สึกอบอุ่นใจปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1.6 เพื่อให้ประชาชนผู้รับบริการมีความพึงพอใจต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำที่פקสายตรวจตำบลตามภารกิจหน้าที่ที่รับผิดชอบ

1.7 เพื่อพัฒนาเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำที่פקสายตรวจตำบล ให้มีประสิทธิภาพปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ มีจิตบริการที่ดี ตอบสนองความต้องการของประชาชน ในพื้นที่

1.8 เพื่อให้ยุทธศาสตร์ของสำนักงานตำรวจแห่งชาติและตำรวจภูธรภาค 6 บรรลุเป้าหมาย

1.9 เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจประจำตำบลต้นแบบกับประชาชนและชุมชนในพื้นที่ซึ่งจากการดำเนินการดังกล่าว ทำให้ตำรวจ ตำรวจภูธร

ภาค 6 ได้รับรางวัลคุณภาพการให้บริการประชาชน โดยได้รับรางวัลชมเชย ประเภทรางวัลนวัตกรรมการให้บริการ สำหรับกระบวนการดูแล ป้องกันอาชญากรรม ด้วยสายตรวจตำบลต้นแบบ ตำรวจภูธรภาค 6 ปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 จากคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ดังนั้น เพื่อการดำเนินการตามโครงการดังกล่าวเกิดประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริง และเพื่อให้สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วย หลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ตำรวจภูธรภาค 6 จึงได้จัดทำโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 ขึ้น

2. วัตถุประสงค์

พัฒนาโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ปีงบประมาณ พ.ศ.2553 และ ปี 2554 ให้สู่ความเป็นเลิศในการให้บริการ 5 กระบวนการหลัก

- 2.1 ด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม
- 2.2 ด้านการรับแจ้งเหตุและการไปถึงที่เกิดเหตุเพื่อรักษาสถานที่เกิดเหตุ
- 2.3 ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น
- 2.4 ด้านการช่วยเหลือพิพาทคดีอาญาเบื้องต้น
- 2.5.ด้านการสร้างความสัมพันธ์ผู้รับบริการและงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์

3. เป้าหมาย

จำนวนสายตรวจตำบลต้นแบบ ตำรวจภูธรจังหวัดละ 1 แห่ง

4. วิธีการและขั้นตอนการดำเนินการ

4.1 ขั้นตอนที่ 1 ขั้นเตรียมการ

4.1.1 ตำรวจภูธรภาค 6

4.1.1.1 ทบทวนปรับปรุงคู่มือสายตรวจตำบลต้นแบบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 คู่มือการรักษาสถานที่เกิดเหตุและมาตรฐานการไปถึงที่เกิดเหตุ คู่มือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และคู่มือมาตรฐานสายตรวจตำบลต้นแบบ

4.1.1.2 จัดหา ครุภัณฑ์ และ ยุทโธปกรณ์ ยานพาหนะ สนับสนุนสายตรวจตำบลต้นแบบต้นแบบ 9 แห่ง ในพื้นที่ 9 จังหวัดที่อยู่ในความรับผิดชอบ

4.1.2 ตำรวจภูธรจังหวัด

4.1.2.1 แจ้งสถานีตำรวจในสังกัดที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการฯ เตรียมความพร้อมด้านบุคลากร สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการดำเนินการตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ตามโครงการฯ

4.1.2.2 จัดตั้งคณะกรรมการระดับตำรวจภูธรจังหวัด เพื่อดำเนินการและติดตามประเมินผลตามโครงการฯ โดยมีรองผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดที่รับผิดชอบงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม เป็นประธานคณะทำงาน

4.1.2.3 สนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นและเหมาะสมในการปฏิบัติตามโครงการฯ แก่สถานีตำรวจในสังกัดที่ได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการฯ

4.1.2.4 ให้คณะกรรมการระดับตำรวจภูธรจังหวัดร่วมกับสถาบันการศึกษา ในพื้นที่ และ คณะทำงานของตำรวจภูธรภาค 6 ดำเนินการประเมินความพึงพอใจ และ ไม่พึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียก่อนดำเนินการตามโครงการฯ และทำการวิจัย

4.1.2.5 ประชาสัมพันธ์โครงการฯ ตามช่องทางต่างๆ ให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบ

4.1.3 สถานีตำรวจในสังกัด (เฉพาะที่เข้าร่วมโครงการฯ)

4.1.3.1 แต่งตั้งคณะทำงานระดับสถานีตำรวจเพื่อขับเคลื่อนโครงการ โดยให้รองผู้กำกับการป้องกันปราบปรามของสถานีตำรวจเป็นหัวหน้ารับผิดชอบโครงการ

4.1.3.2 จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ประจำที่พักสายตรวจตำบลตามมาตรฐานที่กำหนด

4.1.3.3 ประชาสัมพันธ์การดำเนินการตามโครงการฯ ให้ประชาชนในพื้นที่รับทราบในทุกช่องทาง

4.2 ชั้นตอนที่ 2 ชั้นดำเนินงาน

4.2.1 ตำรวจภูธรภาค 6

4.2.1.1 แจ้งให้ทุกตำรวจภูธรจังหวัดและสถานีตำรวจที่เข้าร่วมโครงการดำเนินการตามโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

4.2.1.2 อบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจสายตรวจตำบล สารวัตรป้องกันปราบปรามของสถานีตำรวจ ที่เข้าร่วมโครงการฯ และผู้เกี่ยวข้องที่รับผิดชอบสายตรวจตำบลทุกแห่ง

4.2.1.3 ประชาสัมพันธ์การดำเนินการตามโครงการอย่างต่อเนื่อง

4.2.2 ตำรวจภูธรจังหวัด

4.2.2.1 แจ้งสถานีตำรวจที่ได้รับการคัดเลือกสายตรวจตำบลดำเนินการตามโครงการสายตรวจตำบลต้นแบบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555

4.2.2.2 สํารวจความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการในพื้นที่ เพื่อนําผลการวิเคราะห์ มาปรับปรุงการให้บริการทุกเดือน

4.2.2.3 ประชาสัมพันธ์การดำเนินการตามโครงการอย่างต่อเนื่อง

4.2.3 สถานีตำรวจ (เฉพาะที่เข้าร่วมโครงการฯ)

4.2.3.1 ประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำที่พักสายตรวจประจำ ตำบลต้นแบบให้เข้าใจแนวทางในการดำเนินการตามโครงการฯ

4.2.3.2 ดำเนินการตามขั้นตอนและมาตรฐานของโครงการฯ ตามที่คณะกรรมการของตำรวจภูธรภาค 6 กำหนด

4.2.3.3 ประชาสัมพันธ์การดำเนินการตามโครงการฯ อย่างต่อเนื่อง

4.2.3.4 สัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่เพื่อทราบความต้องการและปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เป็นจุดอ่อนเป็นประจําอย่างต่อเนื่อง

4.3 ขั้นตอนที่ 3 ติดตามประเมินผลและปรับปรุงคุณภาพการให้บริการสาย ตำรวจตำบล (กันยายน 2555)

4.3.1 ตำรวจภูธรภาค 6

4.3.1.1 ให้คณะกรรมการระดับตำรวจภูธรภาค 6 ติดตาม ประเมินผลทุกเดือน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาสายตรวจประจำตำบลให้มีประสิทธิภาพจนสิ้นสุด โครงการฯ

4.3.1.2 ให้คณะกรรมการระดับตำรวจภูธรภาค 6 ดำเนินการ ประเมินความพึงพอใจของประชาชน ผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่มีต่อการปฏิบัติงาน ของ สายตรวจ ตำบลต้นแบบ ปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 หลังเสร็จสิ้นโครงการฯ นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ สรุปรายงานหลังดำเนินการตามโครงการฯ เพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็ง ปัญหา อุปสรรค ในการ ดำเนินการตามโครงการฯ พร้อมกับรายงานให้ผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 6 เพื่อนำบทเรียนที่ได้ ไปพัฒนาปรับปรุงแก้ไขสายตรวจตำบลต่อไป

4.3.1.3 ให้คณะกรรมการของตำรวจภูธรภาค 6 พิจารณาคัดเลือก สายตรวจตำบลที่เข้าร่วมโครงการฯ เป็นสายตรวจตำบลต้นแบบดีเด่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 เสนอผู้บัญชาการตำรวจภูธรภาค 6 เพื่อมอบโล่รางวัลและใบประกาศเกียรติคุณต่อไป

4.3.2 ตำรวจภูธรจังหวัด

ให้คณะกรรมการระดับตำรวจภูธรจังหวัด ติดตามประเมินผล ให้ข้อเสนอแนะแก่สถานีตำรวจในการดำเนินการตามโครงการฯ พร้อมรายงานผลการปฏิบัติ

ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติให้ตำรวจภูธรภาค 6 ทราบทุกเดือน เพื่อปรับปรุงและพัฒนาสายตรวจตำบลให้มีประสิทธิภาพจนสิ้นสุดโครงการฯ

4.3.3 สถานีตำรวจในสังกัด

4.3.3.1 ให้คณะทำงานของสถานีตำรวจ ติดตามประเมินผลและรายงานผลการปฏิบัติ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ ในการดำเนินการตามโครงการฯ ให้ตำรวจภูธรภาค 6 โดยผ่าน ตำรวจภูธรจังหวัดต้นสังกัดทราบทุกเดือน (ภายในวันที่ 5 ของทุกเดือน) จนสิ้นสุดโครงการฯ

4.3.3.2 ประชาสัมพันธ์ผลการปฏิบัติให้ประชาชนรับทราบหลังเสร็จสิ้นโครงการฯ

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

เจ้าหน้าที่ตำรวจประจำที่พักสายตรวจตำบลสามารถแก้ไขปัญหาและบรรเทาทุกข์ให้แก่ประชาชน ในเบื้องต้นประชาชนเชื่อมั่นศรัทธาต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจประจำที่พักสายตรวจตำบลเกินกว่าร้อยละ 85

โครงการนี้เป็น โครงการที่หยิบยกขึ้นมาเพื่อเป็นตัวอย่างประกอบในเอกสารศึกษา ซึ่งในข้อเท็จจริงในส่วนของตำรวจภูธรภาค 6 ยังมีกิจกรรมที่เป็นกิจกรรมจิตสาธารณะอีกเป็นจำนวนมาก หากมีความสนใจสามารถศึกษาได้ในภาคผนวกของเอกสารนี้

การสร้างความเข้มแข็ง และการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม

หลักธรรมที่เกี่ยวข้อง

สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 หมายถึง หลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวหัวใจของผู้อื่น ผูกไมตรีเอื้อเพื่อ เกื้อกูล หรือเป็นหลักการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน มีอยู่ 4 ประการ ได้แก่

1. ทาน คือ การให้ การเสียสละ หรือการเอื้อเพื่อแบ่งปันของๆตนเพื่อประโยชน์แก่บุคคลอื่น ไม่ตระหนี่ถี่เหนียว ไม่เป็นคนเห็นแก่ได้ฝ่ายเดียว คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้ไม่เป็นคนละโมภ ไม่เห็นแก่ตัว เราควรคำนึงอยู่เสมอว่า ทรัพย์สินของที่เราหามาได้ มิใช่สิ่งจริงยั่งยืน เมื่อเราสิ้นชีวิตไปแล้วก็ไม่สามารถจะนำติดตัวเอาไปได้

2. ปิยวาจา คือ การพูดจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะอ่อนหวาน พูดด้วยความจริงใจ ไม่พูดหยาบคายก้าวร้าว พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์เหมาะสำหรับกาลเทศะ พระพุทธเจ้าทรงให้ความสำคัญ

กับการพูดเป็นอย่างยิ่ง เพราะการพูดเป็นบันไดขั้นแรกที่จะสร้างมนุษย์สัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้น
วิธีการที่จะพูดให้เป็นปียาวานั้น จะต้องพูดโดยยึดถือหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

- 2.1 เว้นจากการพูดเท็จ
- 2.2 เว้นจากการพูดล้อเสียด
- 2.3 เว้นจากการพูดคำหยาบ
- 2.4 เว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ

3. อัตถจริยา คือ การสงเคราะห์ทุกชนิดหรือการประพฤตินในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่
ผู้อื่น

4. สมานัตตา คือ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอ หรือมีความประพฤติเสมอดันเสมอปลาย
คุณธรรมข้อนี้จะช่วยให้เราเป็นคนมีจิตใจหนักแน่นไม่โลเล รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และ
ไว้วางใจให้แก่ผู้อื่นอีกด้วย

อปรีหานิยธรรม 7 คือ ธรรมไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเลื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว
องค์ประกอบของ อปรีหานิยธรรม มี 7 อย่าง คือ

1. หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์
2. เมื่อประชุมก็พร้อมเพรียงกันประชุม เมื่อเลิกประชุมก็พร้อมเพรียงกันเลิกและ
พร้อมเพรียงช่วยกันทำกิจที่สงฆ์จะต้องทำ
3. ไม่บัญญัติสิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่บัญญัติขึ้น ไม่ถอนสิ่งที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้แล้ว
สมาทานศึกษาอยู่ในสิกขาบทตามที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้
4. ภิกษุผู้ใหญ่เป็นประธานในสงฆ์ เป็นที่ซึ่งเคารพนับถือ ภิกษุเหล่านั้นเชื่อฟังถ้อยคำ
ของท่าน
5. ไม่ลุอำนาจแก่ความอยากที่เกิดขึ้น
6. ยินดีในเสนาสนะป่า
7. ตั้งใจอยู่ว่า เพื่อนภิกษุสามเณรซึ่งเป็นผู้มีศีล ซึ่งยังไม่มาสู่อาวาส ขอให้มา ที่มาแล้ว
ขอให้อยู่เป็นสุข

ธรรม 7 อย่างนี้ ตั้งอยู่ในผู้ใด ผู้นั้นไม่มีความเลื่อมเลย มีแต่ความเจริญฝ่ายเดียว

พรหมวิหาร 4

พรหมวิหาร แปลว่า ธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ พรหมวิหารเป็น
หลักธรรมสำหรับทุกคน เป็นหลักธรรมประจำใจที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและ
บริสุทธิ์ หลักธรรมนี้ได้แก่

1. เมตตา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นได้รับสุข ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ความสุขเกิดขึ้นได้ทั้งกายและใจ เช่น ความสุขเกิดจากความรัก ความสุขเกิดจากการใช้จ่ายทรัพย์เพื่อ การบริโภค ความสุขเกิดจากการไม่เป็นหนี้ และความสุขเกิดจากการทำงานที่ปราศจากโทษ เป็นต้น

2. กรุณา : ความปรารถนาให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ความทุกข์ คือ สิ่งที่เข้ามาเบียดเบียนให้เกิด ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ และเกิดขึ้นจากปัจจัยหลายประการด้วยกัน พระพุทธองค์ทรงสรุปไว้ ว่าความทุกข์มี 2 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

2.1 ทุกข์โดยสภาวะ หรือเกิดจากเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของร่างกาย เช่น การเกิด การเจ็บไข้ ความแก่และความตายสิ่งมีชีวิตทั้งหลายที่เกิดมาในโลกจะต้องประสบกับการ เปลี่ยนแปลงทางร่างกายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งรวมเรียกว่า กายิกทุกข์

2.2 ทุกข์จรหรือทุกข์ทางใจ อันเป็นความทุกข์ที่เกิดจากสาเหตุที่อยู่นอกตัวเรา เช่น เมื่อปรารถนาแล้วไม่สมหวังก็เป็นทุกข์ การประสบกับสิ่งอันไม่เป็นที่รักก็เป็นทุกข์การพลัดพราก จากสิ่งอันเป็นที่รัก ก็เป็นทุกข์ รวมเรียกว่า เจตสิกทุกข์

3. มุทิตา : ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า "ดี" ในที่นี้ หมายถึง การมีความสุขหรือมี ความเจริญก้าวหน้า ความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีจึงหมายถึง ความปรารถนาให้ผู้อื่นมีความสุขความ เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ไม่มีจิตจริษยา ความริษยา คือ ความไม่สบายใจ ความโกรธ ความฟุ้งซ่านซึ่ง มักเกิดขึ้นเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดีกว่าตน เช่น เห็นเพื่อนแต่งตัวเรียบร้อยแล้วครุชมเซยกก็เกิดความริษยาจึง แกล้งเอาเศษชอล์ก โคลน หรือหมึกไปป้ายตามเสื้อกางเกงของเพื่อนนักเรียนคนนั้น ให้สกปรก เลอะเทอะ เราต้องหมั่นฝึกหัดตนให้เป็นคนที่มีมุทิตา เพราะจะสร้างไมตรีและผูกมิตรกับผู้อื่นได้ง่าย และลึกซึ้ง

4. เบกขา : การรู้จักวางเฉย หมายถึง การวางใจเป็นกลางเพราะพิจารณาเห็นว่า ใครทำ ดีย่อมได้ดี ใครทำชั่วย่อมได้ชั่ว ตามกฎแห่งกรรม คือ ใครทำสิ่งใดไว้สิ่งนั้นย่อมตอบสนองคืนบุคคล ผู้กระทำ เมื่อเราเห็นใครได้รับผลกระทบในทางที่เป็นโทษเราก็ไม่ควรดีใจหรือคิดซ้ำเติมเขาในเรื่องที่ เกิดขึ้น เราควรมีความปรารถนาดี คือพยายามช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในลักษณะที่ ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

มงคลที่ 15

1. บำเพ็ญทาน คือการให้ รู้จักสละทรัพย์สิ่งของที่เหมาะสมของตนแก่ผู้ที่สมควร ได้รับ เป็นการกำจัดความตระหนี่สร้างสมบุญกุศล ทำให้ใจของเราสูงขึ้นและเป็นการสร้างสันติสุข แก่มวลมนุษยชาติ

2. ประพฤติกุศล คือการประพฤติตนให้อยู่ในกรอบของความถูกต้องและความดีตาม ธรรมะที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงสอนพร้อมทั้งฝึกฝนอบรมตนตามหลักกุศลกรรมบถ 10 ให้มี

คุณธรรมในตัวสูงขึ้นประณีตขึ้นตามลำดับสมกับที่เกิดเป็นมนุษย์ และให้มีความเที่ยงธรรม ไม่ลำเอียง

3. สงเคราะห์ญาติ คือช่วยเหลือทั้งญาติสายโลหิตเดียวกัน ทั้งพี่ ป้า น้า อา ลุง หลาน ฯลฯ รวมทั้งผู้รู้จักคุ้นเคยกัน ญาติร่วมจังหวัด ญาติร่วมประเทศ ญาติร่วมโลก ซึ่งเราต้องมีหลักในการสงเคราะห์ โดยไม่ให้เสียศีลธรรมประจำใจของเรา การสงเคราะห์นี้เป็นการสร้างเสริมความสามัคคีความเป็นปึกแผ่นของสังคมให้เกิดขึ้น

4. ทำงานไม่มีโทษ หมายถึงทำงานที่สุจริต ไม่มีเวรไม่มีภัย ไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดประเพณี ไม่ผิดศีลธรรม ไม่เบียดเบียนใคร รวมทั้งงานที่มีประโยชน์แก่ตนและต่อส่วนรวม เช่น งานสาธารณกุศลงานสาธารณประโยชน์และงานสังคมสงเคราะห์ต่างๆ งานไม่มีโทษนี้เป็นงานที่ทำเพื่อเพิ่มพูนคุณธรรมความดีของเราให้เจริญก้าวหน้า

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (Decency)¹

1. แนวคิดในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

การกำหนดทิศทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ผู้รับผิดชอบงานควรต้องคิดให้ครอบคลุมทั้งด้านคุณธรรมและจริยธรรม นั่นคือ หลักการคิดและวิธีการปฏิบัติที่ดีงาม ถูกต้อง ตามสภาพสังคม วัฒนธรรม

ก่อนอื่นคงต้องทำความเข้าใจกับความหมายของคำว่าคุณธรรม และ จริยธรรม ก่อน
คุณธรรม คือ หลักความจริง หลักการปฏิบัติ ประกอบด้วย

1. จริยธรรม มี 2 ความหมาย คือ

1.1. ความประพฤติดีงาม เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคม ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรม ประเพณี หลักกฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ

1.2. การรู้จักใคร่ตรงว่าอะไรควร ไม่ควรทำ

2. จรรยา (Etiquette) หมายถึง ความประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติซึ่งสังคมแต่ละสังคม กำหนดขึ้นสอดคล้องกับวัฒนธรรม ในแต่ละวิชาชีพก็อาจกำหนดบุคลิกภาพ กิริยา วาจาที่บุคคลในวิชาชีพพึงประพฤติปฏิบัติ เช่น ครู แพทย์ พยาบาล ย่อมเป็นผู้ที่พึงสำรวมในกิริยา วาจา ท่าทางที่แสดงออก

3. จรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Code of Ethics) หมายถึง ประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก ทำให้ได้รับความเชื่อถือจากสังคม อาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้

¹ (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/53011312403inetg18/khorngkar-3/kar-phathna-dan-khunthrrm-crythrr-decency>, 2561.

เช่น จรรยาบรรณของแพทย์ ก็คือ ประมวลความประพฤติที่วงการแพทย์กำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้เป็นแพทย์ยึดถือปฏิบัติ

4. ศีลธรรม (Moral) คำว่า ศีลธรรมถ้าพิจารณาจากรากศัพท์ภาษาละติน *Moralis* หมายถึง หลักความประพฤติที่ดีสำหรับบุคคลพึงปฏิบัติ ภาษาไทย ศีลธรรมเป็นศัพท์พระพุทธศาสนา หมายถึง ความประพฤติที่ดีที่ชอบหรือ ธรรมในระดับศีล

5. คุณธรรม (Virtue) หมายถึงสภาพคุณงานความดีทางความประพฤติและจิตใจ เช่น ความเป็นผู้ไม่กล่าวเท็จโดยหวังประโยชน์ส่วนตน เป็นคุณธรรมประการหนึ่ง อาจกล่าวได้ว่า คุณธรรมคือจริยธรรมแต่ละข้อที่นำมาปฏิบัติจนเป็นนิสัย เช่น เป็นคนซื่อสัตย์ เสียสละ อดทน มีความรับผิดชอบ ฯลฯ

6. มโนธรรม (Conscience) หมายถึงความรู้สึกผิดชอบชั่วดี ความรู้สึกว่าจะไรควรทำไม่ควรทำ นักจริยศาสตร์เชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีมโนธรรม เนื่องจากบางขณะเราจะเกิดความรู้สึกขัดแย้งในใจระหว่างความรู้สึกต้องการสิ่งหนึ่ง และรู้ว่าควรทำอีกสิ่งหนึ่ง เช่น ต้องการไปดูภาพยนตร์กับเพื่อน แต่ก็รู้ว่าควรอยู่เป็นเพื่อนคุณแม่ซึ่งไม่ค่อยสบาย

7. มารยาท มรรยาท กิริยา วาจา ที่สังคมกำหนดและยอมรับว่าเรียบร้อย เช่น สังคมไทยให้เกียรติเคารพผู้ใหญ่ ผู้น้อยย่อมสำรวมกิริยามืออยู่ต่อหน้าผู้ใหญ่ การระมัดระวังคำพูดโดยใช้ให้เหมาะกับบุคคลตามกาลเทศะ

จริยธรรม คือ กฎเกณฑ์ความประพฤติของมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ความเป็นผู้มีปรีชาญาณ (ปัญญา และ เหตุผล รวมกัน) ทำให้มนุษย์มีมโนธรรม รู้จักแยกแยะความดี ถูก ผิด ควร ไม่ควร

จริยธรรมมีลักษณะ 4 ประการ คือ

1. การตัดสินใจทางจริยธรรม (Moral Judgment) บุคคลจะมีหลักการของตนเอง เพื่อตัดสินใจการกระทำของผู้อื่น

2. หลักการของจริยธรรมและการตัดสินใจเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลก่อนที่จะปฏิบัติกรต่าง ๆ ลงไป

3. หลักการทางจริยธรรมเป็นหลักการสากลที่บุคคลใช้ตัดสินใจในการการกระทำสิ่งต่าง ๆ

4. ทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมได้มาจากความคิดของบุคคลหรืออุดมคติของสังคมจนเกิดเป็นทักษะในการดำรงชีวิตของตน และของสังคมที่ตนอาศัยอยู่

จะเห็นได้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักของความดี ความงาม ความถูกต้อง ในการแสดงออกทั้งกาย วาจาใจ ของแต่ละบุคคล ซึ่งยึดมั่นไว้เป็นหลักประจำใจในการประพฤติปฏิบัติจน

เกิดเป็นนิสัย ซึ่งอาจส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

จริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่แสดงออกถึงความดีงามทั้งต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และต่อสังคม เพื่อให้เกิดความสงบสุข ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อสังคม และต่อการพัฒนาประเทศชาติ

จากความหมายของคำว่าคุณธรรมและจริยธรรมดังกล่าว เพื่อให้การพัฒนาคนให้เป็นคนดี คนเก่ง จึงได้มีนักวิชาการนักคิดของไทยพยายามสรุปแนวทางเป็นกรอบสำหรับการพัฒนาคน เรียกว่าทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมขึ้น

2. ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมสำหรับคนไทย

เป็นทฤษฎีทางจิตวิทยาทฤษฎีแรกของนักศึกษาไทยที่สร้างขึ้น บุคคลผู้รวบรวมเขียนเป็นทฤษฎี คือ ศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน กรอบแนวคิดที่เป็นจุดเด่นของทฤษฎีนี้มีความว่า ลักษณะพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจซึ่งจะนำไปสู่พฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพื่อส่งเสริมให้บุคคลเป็นคนดีและคนเก่ง

2.1 ส่วนของดอกผล เปรียบเสมือนเป็นลักษณะพฤติกรรมคนดีและเก่ง การที่ต้นไม้จะให้ดอกผลใหญ่จะต้องมีลำต้นและรากที่สมบูรณ์

2.2 ส่วนของลำต้นที่สมบูรณ์ เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตใจ ซึ่งเป็นสาเหตุของพฤติกรรมที่ดีมี 5 ประการ คือ

ประการที่ 1 มีทัศนคติ ค่านิยมที่ดี และคุณธรรม

ประการที่ 2 มีเหตุผลเชิงจริยธรรม

ประการที่ 3 ลักษณะมุ่งอนาคต คาดการณ์ไกล

ประการที่ 4 เชื่ออำนาจในตน

ประการที่ 5 มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์

ลักษณะทางจิตใจทั้ง 5 ประการนี้ ถ้ามีมากในบุคคลใด บุคคลนั้นจะเป็นผู้มีพฤติกรรมเก่งและดีอย่างสม่ำเสมอ

3. ส่วนของรากต้นไม้ เปรียบเสมือนลักษณะทางจิตที่เป็นพื้นฐานที่จะชอบไขหาอาหารเลี้ยง ลำต้นให้สมบูรณ์มี 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 สติปัญญา

ประการที่ 2 ประสบการณ์ทางสังคม

ประการที่ 3 สุขภาพจิตดี

บุคคลที่มีลักษณะพื้นฐานทางจิตทั้งสามประการนั้นสูง และเหมาะสมกับอายุ เปรียบได้กับคนที่เป็บบัวเหนือน้ำในพุทธศาสนา ซึ่งพร้อมจะรับการพัฒนา ทฤษฎีต้นไม้ จริยธรรม ของคนไทยจึงให้ข้อสรุปว่า ถ้าต้องการพัฒนาคนให้เป็นคนเก่งและดี จะต้องพัฒนาลักษณะจิตใจ ทั้ง 8 ประการที่ระบุไว้ที่ลำต้นและรากต้นไม้

3. คุณลักษณะของคน (ยุคใหม่) ที่พึงประสงค์

การสอน "คุณธรรม/จริยธรรม" เป็นความต้องการที่คนรุ่นหนึ่งจะชี้นำคนอีกรุ่น หนึ่ง โดยผู้สอนมีความเชื่อว่าประสบการณ์ของตนอาจสร้างความเข้าใจเรื่อง คุณธรรม/จริยธรรม (หรือความดี ความถูกต้อง ความเหมาะสม) อย่างถ่องแท้ในระดับหนึ่ง และต้องการให้ เยาวชน เชื่อ ดีและเหมาะสมกับเยาวชน

การยึดหลักคุณธรรม/จริยธรรม ทำให้มนุษย์มีความสุข ความสวย และความงาม โดยที่ความสุหนั้นควรเป็นความสุขแบบเรียบง่ายและยั่งยืน

คุณสมบัติอันเป็นความพร้อมที่จะพัฒนาจริยธรรมของบุคคลประกอบด้วย

1. ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิตและหลัก จริยธรรม ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้ มาตั้งแต่วัยต้นของชีวิตจากการเลี้ยงดู การศึกษาอบรม และจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดย อาจเป็นในวิถีทางที่ต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้บุคคลมีพัฒนาการทางจริยธรรมต่างกัน จากกฎเกณฑ์การ ตัดสินที่ต่างกัน

2. ความใฝ่ธรรม มนุษย์มีธรรมชาติของการแสวงหาความถูกต้องเป็นธรรมหรือ ความดีงามตั้งแต่วัยทารก คุณสมบัตินี้ทำให้บุคคลนิยมคนดี ชอบสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม ต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี อย่างไรก็ตามประสบการณ์ในชีวิตจากการเลี้ยงดูและ เจริญเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญให้บุคคลพร้อมที่จะพัฒนาตนเอง ให้มีจริยธรรมสูงกว่า

3. ความรู้จักตนเองของบุคคลนั้น คือ สร้างความสามารถในการพิจารณาให้รู้ อธิปไตยของความดีและความไม่ดีของตนให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถเสริมสร้างความดี ของตนให้มีพลังเข้มแข็ง ในลักษณะที่ตนเองและสังคมยอมรับได้ ความรู้จักตนเองนี้จะทำให้บุคคล มีความมั่นใจ มีพลังและพร้อมที่จะขจัดความไม่ดีของตนและพัฒนาตนเองอย่างถูกต้องดีขึ้น

วิถีทางพัฒนาจริยธรรม

1. การศึกษาเรียนรู้ กระทำได้หลายวิธี ดังนี้

1.1 การศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการหาความรู้จากการอ่านหนังสือเกี่ยวกับ ปรัชญาศาสนา วรรณคดีที่มีคุณค่า หนังสือเกี่ยวกับจริยธรรมทั่วไปและจริยธรรมวิชาชีพ

1.2 การเข้าร่วมประชุมสัมมนา เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ความคิดเห็นและประสบการณ์เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและการคบหาบัณฑิตผู้ใส่ใจด้านจริยธรรม

1.3 การเรียนรู้จากประสบการณ์ชีวิตและจากประสบการณ์ในสถานที่ปฏิบัติงาน ประสบการณ์จริงเป็น โอกาสอันประเสริฐในการเรียนรู้จริยธรรมแห่งชีวิต ที่ช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่างลึกซึ้งทั้งด้านเจตคติและทักษะการแก้ปัญหาเชิง จริยธรรม อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับความพร้อมของบุคคลผู้มีความพร้อมน้อยอาจจะได้ประโยชน์จากการเรียนรู้อันมีค่านี้เลย

2. การวิเคราะห์ตนเอง บุคคลผู้มีความพร้อมจะพัฒนามีความตั้งใจและเห็นความสำคัญของการวิเคราะห์ตนเองเพื่อทำความเข้าใจในตัวตนเอง ด้วยการพิจารณาเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมการแสดงออกของตนเอง จะช่วยให้บุคคลตระหนักรู้คุณลักษณะของตนเอง รู้จุดดีจุดด้อยของตน รู้ว่าควรคงลักษณะใดไว้

การวิเคราะห์ตนเอง กระทำได้ด้วยหลักการต่อไปนี้

2.1 การรับฟังความคิดเห็นเชิงวิพากษ์จากคำพูดและอากัปกริยาจากบุคคลรอบข้าง เช่น จากผู้บังคับบัญชา จากเพื่อนร่วมงาน จากผู้ใกล้ชิดหรือบุคคลในครอบครัว

2.2 วิเคราะห์ตนเองเกี่ยวกับความคิด ความต้องการเจตคติการกระทำ และผลการกระทำ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2.3 ค้นหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่าง ๆ เช่น จากตำรา บทความ รายงานการวิจัย ด้านพฤติกรรมศาสตร์หรือศาสตร์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และพัฒนาตนเองอย่างถ่องแท้

2.4 เข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาจิตใจ (จิตใจและพฤติกรรมมนุษย์เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาได้เช่นเดียวกับสรรพสิ่งทั้งหลายในโลก) ทำให้จิตใจได้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดปัญญารับรู้ตนเองอย่างลึกซึ้งและแท้จริง

3. การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้าน คุณธรรมจริยธรรมด้วย ตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคลในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง

การฝึกตน เป็นวิธีการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมด้วยตนเองขั้นสูงสุด เพราะเป็นการพัฒนาความสามารถของบุคคล ในการควบคุมการประพฤติปฏิบัติของตนให้อยู่ในกรอบของพฤติกรรมที่พึงปรารถนาของสังคม ทั้งในสภาพการณ์ปกติและเมื่อเผชิญปัญหาหรือขัดแย้ง

3.1 การฝึกวินัยขั้นพื้นฐาน เช่น ความขยันหมั่นเพียร การพึ่งตนเอง ความตรงต่อเวลา ความรับผิดชอบ การรู้จักประหยัดและออม ความซื่อสัตย์ ความมีสัมมาคารวะ ความรักชาติ ฯลฯ

3.2 การรักษาสีตามความเชื่อในศาสนาของตน ศิลเป็นตัวกำหนดที่จะทำในห้วงเว้นในการที่จะกระทำชั่วร้ายใด ๆ อยู่ในจิตใจ ส่งผลให้บุคคลมีพลังจิตที่เข้มแข็งรู้เท่าทันความคิดสามารถควบคุมตนได้

3.3 การทำสมาธิ เป็นการฝึกให้เกิดการตั้งมั่นของจิตใจทำให้เกิดภาวะมีอารมณ์หนึ่งเดียวของกุศลจิต เป็นจิตใจที่สงบผ่องใสบริสุทธิ์เป็นจิตที่เข้มแข็งมั่นคงแน่นอน ทำให้เกิดปัญญาสามารถพิจารณาเห็นทุกอย่างตรงสภาพความเป็นจริง

3.4 ฝึกการเป็นผู้ให้ เช่น การรู้จัก ให้อภัย รู้จักแบ่งปันความรู้ ความคิดความชอบ บริจาคเพื่อสาธารณะประโยชน์ อุทิศร่างกายแรงใจช่วยงานสาธารณะประโยชน์โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ

สรุปได้ว่า การพัฒนาจริยธรรมด้วยวิธีพัฒนาตนเองตามขั้นตอนดังกล่าว เป็นธรรมชาติที่บุคคลสามารถปฏิบัติได้ควบคู่กับการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่มิใช่เป็นการกระทำในลักษณะเสร็จสิ้น ต้องกระทำอย่างต่อเนื่องจนเป็นนิสัย เพราะจิตใจของมนุษย์เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา เฉกเช่นกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

สรุป

ในการรวบรวมข้อมูลองค์ความรู้ในการศึกษาในบทที่ 3 ที่ได้ สามารถสรุปสิ่งที่จำเป็นในการศึกษาครั้งนี้ได้คือนิยามเป้าหมายของการศึกษาและ“ผลิตภัณฑ์” ต้องการโดยต้องตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่จะใช้ มีผู้ให้การสนับสนุน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ ปรึกษาจากคนที่เป็นที่เคารพนับถือเป็นที่ยอมรับในด้านจิตสาธารณะ สร้างการมีส่วนร่วมจากคนในพื้นที่ตั้งแต่การวางแผน ปฏิบัติการ จนถึงประชาสัมพันธ์ โดยไม่ให้เกิดความซ้ำรอยเดิม ใช้ข้อมูลที่มีอยู่สร้างขอบเขตและโอกาสให้มากที่สุด ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด สร้างความเข้าใจที่ชัดเจนในด้านอัตวิสัยและภาวะวิสัยในมุมมองที่มีต่อจิตสาธารณะและวิธีการที่เหมาะสมกับบุคคลที่มีความสามารถหรือนักสถิติที่เชี่ยวชาญเฉพาะทางเป็นพิเศษ คำนึงถึงการแบ่งกลุ่มบุคคลที่ตอบแบบสอบถามตามกลุ่ม องค์กร พื้นที่ และชุมชน และระวังความกำกวมไม่ชัดเจนเมื่อร่างแบบสอบถามพยายามอย่าให้ผู้ตอบสับสนในสิ่งที่ควรจะตอบโดยจำกัดกรอบคำตอบให้ตรงตามที่ต้องการจากคำถามที่ชัดเจน โดยถามและบันทึกพฤติกรรม ให้ผู้ใช้งานเป็นคนตีความว่าอันไหนเป็นคุณภาพการเป็นจิตสาธารณะ ไม่ใช่คำว่า “จิตสาธารณะ” ในแบบสอบถามหรือคำที่มีความเต็มในความหมาย ไม่เปิดพื้นที่ทางความคิด เป็นทางการ ยกแก่การเข้าใจ ซึ่งจะไปจำกัดกรอบการตอบ ใช้

คำอธิบายที่เป็นภาษาพูดง่ายแก่การเข้าใจ ทำให้ได้คำตอบที่เชื่อถือได้ เพื่อผู้ศึกษาจะได้นำข้อมูล
ต่างๆ ที่ได้เหล่านี้ ไปทำการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ต่อไป

บทที่ 4

วิเคราะห์การเรียนรู้จิตสาธารณะ เพื่อแก้ปัญหาและกำหนด แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทางสังคม

ในบทที่ 4 นี้ จะศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ศึกษามาได้ และนำมาวิเคราะห์ปัญหาเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทางสังคม นำไปสู่การตอบวัตถุประสงค์ของงานที่ได้นำเสนอไว้ในบทที่ 1 โดยรวบรวมและเรียบเรียงเพื่อแสวงหาข้อสรุป นำไปสู่ข้อเสนอแนะในบทที่ 5 ต่อไป

การเรียนรู้จิตสาธารณะ กับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทางสังคม

มุมมองจิตสาธารณะในยุคนี้ ซึ่งเป็นเป็นยุคเทคโนโลยีสารสนเทศนั้น แตกต่างจากในยุคก่อนซึ่งมักจะเป็นผู้ที่ว่างงานหรือกลุ่มแม่บ้านที่มีเวลาในการเป็นจิตสาธารณะมากและพร้อมจะทำงานในระยะเวลายาวนาน จากงานศึกษาพบว่าด้านค่าใช้จ่ายนั้นส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการจ้างงานอยู่แล้ว มีความสามารถที่สูงพร้อมจะแบ่งปัน แต่มีเวลาในการอุทิศที่จำกัดและต้องการผลตอบแทนในด้านความพึงพอใจแบบเห็นผลรวดเร็ว จึงเป็นงานระยะสั้นที่ได้รับผลตอบแทนที่สูง อาจไม่ใช่เงินแต่ในเชิงคุณค่าและคุณภาพมากกว่า ปัจจุบันต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงให้เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตามสิ่งที่ตัวเองได้ลงมือทำซึ่งเป็นเพราะกระแสโลกาภิวัตน์ และมักไม่ค่อยมีความผูกมัดในระยะยาว ที่เหมือนสมัยก่อนจะพูดว่า ผมจะทำให้อะไรให้คุณได้บ้าง จิตสาธารณะสมัยนี้จะพูดว่าคุณจะทำอะไรให้ผมได้บ้าง ในแง่ของผลที่ได้จากการลงมือทำในงานชิ้นนั้นๆ ซึ่งการเปลี่ยนมุมมองที่ในปัจจุบันจะทำให้เข้าใจได้มากขึ้น ซึ่งในจุดเชื่อมเปลี่ยนของประวัติศาสตร์ภาคประชาสังคมในปัจจุบัน มีโอกาสที่จะเชื่อมโยงพลังจิตสาธารณะทั่วไปเข้ากับยุคใหม่ ซึ่งก่อให้เกิดการแก้ปัญหามนุษย์และสังคมอย่างเป็นระบบและเกิดประโยชน์ร่วมกันสูงสุด

ประเภทของกิจกรรมจิตสาธารณะ

1. ประเภทของกิจกรรมจิตสาธารณะไม่เป็นทางการ (Informal Public Mind)
2. กิจกรรมจิตสาธารณะเป็นทางการ (Formal Public Mind)

กิจกรรมจิตสาธารณะไม่เป็นทางการนั้นเป็นการช่วยเหลือเพื่อน เพื่อนบ้านรวมไปถึง การเอาเวลาไปอาสางานต่างๆ ส่วนกิจกรรมจิตสาธารณะทางการนั้นถือเป็นการทำเพื่อชาติ มีการ ปฏิญญาร่วมกัน เป็นการทำงานกับองค์กรจิตสาธารณะอย่างเป็นระบบ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นใน องค์กรที่ไม่แสวงผลกำไรหรือ โครงการเป็นประโยชน์ต่อชุมชนและอาสาทำด้วยตัวเจตจำนงเสรีของ จิตสาธารณะเองปราศจากการบังคับ โดยไม่เป็นไปเพื่อผลตอบแทนทางการเงิน เป็นไปเพื่องานจิต สาธารณะเท่านั้น เมื่อพูดถึงจิตสาธารณะและงานจิตสาธารณะในปัจจุบันบุคคลที่มีความสนใจและ ความสามารถที่หลากหลาย ตั้งแต่ มัคคุเทศก์ในพิพิธภัณฑ์ โค้ชนักฟุตบอล คนขับรถไฟ คนกำจัด วัชพืชในสวนสาธารณะ ผู้ประท้วงที่นั่งบนแทกรเตอร์ อาจารย์ที่เกษียณแล้วมาช่วยเหลือเด็กด้อย โอกาส ผู้ซึ่งช่วยเหลือของแทนเพื่อนบ้าน ประธานคณะกรรมการ นักศึกษาช่วยงานค่าย เกษตรกรที่ ช่วยป้องกันไฟป่าและปัญหาอุบัติเหตุทางถนน บรรณาธิการนิตยสาร คนไปเยี่ยมสถานเลี้ยงเด็ก คน ที่ขอบริจาคข้าวเปิดกระป๋องตามร้านซูเปอร์มาร์เก็ต ผู้จัดการเทศการงานละคร นักลอบบี้ยีสต์ที่แนะนำ การบริการสุขภาพที่ดีกว่า เหล่านี้อาจเป็นงานในองค์กร หรือกลุ่มที่ประกอบไปด้วยจิตสาธารณะ ทั้งหมด บางคนทำงานในองค์กรได้รับค่าตอบแทน บางคนทำคนเดียว ทั้งหมดนี้เป็นความเกี่ยวข้อง เข้าไว้เป็นหนึ่งเดียว

การเป็นจิตสาธารณะอย่างเป็นทางการมีการเติบโตของจิตสาธารณะทั้งในแง่ของเพศ และกลุ่มอายุ ในด้านการร่วมมือชายหญิงมีความเท่าเทียมกัน กลุ่มวัยกลางคนอายุระหว่าง 35-44 ปี เป็นผู้ที่อาสาเป็นจิตสาธารณะมากที่สุด ในขณะที่กลุ่มคนเกษียณอายุมี อัตราเฉลี่ยเวลาในการเป็น จำนวนชั่วโมงต่อสัปดาห์มากที่สุด คนที่มีงานไม่ว่าจะเต็มเวลาหรืองานชั่วคราวมีแนวโน้มที่จะอาสา มากกว่าบุคคลที่ไม่มียานพาหนะหรือไม่อยู่ในภาคแรงงาน อย่างไรก็ตามก็ยังคงมีความแตกต่าง ระหว่างผู้ชายกับผู้หญิงในกลุ่มนี้ โดยกลุ่มจิตสาธารณะชายจะมาจากคนที่ทำงานเต็มเวลาเป็นส่วน ใหญ่ และจิตสาธารณะหญิงส่วนมากจะมาจากบุคคลที่ไม่อยู่ในภาคแรงงาน ผู้คนส่วนใหญ่จะอาสา ที่เป็นจิตสาธารณะมีภูมิลำเนาอยู่นอกเมือง หรือในมุมมองด้านวัฒนธรรม เหตุผลที่ทำให้คนเป็นจิต สาธารณะลำดับแรกนั้นมาจากความต้องการช่วยเหลือผู้อื่นและสังคม รองลงมาคือความพึงพอใจ ส่วนตน หลังจากนั้นจึงเป็นความต้องการพัฒนาตน สัมพันธ์กับผู้อื่น ตามลำดับ

การบริหารจัดการจิตสาธารณะ

การบริหารจัดการระบบจิตสาธารณะเป็นเหมือนการจัดการทรัพยากรบุคคลวิธีหนึ่งแต่ มุ่งเน้นไปที่ภาคประชาสังคมเป็นหลัก โดยมูลค่าเกิดจากการจัดการนั้นส่งผลให้เกิดการพัฒนาเป็นวง กว้างในทุกด้านของสังคม องค์กรประกอบหลักสำคัญในการจัดให้ประสบความสำเร็จนั้นประกอบไป ด้วยการวางแผนและจัดการทรัพยากร การออกแบบงานจิตสาธารณะ การประชาสัมพันธ์และการรับ สัมผัส การสัมภาษณ์คัดเลือกและการประสานการทำงาน การปฐมนิเทศ การจัดอบรม การสร้าง

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ทำงาน การให้คำแนะนำ การประเมินผล การทำให้เป็นที่ยอมรับ การบันทึก และรายงานข้อมูล ตลอดไปจนการรับคำแนะนำในการปรับปรุงพัฒนา ซึ่งสามารถแบ่งการบริหารจัดการดังนี้

1. การบริหารจัดการจิตสาธารณะ

สิ่งที่เป็นหลักการในการเป็นจิตสาธารณะ คือ

1.1 ต้องให้ตัวจิตสาธารณะ เป็นผู้ตัดสินใจทำงานเอง (Free Choice) คนที่มีจิตสาธารณะเพราะมีปรารถนาที่จะเติมเต็มความต้องการของผู้อื่นผ่านการช่วยเหลือ ในขณะที่อีกส่วนที่น้อยกว่ามีความรักความต้องการช่วยเหลือผู้อื่น บ่อยครั้งที่จุดประสงค์ของการทำงานไม่ได้ตรงกับสิ่งที่ทำแต่มีความคาดหวังว่างานจิตสาธารณะที่ทำจะช่วยให้บรรลุเป้าหมายส่วนตนนั้น

1.2 งานจิตสาธารณะต้องมุ่งไปที่ชุมชนเป็นหลักเพราะว่าคนที่มีจิตสาธารณะ มีองค์ความรู้ในพื้นที่ชุมชนไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรม ประเพณี ภาษาและวิถีชีวิต เป็นสะพานเชื่อมระหว่างชุมชนกับองค์กรภายนอก แต่โดยพื้นฐานจะไม่รู้สึกแตกต่างที่จะอาสาในพื้นที่ที่ตนรู้จักหรือพื้นที่ที่ตนไม่รู้จัก เป็นการอาสาออกไปจากชุมชนของตน ชุมชนยังสนับสนุนคนที่มีจิตสาธารณะในด้านเป็นผู้สื่อสารความต้องการให้ช่วยเหลือ ผู้นำชุมชนยังช่วยสนับสนุน โครงการที่ทำอยู่ในพื้นที่ และโครงการที่มีการวางแผนที่ต้องมีส่วนร่วมจากสมาชิกในชุมชน

1.3 เป็นการทำงานผ่านองค์กรพัฒนาเอกชน จิตสาธารณะเหมือนตัวแทนองค์กรพัฒนาเอกชนที่ช่วยประสานงานสร้างความไว้วางใจและเชื่อถือจากคนในชุมชน เมื่อจิตสาธารณะได้ไปทำงานในพื้นที่ที่องค์กรได้มีการปฏิบัติการต่อเนื่องมาแล้ว การต่อยอดและการได้รับความร่วมมือจากคนในพื้นที่ก็สะดวกยิ่งขึ้น

1.4 ผู้มีจิตสาธารณะไม่ได้ทำงานเพื่อรายได้เป็นหลัก งานที่ได้ทำไม่ควรหวังผลตอบแทนในรายได้เป็นหลัก ถึงอย่างไรก็ตามองค์กรควรมีการสนับสนุนค่าจ้างที่จำเป็นหรือจ่ายคืนค่าใช้จ่ายที่ผู้มีจิตสาธารณะจ่ายไปก่อนล่วงหน้า

2. การจัดการอบรม

2.1 ในการจัดอบรมปฐมนิเทศผู้มีจิตสาธารณะนั้นต้องถามว่า ความหมายของการจัดอบรมคืออะไร จะจัดที่ไหน เหตุผลในการจัดอบรม จัดอบรมไปเพื่อใคร หัวข้อสำคัญในการจัดอบรมคืออะไร และจะจัดงานเมื่อใดโดยใช้ทรัพยากรอะไรบ้าง ส่วนในด้านหัวข้อนั้นถ้าเป็นความต้องการให้ผู้มีจิตสาธารณะเห็นภาพรวมนั้นสามารถเริ่มแบ่งตามกลุ่มมิติต่างๆ

2.2 สามารถแบ่งองค์ความรู้ได้เชิงกลุ่มและเชิงเนื้อหาให้ผู้มีจิตสาธารณะใหม่ได้เข้าใจถึงภาพรวมงานจิตสาธารณะ การจัดอบรมที่ดีที่สุดสำหรับผู้มีจิตสาธารณะนั้นควรเป็นแบบตัวต่อตัวหรือให้เป็นกลุ่มน้อยที่สุดแต่หลายองค์กรก็ยังมักที่จะจัดเป็นกลุ่มซึ่งแบ่งเป็นองค์กรและ

โครงการ หน้าที่ในการแนะนำดูแลต้องมีอยู่ในหน้าที่ที่ต้องทำของคนในองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างชัดเจนและมีการประเมินผลถึงสิ่งที่ตัวเองแนะนำด้วย สิ่งที่เกิดสาธารณะทำนั้นมาจากความต้องการส่วนบุคคลมากกว่าความต้องการครองชีพพื้นฐานเพียงเงินเพราะฉะนั้นแรงผลักดันและรางวัลที่ต้องการได้รับย่อมแตกต่างกับแรงงานที่ถูกจ้างทั่วไป

2.3 องค์ประกอบที่สำคัญในการทำงานนั้นคือ การทำให้เกิดดุลยภาพในสามส่วนคือด้านคน กระบวนการ และผลผลิต (เป้าหมายหรือหน้าที่) การทำงานส่วนใหญ่เน้นไปที่ผลเพราะเชื่อว่าเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพที่สุด ได้งานตามเป้าหมายในระยะเวลาที่จำกัด อย่างไรก็ตามการจัดอบรมที่ประสบความสำเร็จ ต้องไม่ลืมปัจจัยด้านคนด้วย โดยจะอย่างไรให้คนที่เข้าอบรมมีความรู้สึกมีส่วนร่วมเป็นทีม ซึ่งจำเป็นที่จะต้องมีความรู้สึกร่วมกัน โครงสร้าง กฎเกณฑ์ ความเข้าใจ ในความรับผิดชอบของแต่ละคนผ่านกระบวนการ โดยการสร้างสมดุลทั้งสามก่อให้เกิดความสร้างสรรค์อย่างพร้อมเพรียงกัน

จากขั้นตอนที่ผ่านมาเป็นขั้นตอนในการศึกษาความต้องการจัดอบรมที่แท้จริง โดยศึกษาว่าการจัดอบรมนั้นที่แท้แล้วจำเป็นหรือไม่เพราะในการจัดอบรมคนหนุ่มมากย่อมมีการเกิดค่าเสียโอกาสมาก ถ้าการจัดไม่ได้ตามที่หวังไว้ การประเมินผลศึกษาความเป็นไปได้ก่อน จะช่วยลดความเสี่ยงในการลงทุนจัดอบรมแก่องค์กร โดยเริ่มจากจัดการองค์ความรู้ที่ต้องการให้ตรงกับจุดประสงค์ของการอบรม ผ่านการวิเคราะห์องค์กรที่จะจัดอบรม หน้าที่ในการจัดอบรม และบุคคลที่จะมาปฏิบัติงาน รวมไปถึงการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่มีผลกระทบต่อการจัด ไม่ว่าจะ เป็นกฎเกณฑ์ ระเบียบต่างๆ รวมไปถึงปัจจัยระหว่างประเทศ ถ้าเป็นการจัดอบรมนานาชาติ โดยนำทั้งหมดนี้ไปวิเคราะห์ร่วมกันเพื่อให้ใกล้เคียงผลที่คาดหวังที่สุดบนพื้นฐานความเป็นไปได้จริง

อย่างไรก็ตามความต้องการจัดอบรมที่แท้จริงก็เป็นสิ่งจำเป็นเพราะส่วนใหญ่องค์กรรับอบรมต้องการอบรมมากขึ้นหรือต้องการคนที่มีทักษะจำนวนมากขึ้น แต่คำถามที่มักได้ยินไม่ค่อยบ่อยครั้งคือ “ทำไม” ต้องมีการอบรมและเป็นคำตอบที่สามารถวัดผลได้ เพราะฉะนั้นทุกการอบรมควรมีการศึกษาความต้องการจัดอบรมที่แท้จริง ถึงแม้ว่าเราจะศึกษาได้ไม่สมบูรณ์แต่คงไม่เป็นที่คาดหวังเป็นแน่ถ้าทำที่สุดแล้วเรายังไม่สร้างความน่าเชื่อถือในการสร้าง โปรแกรมการอบรมที่ดีและมีประสิทธิภาพ

ในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการจัดอบรมสามารถดูได้ที่ด้านอุปสงค์ที่ ต้องการจัดอบรมขององค์กรที่จัดอบรมพัฒนาและอุปทานของบุคคลและองค์กรที่รับการอบรมนั้นว่ามีดุลยภาพกันแค่ไหน โดยในอาณาเขตที่ถือว่าการอบรมมีอิทธิพลต่อการพัฒนา (Zone of Influence) อันจะประกอบไปด้วยนักอบรมที่มีคุณภาพและผู้ที่ต้องการอบรมเพื่อพัฒนาตน ใน

บริเวณนั้นจะถือได้ว่าการอบรมที่มีประสิทธิภาพขณะเดียวกันองค์กรพัฒนาเอกชนที่เลือกมาอบรมก็สามารถเป็นพันธมิตรหรือแข่งขันกันได้ขึ้นกับรูปแบบวัตถุประสงค์ในการอบรม

โดยจุดประสงค์ที่ทำการวิเคราะห์เพื่อชี้ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อกิจกรรมการอบรมโดยมีลำดับขั้นตอนการวิเคราะห์ดังนี้

1. ระบุถึงแนวทางการวิเคราะห์ แนวการอบรมแบบไหนที่ต้องการ
2. รวบรวมปัจจัยภายนอกที่เกี่ยวข้องกับแนววิเคราะห์ ไม่ว่าจะ เป็น ภายนอก เครื่องมือ อุปกรณ์ เทคโนโลยี สังคมวัฒนธรรม เศรษฐกิจ รัฐบาล องค์กรพัฒนา องค์กรระหว่างประเทศ หรืออะไรก็ได้ที่โผล่เข้ามาในห้วงความคิด
3. ชี้ชัดถึงการมีอยู่จริงของปัจจัยเหล่านั้น
4. ชี้ชัดถึงปัจจัยที่มีผลกระทบเชิงบวกและลบต่อการวิเคราะห์
5. ชี้ชัดชนิดของปัจจัยและเราสามารถมีอิทธิพลต่อมันได้หรือไม่ โดยแบ่งกลุ่มดังนี้
 - 5.1 อุปสงค์ ใส่งค์กรที่สามารถเป็นผู้อบรมจัดกิจกรรมอบรมได้และสิ่งที่องค์กรเหล่านี้ขาด
 - 5.2 อุปทาน ใส่งค์กรที่มีความต้องการอบรมหรือไม่ซึ่งอาจเป็นต้องการอบรมภายในหรือภายนอกก็ได้
 - 5.3 การแข่งขันหรือมีส่วนร่วม ใส่งค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือสนใจในกิจกรรมอบรมดังกล่าว
 - 5.4 มีการตรวจสอบสถานการณ์ข่าวสารสภาพแวดล้อม ณ เวลานั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้สามารถมีอิทธิพลได้
6. ประมวลปัจจัยทั้งหมดและจัดลำดับปัจจัยที่มีผลกระทบตามลำดับ
7. สังเกตการณ์และสรุปผล ซึ่งสิ่งใดเป็นแรงหลักคอยหนุน สิ่งใดเป็นแรงด้านหลัก สิ่งไหนที่สามารถเข้าแก้ไขได้โดยตรง สิ่งไหนไม่สามารถทำได้ และทำป้องกันอย่างไรกับสิ่งที่ไม่สามารถแก้ไขได้โดยตรง การจับอบรมนี้เป็นไปได้หรือไม่ มีความต้องการเพียงพอหรือไม่ องค์กรที่จัด มีศักยภาพพอหรือไม่ เป็นต้น

ในการจัดอบรมนั้นจะต้องศึกษาถึงระดับความท้าทายเชิงปัจเจกต่อสิ่งที่อบรม ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเรียนรู้ในระดับไหน โดยผู้ที่อยู่ใน

Comfort Zone นั้นจะไม่มีความท้าทายเกิดขึ้น ซึ่งผู้เข้าอาจได้รับประสบการณ์ ความรู้ใหม่แต่ไม่กระทบถึงคุณค่าแห่งตน ความรู้สึกผิดชอบ มุมมองที่มี

Stretching Zone นั้นจะได้สะท้อนมุมมอง ทักษะคติจากคนอื่นและตนเอง ก่อให้เกิด การตั้งคำถามขึ้นเพื่อเปลี่ยนมุมมองทัศนคติและพฤติกรรม มากขึ้นก็จะเข้าสู่ขั้นต่อไป

Crisis Zone นี้เป็นไปได้ที่จะมีการเข้าถึงเนื้อหาที่เป็นส่วนที่อ่อนไหว มุมมองได้ถูกลดค่าและมีความกำกวมที่มากขึ้น ในช่วงนี้ผู้เข้าร่วมจะมีการแสดงตัวตนที่ชัดเจน และสามารถที่จะใช้จุดวิกฤตนี้ส่งผลให้คุณค่าแก่ประสบการณ์การเรียนรู้ได้

Panic Zone เป็นเหมือนชงกเล็ก ที่คนที่อยู่จุดนี้จะกั้นตัวเอง ถอยหลังเข้าสู่สิ่งที่แน่นอนและคิดว่าการเรียนรู้ต่อไปนั้นเป็นไปได้ ซึ่งในระยะนี้ผู้เข้าอบรมอาจผ่านกระบวนการทางอารมณ์ที่ทนต่อไปไม่ได้กับการอบรมนี้

โดยประโยชน์ของการศึกษาระดับความท้าทายเชิงปัจเจกต่อสิ่งที่อบรมนั้นจะพบว่าการฝึกอบรมที่มีประสิทธิภาพที่สุดนั้นต้องให้ผู้อบรมอยู่เข้าถึง Stretching Zone และอาจถึง Crisis Zone ในขณะที่ระหว่างการอบรมแต่จะต้องรู้จังหวะการเรียนรู้ที่บีบคั้นในระดับที่ท้าทายผู้อบรม และช่วงวิกฤตควรเป็นข้อยกเว้นที่ไม่ควรทำให้ผู้อบรมเข้าสู่ Crisis Zone ควรมีการสนับสนุนผู้อบรมในขณะที่มีการท้าทายส่วนบุคคลหรือสรุปได้ว่า Don't open something you can't close!

1. การพัฒนาจิตสาธารณะผ่านเครือข่ายทางสังคม

ในการพัฒนาจิตสาธารณะระยะยาวและยั่งยืนนั้นจะต้องสามารถพัฒนาผู้ที่เป็นจิตสาธารณะที่สนใจ มีเวลา และมีความสามารถ ให้เข้ามีส่วนร่วมในการพัฒนาผู้มีจิตสาธารณะใหม่ ด้วยเพราะเนื่องด้วยทรัพยากรที่จำกัด การส่งเสริมให้ได้พัฒนากลุ่มอิสระของตัวเอง ก่อให้เกิดการพึ่งตนเอง และคงเอกลักษณ์ไว้ได้ ในขณะที่ยังมีภาพรวมของงานอยู่ซึ่งสามารถเรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาผ่านเครือข่ายใยแมงมุม อีกทั้งในปัจจุบันเทคโนโลยีต่างๆ มีบทบาทมากในชีวิตประจำวันและเป็นเครื่องมือหลักที่กลุ่มจิตสาธารณะยุคใหม่ใช้การพัฒนาเครือข่ายอย่างก้าวกระโดด

การจัดการจิตสาธารณะมีรูปแบบวิธีที่หลากหลายทั้งผ่านกระบวนการในโลกจริงและโลกเสมือน โดยอาจมีการใช้ควบคู่กันไป ในปัจจุบันก็มีจิตสาธารณะประเภทใหม่เกิดขึ้น คือ จิตสาธารณะ ICT โดยเป็นจิตสาธารณะที่ทำงานด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ไม่จำกัดว่าต้องเป็นโลกจริงหรือโลกเสมือน แต่ทำงานอาทิ การตัดต่อวิดีโอ การเขียนโปรแกรม การเขียน Website การถ่ายวิดีโอ เป็นต้น เรียกได้งานจิตสาธารณะเป็นงานที่มีพัฒนาการควบคู่ไปกับพัฒนาการความก้าวหน้าในโลกแต่เน้นที่การพัฒนา

2. การจัดการองค์กรรองรับ

องค์กรต้องการรับผู้มีจิตสาธารณะต้องไม่รับจนกว่าจะมีหน้าที่งานที่ชัดเจนเป็นลายลักษณ์อักษรและต้องสามารถตอบคำถามให้ข้อมูลสำหรับผู้สนใจ จิตสาธารณะที่สอบถามเข้ามาไปจนถึงการเรียกเข้ามาสัมภาษณ์ได้ เพราะเหตุผลหลักที่ทำให้คนเลิกเป็นจิตสาธารณะเพราะระบบการจัดการไม่ดี

การจัดการองค์กรรับผู้มีจิตสาธารณะนั้น ไม่ใช่ทุกองค์กรที่มีความสามารถในการรับสมัครได้ จึงควรมีองค์กรประสานงาน ต้องมีการตรวจสอบองค์กรว่าเคยมีประสบการณ์รับหรือไม่ มีความพร้อมการรับหรือไม่ มีการลงไปตรวจสอบพื้นที่งานที่องค์กรทำและต้องการจิตสาธารณะไปช่วย ซึ่งการจัดการตรวจสอบที่ดีที่สุดนั้น ก็ใช้วิธีผ่านเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนด้วยกันเอง เป็นโยแมงมูมไป โดยให้องค์กรที่เป็นสมาชิกอยู่แล้วทำหน้าที่รับรองตรวจสอบองค์กรเครือข่ายตัวเอง พร้อมทั้งมีการสุ่มตรวจสอบจากหน่วยประสานงานหลัก

3. การจัดการฐานข้อมูลผู้มีจิตสาธารณะ

มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการจัดการฐานข้อมูลการทำงานและองค์กรขึ้นโดยเริ่มจากความร่วมมือระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านอาจิตสาธารณะเพื่อให้เกิดความชัดเจน และสามารถนำข้อมูลมาใช้ให้ก่อเกิดประโยชน์ พร้อมทั้งกำหนดนโยบายและทิศทางร่วมกันของงานจิตสาธารณะในประเทศไทย ได้มีเครือข่ายพาคี ที่มีความพยายามร่วมกัน ไปสู่เป้าหมายดังกล่าว อาทิ เครือข่ายจิตสาธารณะ (Volunteer Spirit Network) อันประกอบไปด้วยองค์กรพัฒนาเอกชนองค์กรระหว่างประเทศ ตัวแทนจากองค์กรภาครัฐ

4. การจัดการผ่านระบบอัจฉริยะ (Search Engines)

ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการระบบ โดยสามารถจัดการข้อมูลจิตสาธารณะ งานและองค์กรที่ต้องการ ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงกับองค์กรที่ต้องการโดยตรง โดยส่วนประสานงานกลางเป็นเพียงผู้ช่วยเมื่อมีปัญหาและทำหน้าที่รับสมัครองค์กรสมาชิกที่ต้องการจิตสาธารณะออนไลน์ โดยผู้มีจิตสาธารณะเองสามารถเลือกได้ถึงงานที่ตัวเองต้องการทำ ระยะเวลาที่เหมาะสมกับตัวเอง สถานที่ที่ใกล้เคียงสะดวกสำหรับไปทำงาน

5. การประชาสัมพันธ์งานจิตสาธารณะผ่านสื่อต่างๆ

ในช่วงที่มีการรณรงค์ปีแห่งจิตสาธารณะนั้น พบว่าสื่อที่ประสบความสำเร็จในการประชาสัมพันธ์งานจิตสาธารณะนั้นคือหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ตามมาด้วยโทรทัศน์แห่งชาติ มากไปกว่านั้นมีการเปิดเป็นศูนย์สำหรับสอบถามข้อมูลงานจิตสาธารณะขึ้น

6. การใช้ข้อความประชาสัมพันธ์เพื่องานจิตสาธารณะ

ประเด็นที่สำคัญที่ต้องพิจารณาในการใช้ข้อความประชาสัมพันธ์เพื่องานจิตสาธารณะมีดังต่อไปนี้

6.1 เลือกใช้ข้อความที่ดึงดูดความสนใจ

การที่จะสื่อสารข้อความไปยังผู้รับอย่างมีประสิทธิภาพต้องเลือกคำที่มีความหมายชัดเจนและโดนใจผู้รับ ทั้งนี้ต้องพิจารณาปรับเปลี่ยนรูปแบบคำพูดหรือข้อความให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่ม

6.2 ข้อความที่จะสื่อไปยังผู้รับนั้นควรเกิดจากความคิด ความร่วมมือของทุกฝ่ายในองค์กรเพื่อให้ทุกคนมีความเข้าใจที่ตรงกัน เมื่อนำเสนอต่อประชาชนความสับสนหรือขัดแย้งกันจะไม่ได้ไม่เกิดขึ้น

6.3 สิ่งที่ต้องครอบคลุมในการสื่อสารได้แก่ ประเด็นหลัก รายชื่อหัวข้อ รายชื่อและที่อยู่ของสื่อ แผ่นพับ โครงการจิตสาธารณะรายชื่อของพนักงานองค์กรที่สามารถให้ความช่วยเหลือเวลามีข้อสงสัย และอื่นๆ เช่น ข้อมูลเสริมที่ต้องการแจ้งให้ทราบ

6.4 เหตุผลที่ต้องมีการประชาสัมพันธ์โครงการจิตสาธารณะผ่านทางสื่อเนื่องจาก

6.4.1 เข้าถึงประชาชนได้ง่ายและประชาชนที่มีความสนใจก็ต้องการข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมอย่างเช่น ความยากจน จากผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรง

6.4.2 การสร้างสรรค์ข้อความที่จะเผยแพร่ทางสื่อ เป็นการเปิดโอกาสให้องค์กรได้สร้างภาพลักษณ์ขององค์กร

6.4.3 เป็นช่องทางสำคัญที่ในการดึงดูดผู้ที่สนใจมาร่วมเป็นจิตสาธารณะ

6.4.4 เป็นการเตรียมความพร้อมล่วงหน้าในการให้ข้อมูลที่ถูกต้องกับประชาชนในทุกโอกาส

6.4.5 ทำให้ติดต่อกับสื่อได้รวดเร็วยิ่งขึ้น

ข้อความที่ต้องการสื่อควรจะกระชับ ไม่ควรมีใจความสำคัญเกิน 3 ประเด็น มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ ไม่มีข้อโต้แย้ง โดนใจ และเลือกใช้ภาษาได้เหมาะสม และต้องพิจารณากลุ่มผู้รับสารเป็นสำคัญ วิธีหนึ่งที่ใช้ในการสร้างข้อความที่ต้องการสื่อ คือ การใช้สามเหลี่ยมข้อความ ซึ่งประกอบด้วย

1. ปัญหาหรือประเด็นที่ต้องการจะสื่อ
2. ความสำคัญของปัญหา
3. สามารถโน้มน้าวให้ผู้ฟังมีการตอบสนองต่อปัญหา

สรุป

จากกรณีศึกษาจากงานต่างๆ ของต่างประเทศ สามารถนำมาประยุกต์กับงานจิตสาธารณะในเมืองไทยได้ ดังนี้

1. สามารถนำวิธีการทำวิจัยจิตสาธารณะที่ศึกษาจากองค์กรสหประชาชาติ ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบวิธีการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีการวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะภาครัฐยังไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญ มีระบบที่ซับซ้อน ภาคเอกชนยังไม่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมทางสังคม และภาคประชาสังคมไม่มีการเก็บข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ ทำให้การศึกษาที่ผ่านมาไม่สามารถครอบคลุมได้ข้อมูลเท่าที่ควร จึงไม่มีการวิจัย

และข้อมูลเพียงพอที่จะสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์และแนวโน้มของจิตสาธารณะตามสภาพความเป็นจริง

2. นำวิธีการคิดมูลค่างานจิตสาธารณะโดยใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มาอธิบายมูลค่าทางจิตสาธารณะให้สามารถนับรวมเป็นส่วนหนึ่งของค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) และภายในประเทศ (GDP) ซึ่งเดิมมูลค่าทางจิตสาธารณะนั้นเป็นทรัพยากรที่มองไม่เห็น (Invisible Resources) ทำให้ไม่รู้คุณค่าที่แท้จริงของงานจิตสาธารณะ การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของจิตสาธารณะนี้ ทำให้สามารถวัดมูลค่าทางจิตสาธารณะได้แม้จะยังเป็นในด้านปริมาณเป็นหลักแต่ก็สามารถที่นำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายในการบริหารประเทศเพื่อสนับสนุนและชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของจิตสาธารณะต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น

3. นำรูปแบบวิธีการพัฒนาเครือข่ายพหุภาคีมาประยุกต์ใช้ โดยมีตัวอย่างจากเครือข่ายจิตอาสาที่มีตัวแทนจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจ โดยสร้างความแข็งแกร่งของเครือข่ายองค์กรที่ทำงานด้านจิตสาธารณะก่อน เป็นการร่วมมือโดย เริ่มจากการนำนโยบาย กิจกรรม เป้าหมายที่แต่ละองค์กรมีมาปรึกษาหาความร่วมมือกัน เพื่อหาเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกันในการขับเคลื่อนให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างที่ไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้จากการทำงานขององค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยพิจารณาแบ่งหน้าที่ตามศักยภาพและความถนัดของแต่ละกลุ่มองค์กร มีการติดตามประสานงานข้อมูลความเคลื่อนไหว รักษาทิศทางและเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างมีส่วนร่วม

4. นำวิธีการจัดการระบบจิตสาธารณะอัจฉริยะมาช่วยพัฒนาระบบฐานข้อมูลงานจิตสาธารณะร่วมกันเพื่อช่วยเชื่อมโยงองค์กรรับจิตสาธารณะและตัวจิตสาธารณะเอง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆเข้ามาช่วยร่วมไปกับการรณรงค์ประชาสัมพันธ์งานจิตสาธารณะให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง เป็นที่รู้จักและทำให้คนที่ไม่เคยมีความสนใจในจิตสาธารณะเข้ามาเป็นจิตสาธารณะมากขึ้น ผ่านรูปแบบการเป็นจิตสาธารณะที่หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นจิตสาธารณะเสมือน จิตสาธารณะ ICT เป็นต้น

5. นำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการจิตสาธารณะองค์กรพัฒนาเอกชน ให้เห็นถึงว่างานจิตสาธารณะที่ดีต้องลงทุนไม่ใช่แรงงานฟรี การหาจุดสมดุลของความคาดหวังจากจิตสาธารณะกับงานที่ทำเป็นหน้าที่หลักขององค์กรรับจิตสาธารณะ รวมไปถึงการพัฒนาอบรมบุคลากรเพื่อเพิ่มศักยภาพในงานจิตสาธารณะ ให้มีรูปแบบเพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิภาพ มากยิ่งขึ้นพร้อมทั้งมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับงานจิตสาธารณะนำไปเผยแพร่ที่แก่องค์กรและผู้ที่เกี่ยวข้องผ่านการทำเป็นรูปเล่มหนังสือ หรือในเว็บไซต์

6. นำข้อมูลประโยชน์ของจิตสาธารณะแสดงต่อภาคธุรกิจในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) ให้เห็นถึงช่องทางของบริษัทในการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งสามารถสร้างความน่าเชื่อถือสร้างจุดยืนที่แตกต่างให้แก่บริษัทต่อคู่แข่ง โดยรูปแบบความร่วมมือนั้นสามารถผ่านการเป็นจิตสาธารณะพนักงาน ที่รณรงค์ให้พนักงานในบริษัทมาเป็นจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพและมนุษยสัมพันธ์ของพนักงานด้วยกันและชุมชนด้วย ทำให้บริษัทได้เห็นว่าเป็นการลงทุนทางสังคมที่คุ้มค่าอย่างยิ่ง

7. นำข้อมูลความรู้ที่ได้ของจิตสาธารณะกับเป้าการพัฒนาแห่งสหสวรรคย์ใหม่ซึ่งถือได้ว่าเป็นแก่นของการพัฒนาอย่างยั่งยืน มาร่วมรณรงค์นโยบายและกฎหมายที่สนับสนุนจิตสาธารณะในประเทศไทยต่อภาครัฐ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของงานจิตสาธารณะต่อการพัฒนา ซึ่งจิตสาธารณะสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากบริการภาครัฐ ให้กับชุมชนที่ยังได้รับการบริการไม่ทั่วถึงผ่านการประสานงานโดยจิตสาธารณะซึ่งอาจเป็นคนในชุมชนทำให้สร้างการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันหรือจิตสาธารณะต่างพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงเข้าไประหว่างชุมชน และงานจิตสาธารณะยังช่วยนำบุคคลที่ถูกแบ่งแยกออกไปจากสังคมให้กลับเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับกลุ่ม เช่น คนตกงานได้เข้ามาเป็นจิตสาธารณะเพื่อฝึกทักษะสำหรับงานที่มีรายได้ หรือคนเกษียณอายุได้รู้สึกว่าคุณเองยังมีบทบาทอยู่ในสังคม โดยมีความมุ่งหมายในการสร้างสังคมให้ดีขึ้นร่วมกัน

8. นำองค์ความรู้ที่ได้มาพัฒนาสร้างศูนย์ประสานงานกลางจิตสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกทางงานจิตสาธารณะ รวบรวมประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลขึ้น โดยร่วมมือกับองค์กรจิตสาธารณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และประยุกต์ระบบจัดการจิตสาธารณะในจากประเทศต่างๆ โดยให้มีศูนย์จิตสาธารณะตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศโดยมีองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ที่ทำจิตสาธารณะเป็นภาคีแนวร่วมพร้อมแสวงหาเยาวชนที่สนใจทำงานด้านจิตสาธารณะมาขับเคลื่อนเป็นแกนกลางในการประสานงานจิตสาธารณะในพื้นที่ภูมิกานั้น

9. นำข้อมูลองค์กรที่ทำงานจิตสาธารณะระหว่างประเทศที่ได้จากงานวิจัย นำไปวิธีการเชื่อมโยงระบบงานจิตสาธารณะในประเทศให้เชื่อมโยงกับองค์กรจิตสาธารณะระหว่างประเทศเหล่านั้น โดยรณรงค์ให้มีองค์กรจัดการจิตสาธารณะที่คอยให้ข้อมูลอำนวยความสะดวกจิตสาธารณะต่างประเทศ พร้อมทั้งให้มีการประชาสัมพันธ์รับจิตสาธารณะในประเทศไปทำงานจิตสาธารณะในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อปลูกฝังสร้างจิตสำนึกการเป็นจิตสาธารณะผ่านประสบการณ์การพัฒนาจริง ซึ่งสามารถทำร่วมไปกับการศูนย์ประสานงานกลางจิตสาธารณะได้

สิ่งที่สำคัญควรทำเป็นอันดับแรกในการพัฒนาจิตสาธารณะคือการจัดการฐานข้อมูลจิตสาธารณะและการจัดการข้อมูลกลุ่มองค์กรที่ทำงานรองรับจิตสาธารณะ เป็นสิ่งที่

สำคัญลำดับต้นเพื่อนำไปสู่การจัดศูนย์ประสานงานจิตสาธารณะภาคประชาชนขึ้น องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยงานจิตสาธารณะในต่างประเทศสามารถช่วยให้เห็นทิศทางของการพัฒนาจิตสาธารณะในอนาคตของประเทศไทยที่ควรจะเป็นได้ ซึ่งประเทศไทยเองก็มีจุดเด่นของงานจิตสาธารณะเป็นต้นทุนทางสังคม โดยเป็นผู้สานสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนในชุมชนในเมืองและชนบทไม่เหมือนความสัมพันธ์ระหว่างคนเมืองกับคนชนบทในประเทศที่พัฒนาแล้ว มีความเป็นมิตรมีความอุปถัมภ์เอื้ออาทรซึ่งกันและกันผ่านประเพณีวัฒนธรรม สังคมมาเป็นเวลายาวนาน ยังคงมีพื้นฐานจิตสำนึกในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันฝังรากอยู่แต่พื้นที่ในการแสดงออกได้ถูกจำกัดด้วยขอบเขตของข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่ซึ่งสามารถช่วยได้โดยการเปิดพื้นที่ทางเลือกใหม่ในงานจิตสาธารณะผ่านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆ

จิตสาธารณะภายในประเทศพัฒนาแล้วมีเนื้อหากิจกรรมการจิตสาธารณะแตกต่างและไม่ค่อยเหลือรูปแบบการพัฒนารากหญ้าให้เห็นเมื่อเทียบกับประเทศกำลังพัฒนาเท่าใดนัก จิตสาธารณะในประเทศพัฒนาแล้วจึงต้องแสวงหาโอกาสในการพัฒนาที่ท้าทายความรู้ความสามารถในประเทศกำลังพัฒนา เพราะแนวโน้มจิตสาธารณะในปัจจุบันและอนาคตเป็นจิตสาธารณะนานาชาติที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งในยุคที่มีความเปลี่ยนแปลงทางสภาวะแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมอย่างรวดเร็ว การพัฒนาในโลกยุคปัจจุบันนั้นมีความรวดเร็วและหลากหลายกว่าในยุคก่อนๆเทียบกับระยะเวลาที่ใช้เท่ากัน ในปี 2547 องค์การสหประชาชาติได้ประกาศให้ประเทศไทยเป็นประเทศพัฒนาแล้ว ถึงแม้ว่าการพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงกระจุกตัวตามเมืองสำคัญ และนโยบายภาครัฐยังไม่สามารถสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ให้ชุมชนส่วนใหญ่สามารถพึ่งตนเองได้อย่างมีส่วนร่วม ซึ่งสิ่งเหล่านี้แสดงให้เห็นความจำเป็นในการพัฒนาของภาคประชาสังคมผ่านระบบจิตสาธารณะในประเทศไทยเพื่อเชื่อมโยงการพัฒนาจากรากแก้วผสานกับนโยบายและทิศทางการพัฒนาของประเทศ โดยสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมในสังคมผ่านการลงมือปฏิบัติใน ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทำดี มีจิตสาธารณะในขอบเขตที่ตนเองสามารถทำได้ มีรูปแบบที่ตอบสนองความต้องการของพื้นที่และช่วงเวลาที่เหมาะสมนั้นๆ เพราะพื้นฐานการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนเริ่มที่จิตสำนึกในการเป็นจิตสาธารณะของคนคือการมี “จิตอาสา” มาร่วมกันเปลี่ยนเมืองไทยใกล้ๆ ตัว

กระบวนการในการยกระดับกิจกรรมจิตสาธารณะในประเทศไทย

จิตสำนึกความเป็นไทย

สิ่งที่แสดงถึงจิตสำนึกความเป็นไทย มี 4 สถาบัน 16 ประเด็น ได้แก่

1. สถาบันชาติ การดำเนินการเกี่ยวกับประเด็น 7 ประเด็น
 - 1.1 ธงชาติ
 - 1.2 การใช้เลขไทย
 - 1.3 การใช้คำว่างพุทธศักราช หรือ พ.ศ.
 - 1.4 การใช้ภาษาไทย
 - 1.5 สัญลักษณ์ประจำชาติไทย (ช้างไทย ดอกราชพฤกษ์ ศาลาไทย)
 - 1.6 การใช้ผ้าไทย
 - 1.7 เพลงไทย
 2. สถาบันศาสนา ดำเนินการเกี่ยวกับ ประเด็น 3 ประเด็น
 - 2.1 การไหว้
 - 2.2 การใช้โต๊ะหมู่บูชา
 - 2.3 การอยู่ร่วมกันของ 5 ศาสนา (ศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิก) รวมทั้งวันสำคัญทางศาสนา
 3. สถาบันพระมหากษัตริย์ ดำเนินการเกี่ยวกับประเด็น 4 ประเด็น
 - 3.1 เพลงสรรเสริญพระบารมี
 - 3.2 เพลงพระราชนิพนธ์
 - 3.3 วันสำคัญของพระมหากษัตริย์
 - 3.4 ความจงรักภักดี
 4. การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ดำเนินการเกี่ยวกับประเด็น 2 ประเด็น
 - 4.1 การเสริมสร้างวินัยในการจราจร
 - 4.2 การเสริมสร้างวินัยในการเข้าคิวรับบริการต่าง ๆ
- ประเทศไทยมีสถาบันหลักของชาติไทย ประกอบด้วย สถาบันชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ การธำรงส่งเสริมให้ประชาชนในชาติเกิดจิตสำนึกและตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันหลัก ทั้ง 3 สถาบัน ซึ่งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ จึงเป็นหัวใจหลักที่จะกระตุ้นจิตสำนึกของพี่น้องประชาชนของชาติ ด้วยการดำเนินงานมิติจิตสาธารณะภายใต้สถาบันหลัก

3 สถาบัน การดำเนินงานให้ประชาชนในชาติร่วมกิจกรรมที่ผสมผสานกันอย่างแนบแน่นและมีความผูกพันกัน โดยมีหลักธรรมทางศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว และมีสถาบันชาติ และสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประกอบหลักของกิจกรรม นับเป็นสิ่งสำคัญ

คุณธรรม องค์กรร่วมแห่งความดี

ไม่แยกเรื่อง ไม่แยกส่วน แต่ทุกเรื่องสามารถบูรณาการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของได้ทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นวิชาการด้านใดหรือปัญหาของใคร นำองค์ความรู้ทุกด้าน ทุกวิชา และทุกทักษะที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นศิลปะ-ดนตรี-กีฬา สามารถนำมาปรับบูรณาการใช้ในการทำความดี ทำการงาน และการสื่อสารประชาสัมพันธ์ได้ทั้งสิ้น

ไม่ติดขัดทั้งงบประมาณ เพราะการทำงานด้านความดีหรือคุณธรรมนี้ไม่ต้องลงทุนด้วยเม็ดเงินมาก บางงานลงทุนเพียงแรงงานจากสองมือที่คอยเก็บขยะ และเมื่อแยกขยะขายก็ได้ทุนมาเพิ่มอีก บางงานใช้สองมือน้อยๆ บีบขวดให้พ่อแม่ปู่ย่าตายายในชุมชน บางงานมาจากพฤติกรรมช่วยกันประหยัดน้ำประหยัดไฟ บางงานมาจากการยิ้มไหว้ทักทาย ตัวอย่างของงานในลักษณะเช่นนี้มีอยู่มากมายที่ลงทุนน้อยแต่ได้ผลและมีคุณค่ามาก แต่อย่างไรก็ตาม ก็ต้องมีการลงทุนเม็ดเงินในเรื่องคุณธรรมบ้าง ไม่ใช่ปากบอกว่าเรื่องคุณธรรมความดีสำคัญแต่พฤติกรรมไม่แสดงออกว่าให้ความสำคัญเลย และเชื่อว่าการลงทุนทางด้านคุณธรรมความดีนี้จะเหนี่ยวนำและดึงดูดให้ทุกภาคส่วนมาร่วมกันลงทุนในเรื่องความดีนี้เพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าตัว ซึ่งก็พบว่าเป็นจริง เพราะหากว่าเงินทุนที่ได้รับไม่พอกกลุ่มทำงานกลับมีวิธีการหาทางออก ขอความช่วยเหลือในรูปแบบอื่นๆ ด้วยตัวเองได้อีกอย่างน่าอัศจรรย์ เพราะความดีย่อมเหนี่ยวนำความดีมาหากัน เช่น ได้รับการบริจาคและความช่วยเหลือจากผู้ที่ศรัทธาและนิยมชมชื่นในการทำ ความดี เรียกว่าบุญต่อบุญนั่นเอง ดังนั้นงานคุณธรรม จึงเป็น Win-Win Situation กล่าวคือ ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมและทุกฝ่ายก็ได้รับประโยชน์สุขร่วมกันทั้งหมด กล่าวคือ ปัญหาต่างๆ ได้รับการพิจารณาและแก้ไข เด็กและเยาวชนได้รับการปลูกฝังบ่มเพาะซึมซับและเรียนรู้คุณธรรมความดีงามต่างๆ ด้วยความรู้สึกรักเป็นเจ้าของ เด็กและเยาวชนได้ฝึกฝนและพัฒนาทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดแก้ปัญหา คิดเชิงระบบ คิดประเมินค่า ฯลฯ ผ่านการทำโครงการอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ เด็กและเยาวชนได้รับการฝึกทักษะการทำงานจริง การทำงานเป็นระบบ ความรับผิดชอบต่องาน และได้รับการฝึกทักษะทางสังคม ผ่านกระบวนการทำงานเป็นกลุ่มใหญ่ในระยะเวลายาวนานพอควร และเมื่องานนั้นๆ ได้มีการขยายผลไปถึงการแก้ปัญหาในครอบครัว วัด ชุมชน พ่อแม่ผู้ปกครอง และคนในชุมชนก็จะได้รับอานิสงส์แห่งประโยชน์สุขนั้นด้วย ก็จะทำให้เกิดความรู้สึกเบาใจสบายใจไม่ต้องกังวลเครียดกับปัญหาที่สั่งสมไว้มากมายโดยไม่มีการแก้ไข แต่ปัญหาเหล่านั้นกลับแปรเปลี่ยนเป็นผลงานที่มีความโดดเด่น

และน่าชื่นชมแทน นอกจากนี้ยังสามารถนำข้อมูลและผลจากการทำงานคุณธรรมมาทำการวิจัยให้เป็นผลงานที่มีคุณค่า ได้อย่างมีคุณภาพและเกิดประโยชน์แท้จริงได้อีกด้วย

การทำให้ผู้อื่นมีความสุขทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ส่วนผู้ปฏิบัติจิตสาธารณะก็จะได้อโอกาสในการเรียนรู้ที่กระทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ด้านแรกคือสามารถเรียนรู้สิ่งที่แตกต่างและได้ศึกษาจากการปฏิบัติจริง การทำงานอย่างจริงจังและการทำงานที่ไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ที่จะได้รับแต่ทำงานอย่างเต็มที่ ด้านที่สองได้เรียนรู้เป็นแนวทางในการใช้ชีวิตที่พึงระวังต่อความเสี่ยงทั้งหลาย ด้านสุดท้ายเป็นการทำประโยชน์แก่ส่วนรวมมากกว่านึกถึงประโยชน์ส่วนตนและเหนือสิ่งอื่นใดคือการใช้ชีวิตอย่างการพึ่งพาตนเอง และยึดหลักของความพอเพียงตามพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ 9 ความสุขจากจิตสาธารณะ เกิดจากความสุขที่ได้ทำ และสามารถทำได้หลายอย่าง เพื่อประโยชน์ต่อผู้อื่นก่อน และกิจกรรมจิตสาธารณะก็สามารถเกิดขึ้นได้มากมายหลายลักษณะ

ความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างยั่งยืนด้วยจิตสาธารณะ

จิตสาธารณะจะมีความยั่งยืนได้ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกฝ่ายในองค์กร และสังคมในลักษณะที่ชวนกันช่วยกันสร้างให้เป็นวัฒนธรรม และจะให้เกิดความต่อเนื่องนั้นต้องพัฒนาบุคคลให้เกิดการรับรู้และการเรียนรู้สู่การปฏิบัติอย่างเป็นระบบ ได้ดังนี้

1. เพื่อเป็นรากฐานต่อความรับผิดชอบต่อสังคมที่ดี

มองอนาคตของสังคมไทยว่าจะเป็นอย่างไร เราดูได้จากการใช้ชีวิตของคนในสังคม คือได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น การเรียนรู้ที่จะใช้เทคโนโลยีขยายวงกว้าง คงจะเคยได้ยินคำว่า “เยาวชนคืออนาคตของชาติ” ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ คุณภาพสังคมของประเทศไทยจะเป็นอย่างไร เยาวชนมีส่วนสำคัญอย่างยิ่ง การมุ่งที่จะฝึกหัด สอนสั่ง และฝึกอบรม ให้เยาวชน มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อตนเอง และสังคม นับว่าเป็นสิ่งที่ดีมุมหนึ่งที่เราต้องสร้างความเข้าใจและยอมรับให้ได้ ก็คือสังคมมีความแตกต่าง คนสำนึกดีกับคนขาดจิตสำนึกอยู่ร่วมกัน ฉะนั้นเป็นการยากที่จะทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดขึ้นได้พร้อมกัน

สถาบันการศึกษา ที่เป็นแหล่งการเรียนรู้ ควรเร่งพัฒนาหาแนวทางในการจัดทำหลักสูตร ไม่ว่าจะเป็นระยะสั้นระยะยาว สถาบันการศึกษาจะต้องการรวบรวม ค้นหาข้อมูลเพื่อจัดการศึกษาที่เหมาะสมตามกระบวนทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อรองรับต่อความเจริญในทิศทางที่เหมาะสมกับความต้องการตลาดแรงงานกับความก้าวหน้าของประเทศ และประเด็นการรวมกลุ่มกันของเยาวชน เพื่อวัตถุประสงค์ในการเสริมสร้างและอนุรักษ์รักษาสิ่งแวดล้อม วัฒนธรรมและสังคม นับว่าเป็นเรื่องที่ดีที่ควรได้สนับสนุนจากทุกภาคส่วน และเมื่อปี พ.ศ. 2558 กระทรวงศึกษาธิการ ได้เริ่มดำเนินการวางแนวทางการบริหารจัดการเวลาเรียน ซึ่งใช้นโยบาย "ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้

(Moderate Class More Knowledge)” ที่เน้นให้ผู้เรียนรู้ได้มีเวลาร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมนอกห้องเรียน ในหมวดสร้างเสริมคุณลักษณะและค่านิยม ซึ่งมีกลุ่มกิจกรรมปลูกฝังค่านิยมและจิตสำนึก การทำประโยชน์ต่อสังคม ปลูกฝังความรักชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ปลูกฝังและสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย อาทิ กิจกรรมมือปราบขยะ ตามรอยพ่อ ลูกเสือเนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ ภูมิใจในบ้านเกิด มักคุเทศก์น้อย นับว่าเป็นโอกาสที่ดี ที่ให้กับเยาวชนได้เรียนรู้เพื่อเป็นพื้นฐานต่อไปในวันข้างหน้าที่เขาเหล่านั้นได้เรียน

ความยั่งยืนที่จะเกิดขึ้นของจิตสาธารณะกับความท้าทายเพื่อพัฒนาสู่ความรับผิดชอบ ต่อสังคมคือ การพัฒนาร่วมใจเพื่อสังคมคือการที่มนุษย์มีจิตสำนึก รู้จักการให้ การแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นการให้ที่ให้ด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใด ๆ ให้แล้วตนเองรู้สึกสุขใจ และไม่ทำให้ผู้อื่นเกิดความเดือดร้อน ซึ่งในปัจจุบันนี้คนเราเริ่มมีจิตใจที่เป็นอาสาเพิ่มมากขึ้น การทำให้จิตสาธารณะเกิดขึ้นในสังคมไทยนั้นไม่ยาก เพราะคนไทยนั้นมีน้ำใจ ชอบช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน มีการจัดทำโครงการจิตสาธารณะเกิดขึ้นมากมาย ไม่ว่าจะเป็นการให้หรือช่วยเหลือผู้ ที่ด้อยกว่า สังคมไทยมีการส่งเสริมโครงการจิตสาธารณะอย่างต่อเนื่อง มีการปลูกฝังเรื่องการมีจิตอาสา ตั้งแต่วัยที่เป็นนักเรียน นักศึกษา เพื่อให้เยาวชนที่จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในสังคมรู้จักการให้ช่วยเหลือกัน การตระหนักถึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทำให้เกิดเป็นค่านิยมที่ดี และทุกคนมีความสมัครใจ และเต็มใจพร้อมที่จะมีจิตสาธารณะ เป็นการยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นได้ด้วยตนเอง ความยั่งยืนของจิตสาธารณะมีแนวโน้มที่ดีขึ้นในสังคมไทย ด้วยค่านิยม การมีจิตสำนึกที่ดี มีความเมตตากรุณา เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ด้วยการที่มนุษย์มีจิตใจที่เป็นอาสาข้อสำคัญการทำงาน ต้องมีกระบวนการและหลักการที่ดี แต่สิ่งที่ไม่ควรขาดคือธรรมาภิบาลในการทำงานด้วยแนวคิดที่อาจจะดีดล ถ้าเราเน้นที่จำนวนหรือปริมาณที่เป็นตัวเลขในการทำงานอาจจะไม่ถูกต้องเสมอไป ความอยู่รอด (Survival) และความยั่งยืนเป็นสิ่งที่มีความสำคัญมากกว่า

คุณลักษณะของกิจกรรมจิตสาธารณะ

คุณลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะ

1. เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น (Useful) ต่อสาธารณะต่อสังคม ไม่นิ่งดูเฉย อะไรที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณะ แม้เพียงเล็กน้อยก็จะทำ (อะไรที่ถึงมากก็ให้ลงมือทันที แม้สิ่งนั้นจะเป็นสิ่งเล็กน้อยก็ตาม)
2. ไม่เห็นแก่ตัว (เห็นแก่ส่วนรวม) (Unselfish) ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่คอร์รัปชัน ไม่เอาเปรียบผู้อื่นและไม่ให้ผู้อื่นเอาเปรียบเช่นกัน เคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น

3. เข้าใจผู้อื่น (Empathy) ไม่ทับถมผู้อื่น ไม่ซ้ำเติมผู้อื่น
4. มีจิตที่กว้างใหญ่ (Broad Mind) เปิดกว้าง ไม่คับแคบ รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับฟังข้อมูล ข่าวสารใหม่ๆ ที่แตกต่างจากคนที่เคยรู้เคยมีมา แสวงหาความรู้ใหม่อยู่เสมอ
5. คาดการณ์ปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้น (Be Proactive) และหาทางป้องกันปัญหาเหล่านั้น ไม่ให้เกิดขึ้นหรือลดความรุนแรงของปัญหานั้น ๆ

กล่าวโดยสรุป จิตสาธารณะ (Public Mind) หมายถึง จิตที่คิดสร้างสรรค์ คิดดี ทำดี เพื่อส่วนรวม เพื่อสาธารณะโดยไม่หวังสิ่งตอบแทนใดๆ พฤติกรรมที่มีจิตสาธารณะควรมีลักษณะดังนี้

1. จะต้องช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจและพึงพอใจ โดยนักเรียนจะต้องแสดงพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้ ได้แก่

- 1.1 ช่วยทำงานด้วยความเต็มใจ

- 1.2 อาสาทำงานให้ผู้อื่นด้วยกำลังกายกำลังใจ และกำลังสติปัญญาด้วยความสมัครใจ

- 1.3 แบ่งปันสิ่งของ ทรัพย์สินและอื่นๆ และช่วยแก้ปัญหาหรือสร้างความสุขให้กับผู้อื่น

2. เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และสังคม โดยแสดงพฤติกรรมบ่งชี้ ดังนี้

- 2.1 ดูแลรักษาสาธารณสมบัติและสิ่งแวดล้อมด้วยความเต็มใจ

- 2.2 เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และสังคม

- 2.3 เข้าร่วมกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาหรือร่วมสร้างสิ่งที่ดีงามของส่วนรวมตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยความกระตือรือร้น

ส่วนวิธีการพัฒนา เพื่อให้เกิดลักษณะของผู้มีจิตสาธารณะ นั้นสามารถดำเนินการได้ โดยการสอดแทรกในโครงการ หรือประเมินจากกิจวัตรประจำวัน เป็นต้น

การเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะ

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะสามารถทำได้ทุกช่วงวัย¹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัยเด็กที่เป็นวัยแห่งการเรียนรู้ แนวทางการจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องนำองค์ความรู้เชิงทฤษฎีมาปรับประยุกต์ให้มีความเหมาะสมกับปัจจุบัน เริ่มจากตัวเองที่จะต้องเป็นแบบอย่างที่ดีและค่อยๆ ขยายไปสู่การพัฒนาผู้อื่น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องพัฒนาไปให้ถึงระบบคิดมากกว่าการให้ทำกิจกรรม

¹ วิชัย วงษ์ใหญ่. . “จิตสาธารณะ”. สารานุกรมวิชาชีวิตครู เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ:สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2554,หน้า 233 - 237.

โดยปราศจากความคิด อย่างไรก็ตามต้องถือเป็นหลักการว่าการพัฒนาจิตสาธารณะสามารถสอดแทรกได้ในทุกกิจกรรม เช่น การช่วยเหลือเพื่อนที่ทำการบ้านไม่ได้ก็เป็นจิตสาธารณะชนิดหนึ่ง หรือการประหยัดน้ำ ไฟฟ้า การจัดทำโครงการจิตสาธารณะ เป็นรูปแบบหนึ่งของการพัฒนา แต่การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเชื่อมโยงเข้ากับวิถีชีวิตของแต่ละชุมชนท้องถิ่น แนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาจิตสาธารณะมีดังนี้

1. การเป็นตัวแบบที่ดีทางด้านจิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ ตามทฤษฎีเซลล์กระจกเงา (Mirror Neuron Theory) เมื่อแสดงพฤติกรรมใดๆ ออกมาอย่างสม่ำเสมอ แม้ไม่ต้องโดยวาจา แต่เป็นการกระทำ ผู้เรียนรู้ก็จะมีแนวโน้มแสดงพฤติกรรมนั้นด้วย การพัฒนาลักษณะนี้ เป็นการให้ทำให้เกิดกระบวนการซึมซับ การสังเกต การเลียนแบบพฤติกรรม แต่ควรใช้ควบคู่กับการสะท้อนผลตนเอง (Reflection) ด้วย

2. การจัดการเรียนรู้ต้องผ่านกระบวนการการปฏิบัติ (Action Learning) โดยการให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะตามความเหมาะสมด้วยตนเอง โดยไม่จำเป็นต้องจัดทำเป็นโครงการเฉพาะกิจขึ้น แต่ควรบูรณาการไปในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ และที่สำคัญจะต้องมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการปฏิบัติ

3. การสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้จิตสาธารณะ โดยทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วม (Empathy) ความเห็นอกเห็นใจ เอาใจผู้อื่นมาใส่ใจตนเอง เพื่อรับรู้ความรู้สึก และตอบสนองโดยการแสดงพฤติกรรมจิตสาธารณะอย่างถูกต้องเหมาะสม ทั้งภาษาพูดและภาษากาย

4. มุ่งเน้นการเรียนรู้เพื่อปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมอง (Transformation of Learning) ทำให้เห็นว่าแต่ละคนมีศักยภาพที่จะช่วยเหลือผู้อื่นและสังคมส่วนรวมได้ ไม่สำคัญว่าจะเรียนเก่งสอบได้คะแนนดีหรือไม่ การปรับเปลี่ยนความคิดและมุมมองดังกล่าวจะทำให้เกิดการพัฒนาจิตสาธารณะอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง

5. การจัดการเรียนรู้ต้องเปิดโอกาสให้เกิดการสะท้อนตนเอง (Self - Reflection) มุ่งให้เห็นความคิดและความรู้สึกของตนเองเมื่อได้ช่วยเหลือผู้อื่น หรือทำประโยชน์ต่อส่วนรวม รวมทั้งการกำหนดแนวทางสำหรับพัฒนาตนเองให้เป็นคนที่มีจิตสาธารณะต่อไป

6. ต้องสร้างความเข้าใจให้ชัดเจนว่าการมีจิตสาธารณะนั้นจะต้องไม่เป็นการเบียดเบียนตนเองหรือบุคคลรอบข้าง มิฉะนั้นจะเกิดปัญหาอื่นๆ ตามมา สิ่งใดที่เกินกำลังที่เราจะทำได้คนเดียวต้องรู้จักสร้างแนวร่วมหรือเครือข่ายมาช่วยให้สำเร็จ

แนวทางการสร้างจิตสาธารณะ

การสร้างจิตสาธารณะ เป็นความรับผิดชอบในตนเอง แม้ว่าจะได้รับการอบรมสั่งสอน ถ้าใจตนเองไม่ยอมรับ จิตสาธารณะก็ไม่เกิด ฉะนั้นคำว่า "คนเป็นที่พึ่งแห่งตน" จึงมีความสำคัญ ส่วนหนึ่งในการสร้างจิตสาธารณะ ถ้าตนเองไม่เห็นความสำคัญแล้วคงไม่มีใครบังคับได้

นอกจากใจของตนเองแล้ว แนวทางที่สำคัญในการสร้างจิตสาธารณะยังมีอีกหลายประการ ถ้าปฏิบัติได้ก็จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม ดังนี้

1. สร้างวินัยในตนเอง ตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตย รู้ถึงขอบเขตของสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ ความรับผิดชอบ ต่อตนเองและสังคม
2. ให้ความสำคัญต่อสิ่งแวดล้อม ตระหนักเสมอว่าตนเอง คือส่วนหนึ่งของสังคมต้องมีความรับผิดชอบในการรักษาสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวม ทั้งต่อประเทศชาติ และโลก
3. ตระหนักถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสังคม ให้ถือว่าเป็นปัญหาของตนเอง เช่นกันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต้องช่วยกันแก้ไข
4. ยึดหลักธรรมในการดำเนินชีวิต เพราะหลักธรรมหรือคำสั่งสอนในทุกศาสนาที่นับถือ สอนให้คนทำความดีทั้งสิ้น ถ้าปฏิบัติได้จะทำให้ตนเองมีความสุข นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมด้วย ทำให้เราสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

หลักการจัดกิจกรรมจิตสาธารณะ

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ต้องส่งเสริมให้สามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม จัดกิจกรรมโดยให้คิดสร้างสรรค์ ออกแบบกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะจิตสาธารณะ

วัตถุประสงค์

1. เพื่อปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกให้ในการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว สถาบันการศึกษา ชุมชน สังคมและประเทศชาติ
2. เพื่อให้มีความกตริเริ่มสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ตามความถนัดและความสนใจในลักษณะอาสาสมัคร
3. เพื่อให้มีความรู้ คุณธรรม จริยธรรม ตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์
4. เพื่อให้มีจิตสาธารณะและใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

ขอบข่าย

1. เป็นกระบวนการจัดกิจกรรมในลักษณะกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ กิจกรรมอาสาพัฒนา หรือกิจกรรมสร้างสรรค์สังคม
2. ดำเนินการด้วยตนเองในลักษณะอาสาสมัครเพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบ ความดีงาม ความเสียสละต่อสังคม และมีจิตสาธารณะ

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์มีลักษณะ ดังนี้

1. เป็นกิจกรรมที่ผู้ปฏิบัติกิจกรรม ปฏิบัติด้วยความสมัครใจ
2. เป็นกิจกรรมที่ทำเพื่อผู้อื่น / สังคม
3. เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนคิด / ออกแบบเอง

วิธีการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ต้องเน้นให้ร่วมกันวิเคราะห์กิจกรรม ร่วมสำรวจสภาพและปัญหา ร่วมวางแผนการจัดกิจกรรม ร่วมปฏิบัติกิจกรรม ร่วมสรุปและประเมินผลการจัดกิจกรรม และร่วมรายงานผลพร้อมทั้งเผยแพร่ผลการจัดกิจกรรม

การจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์ ควรจัดให้ดำเนินการตามกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสำรวจเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาต่างๆ ในพื้นที่ที่ต้องการทำสาธารณประโยชน์

ขั้นตอนที่ 2 การวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาต่างๆ และจัดลำดับปัญหาตามความสำคัญ จำเป็นและเร่งด่วนจากมากไปหาน้อย

ขั้นตอนที่ 3 วางแผน ออกแบบกิจกรรม เขียนโครงการ และจัดทำปฏิทินการปฏิบัติกิจกรรม

ขั้นตอนที่ 4 ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนที่วางไว้

ขั้นตอนที่ 5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้หลังจากเสร็จสิ้นการปฏิบัติกิจกรรมเพื่อถอดบทเรียน และสะท้อนในประเด็นดังนี้ คือ ผลที่เกิดกับผู้ปฏิบัติกิจกรรมและผลที่เกิดแก่สังคมภายหลังจากการปฏิบัติกิจกรรม จากนั้นนำไปสรุป รายงานและเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์การปฏิบัติกิจกรรม

แนวทางการวัดและประเมินกิจกรรมจิตสาธารณะ

แนวทางการประเมินจิตสาธารณะต้องใช้การประเมินตามสภาพจริง ที่เป็นการประเมินพฤติกรรมการแสดงออก จากกระบวนการทำงาน และจากผลงาน โดยใช้แหล่งข้อมูลและวิธีการอย่างหลากหลาย และมีความสอดคล้องกับบริบทของสังคม

หลักการวัดและประเมินผลที่เสริมพลังตามสภาพจริงมี 4 ประการ ดังนี้

1. ใช้ผู้ประเมินหลายๆ คน เช่น เพื่อน หรือผู้เกี่ยวข้อง
2. ใช้วิธี/เครื่องมือวัดหลายๆ ชนิด เช่น การสังเกต การปฏิบัติ การทดสอบ การรายงานตนเอง
3. ประเมินหลายๆ ครั้งในแต่ละช่วงเวลาของการเรียนรู้ ได้แก่ ก่อนทำกิจกรรม ระหว่างทำกิจกรรม และสิ้นสุด ติดตามผล
4. สะท้อนผลการประเมินสู่การพัฒนา
การวัดและประเมินผลจิตสาธารณะควรให้ความสำคัญกับการสะท้อนผลการประเมินให้มาก เพราะหัวใจของการประเมินไม่ได้อยู่ที่การตัดสินว่าคนใดมีจิตสาธารณะหรือไม่มีจิตสาธารณะ หากแต่อยู่ที่การได้เรียนรู้ในผลการประเมินนั้นแล้วกำหนดทิศทางการพัฒนาตนเองให้เป็นบุคคลที่มีจิตสาธารณะ โดยอาศัยกระบวนการสะท้อนผลการประเมินที่เป็นระบบ จนทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตัวเอง

ข้อปฏิบัติสำหรับการเตรียมตัวเป็นจิตสาธารณะ

1. รู้จักตัวเอง
 - 1.1 ต้องมีความพร้อมทางใจ เพราะอะไรเราถึงต้องการจะทำงานอาสา ต้องตอบตัวเองให้ได้ และระลึกถึงสิ่งนี้ไว้ในใจ เพราะมันเป็นพลังเติมใจให้เรามุ่งมั่นทำงานเพื่อสิ่งนี้
 - 1.2 ความพร้อมทางกาย นอกเหนือจากใจที่มุ่งมั่นแล้ว สุขภาพร่างกายที่พร้อมก็จะมีส่วนสำคัญที่ช่วยให้ทำงานจิตสาธารณะได้อย่างเต็มที่
 - 1.3 ความสามารถ ท่านมีความสามารถหรือความถนัดทางด้านใดเป็นพิเศษที่พร้อมจะช่วยเหลือสังคม
2. เตรียมตัว เตรียมใจ
 - 2.1 แต่งกายให้สุภาพและเหมาะสมกับงาน
 - 2.2 วางแผนการเดินทาง และต้องตรงต่อเวลาที่นัดหมาย
 - 2.3 เตรียมค่าใช้จ่ายสำหรับการเดินทาง และค่าใช้จ่ายอื่นๆ ที่อาจจะมึ
 - 2.4 ทานอาหารให้เรียบร้อย (ไม่ควรคาดหวังว่าจะไปกินที่งาน)
 - 2.5 แจ้งให้คนที่บ้านทราบว่าจะไปไหน ทำอะไร และนัดแนะว่าจะติดต่อกันได้อย่างไร
3. ก่อนลงมือปฏิบัติงาน
 - 3.1 ติดต่อผู้ประสานงานบุคคลในพื้นที่เพื่อทำงานจิตสาธารณะ
 - 3.2 เลือกงานที่เหมาะสมกับตนเอง และความถนัดที่เรามี

3.3 หากมีข้อสงสัยให้สอบถามกับผู้ประสานงาน

4. พร้อมปฏิบัติงาน

4.1 ประจําจุดต่างๆ ตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย

4.2 หากปฏิบัติงานแล้วพบปัญหาอุปสรรคให้แจ้งกับผู้ดูแลในจุดนั้นๆ ทันที

4.3 ปฏิบัติงานร่วมกันอย่างมีใจที่เอื้อเฟื้อต่อกัน

4.4 อย่าฝืนทำงานเกินกำลังความสามารถของตนเอง ถ้าทำไม่ไหวให้แจ้งผู้ดูแล

5. หลังจากเสร็จงาน

5.1 ช่วยกันดูแลรักษาความสะอาดของสถานที่

5.2 ทบทวนในสิ่งที่ตัวเองได้ทำ มีความประทับใจ ความสุขใจใดบ้าง

5.3 หากมีข้อเสนอแนะหรือข้อเสนอนะ โปรดแจ้งกับผู้ประสานงาน

ข้อเตือนใจในการทำงานจิตสาธารณะ

1. พร้อมที่จะเป็นผู้ให้มากกว่าเป็นผู้รับ

2. ไม่แสวงหาผลประโยชน์ใด ๆ แอบแฝง

3. ระมัดระวังที่จะไม่นำสิ่งของหรือเครื่องใช้ของสมาคมมาใช้โดยพลการ

4. จิตสาธารณะทุกท่านเท่าเทียมกัน ไม่มีสิทธิพิเศษใด ๆ ทั้งสิ้น

5. ให้เกียรติแก่ผู้ร่วมงาน

6. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ให้อภัยซึ่งกันและกัน มีเมตตาต่อกัน

7. วางจิตให้แจ่มใสด้วยใจบริการ

การเขียนโครงการจิตสาธารณะ

โครงการ (Project) เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในหน่วยงาน การเขียนโครงการ เป็นการเขียนเพื่อประโยชน์ในการดำเนินงาน เพราะมีส่วนช่วยให้เกิดการวางแผนการทำงาน การศึกษา การริเริ่มปฏิบัติงานใหม่ ดังนั้นโครงการย่อมมีบทบาทสำคัญต่อการปฏิบัติงานของหน่วยงาน จึงควรมีแนวทางในการจัดทำงบประมาณที่เหมาะสมเพื่อการขออนุมัติและดำเนินงานต่อไป

ความหมายของโครงการ

คำว่า “โครงการ” ตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า “Project” เป็นแผนงานที่จัดทำขึ้นอย่างรอบคอบ เป็นระบบ พร้อมกับมีแนวทางปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายของแผนงานที่ได้กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรในการดำเนินงานอย่างคุ้มค่า มีจุดเริ่มต้น และจุดสิ้นสุดอย่างชัดเจน มีพื้นที่ในการดำเนินงานเพื่อให้บริการและมีบุคลากรหรือหน่วยงานรับผิดชอบ

ลักษณะสำคัญของโครงการ

การเขียนโครงการ มีลักษณะการเขียนแตกต่างไปจากการเขียนประเภทอื่น ๆ โครงการที่ดีควรมีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ต้องมีระบบ (System) โครงการต้องประกอบด้วยส่วนต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องเป็นกระบวนการ ถ้าส่วนใดเปลี่ยนแปลงไป จะเกิดการเปลี่ยนแปลงในส่วนอื่น ๆ ตามไป
2. ต้องมีวัตถุประสงค์ชัดเจน (Clear Objective) โครงการต้องกำหนดวัตถุประสงค์สอดคล้องกับความเป็นมาของโครงการ มีความเป็นไปได้ชัดเจน และเป้าหมายของโครงการต้องประกอบด้วยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
3. ต้องเป็นการดำเนินงานในอนาคต (Future Operation) เนื่องจากการปฏิบัติงานที่ผ่านมา มีข้อบกพร่อง จึงควรแก้ไขและปรับปรุงโครงการจึงเป็นการดำเนินงานเพื่ออนาคต
4. เป็นการทำงานชั่วคราว (Temporary Task) โครงการเป็นการทำงานเฉพาะกิจเป็นคราว ๆ เพื่อแก้ไขปรับปรุง และพัฒนาไม่ใช่การทำงานที่เป็นการทำงานประจำ หรืองานปกติ
5. มีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน (Definitely Duration) โครงการต้องกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน โดยกำหนดเวลาเริ่มต้น และเวลาที่สิ้นสุดให้ชัดเจน ถ้าไม่กำหนดเวลา หรือปล่อยให้โครงการดำเนินไปเรื่อย ๆ ย่อมไม่สามารถประเมินผลสำเร็จได้ ซึ่งจะกลายเป็นการดำเนินงานตามปกติ
6. มีลักษณะเป็นงานที่เร่งด่วน (Urgently Task) โครงการต้องเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นเพื่อสนองนโยบายเร่งด่วนที่ต้องการจะพัฒนางานให้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ หรือเป็นงานใหม่
7. ต้องมีต้นทุนการผลิตต่ำ (Low Cost) การดำเนินงานตามโครงการต้องมีการใช้ทรัพยากรหรืองบประมาณ โครงการจะมีประสิทธิภาพต่อเมื่อมีการลงทุนน้อย แต่ได้รับประโยชน์สูงสุด
8. เป็นการริเริ่มหรือพัฒนางาน (Creativity or Developing) โครงการต้องเป็นความคิดริเริ่มที่แปลกใหม่ เพื่อแก้ปัญหาและอุปสรรค และพัฒนางานให้เจริญก้าวหน้า

ส่วนประกอบของโครงการ

ในการเขียนโครงการจำเป็นต้องเข้าใจส่วนประกอบต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อให้การเขียนโครงการเป็นไปตามลำดับขั้นตอน มีเหตุผลน่าเชื่อถือ และการเขียนส่วนประกอบของโครงการครบถ้วนช่วยให้การลงมือปฏิบัติตามโครงการเป็นไปโดยราบรื่น รวดเร็ว และสมบูรณ์ ส่วนประกอบของโครงการ จำแนกได้ 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

1. ส่วนนำ

ส่วนนำ หมายถึง ส่วนที่ให้ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับโครงการนั้นๆ ส่วนนำของโครงการมุ่งตอบคำถามต่อไปนี้ คือ โครงการนั้นคือโครงการอะไร เกี่ยวข้องกับใคร ใครเป็นผู้เสนอหรือดำเนินโครงการ โครงการนั้นมีความเป็นมา หรือความสำคัญอย่างไร ทำไมจึงจัดโครงการนั้นขึ้นมา และมีวัตถุประสงค์อย่างไร จะเห็นได้ว่า ความในส่วนนำต้องมีรายละเอียดเพียงพอที่จะให้ผู้อ่าน และผู้เกี่ยวข้องได้เข้าใจข้อมูลพื้นฐาน ก่อนจะอ่านรายละเอียดในโครงการต่อไป ส่วนนำของโครงการประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

- 1.1 ชื่อโครงการ (Project Title)
- 1.2 โครงการหลัก (Main Project)
- 1.3 แผนงาน(Plan)
- 1.4 ผู้รับผิดชอบ หรือผู้ดำเนินโครงการ (Project Responsibility)
- 1.5 ลักษณะโครงการ (Project Characteristic)
- 1.6 หลักการและเหตุผล (ความเป็นมาและความสำคัญของโครงการ) (Reason for Project Determination)
- 1.7 วัตถุประสงค์ (Objectives)

การเขียนส่วนนำของโครงการต้องทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ และเห็นความสำคัญของโครงการนั้น พร้อมตัดสินใจว่าเป็นโครงการที่น่าสนใจหรือไม่ หากผู้อ่านเป็นกลุ่มบุคคลที่มีหน้าที่ต้องพิจารณาอนุมัติ หรือให้การสนับสนุนก็อาจจะเกิดแนวคิดว่าจะให้ความช่วยเหลือโครงการนั้นแค่ไหน เพียงใด ก่อนที่จะอ่านรายละเอียดอื่น ๆ ต่อไป ดังนั้น ผู้เขียนโครงการต้องพิถีพิถันในการใช้ภาษาให้ถูกต้องชัดเจน รัดกุม และเหมาะสม โดยชี้แจงเหตุผลสำคัญ ๆ ที่เกี่ยวข้องให้ชัดเจน

2. ส่วนเนื้อความ

ส่วนเนื้อความ หมายถึง ส่วนที่เป็นสาระสำคัญของโครงการ ได้แก่ วิธีดำเนินการ ซึ่งกล่าวถึงลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งพื้นที่การปฏิบัติงาน ซึ่งครอบคลุมปริมาณ และคุณภาพ ตลอดจนการดำเนินงานตาม วัน เวลา และสถานที่ ส่วนเนื้อความของโครงการประกอบด้วย หัวข้อต่อไปนี้

- 2.1 เป้าหมายของโครงการ (Goal)
- 2.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน (Work Procedure)
- 2.3 วัน เวลา และสถานที่ในการดำเนินงาน (Duration and Place)

วิธีดำเนินการจัดเป็นหัวใจสำคัญของโครงการ ผู้เขียนต้องพยายามอย่างยิ่งที่จะไม่ทำให้ผู้อ่านเกิดความสับสน วิธีดำเนินการควรแยกอธิบายเป็นข้อๆ ให้ชัดเจนตามลำดับขั้นตอนการทำงาน อาจทำแผนผังสรุปวิธีดำเนินการตาม วัน เวลา เพื่อความชัดเจนด้วยก็ได้

3. ส่วนขยายความ

ส่วนขยายความ หมายถึง ส่วนประกอบที่ให้รายละเอียดอื่น ๆ เกี่ยวกับโครงการ ได้แก่ ประโยชน์ หรือผลที่คาดว่าจะได้รับงบประมาณดำเนินการ หรือแหล่งเงินทุนสนับสนุน ตลอดจนการติดตามและประเมินผล ส่วนขยายเนื้อความของโครงการ ประกอบด้วยหัวข้อต่อไปนี้

3.1 งบประมาณที่ใช้ (Budgets)

3.2 การประเมินโครงการ (Project Evaluation)

3.3 ผลที่คาดว่าจะได้รับ (Benefits)

ในส่วนขยายความ อาจเพิ่มเติมผู้เสนอโครงการไว้ในตอนท้ายของโครงการ ในกรณีที่เป็นโครงการที่ต้องเสนอผ่านตามลำดับขั้นตอน และผู้อนุมัติโครงการลงนามในตอนท้ายสุดของโครงการ

โครงสร้างของโครงการจิตสาธารณะ

การเขียนโครงการจิตสาธารณะ เราจะต้องรู้และเข้าใจโครงสร้างของโครงการเสียก่อนว่าประกอบไปด้วยส่วนใดบ้าง ซึ่งโดยทั่วไปโครงสร้างของโครงการ ประกอบด้วย

1. ชื่อโครงการ

ส่วนใหญ่มาจากงานที่ต้องการปฏิบัติ โดยจะต้องมีความชัดเจนเหมาะสม เฉพาะเจาะจง กะทัดรัด และสื่อความหมายได้อย่างชัดเจน

2. หลักการและเหตุผล

เป็นการกล่าวถึงปัญหาและสาเหตุและความจำเป็นที่ต้องมีการจัดทำโครงการ โดยผู้เขียนโครงการจะต้องพยายามพรรณนาความ โดยหาเหตุผล หลักการ ทฤษฎี แนวทางนโยบายของรัฐบาล นโยบายของกระทรวง/กรม ตลอดจนความต้องการในการพัฒนา ทั้งนี้เพื่อแสดงข้อมูลที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือและให้เห็นความสำคัญของสถานการณ์ที่เกิดขึ้น โดยมีการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อมูลด้วย เพื่อให้ผู้อนุมัติโครงการจะได้ตัดสินใจสนับสนุนโครงการต่อไป

3. วัตถุประสงค์

เป็นการระบุถึงเจตจำนงในการดำเนินงานของโครงการ โดยแสดงให้เห็นถึงผลที่ต้องการจะบรรลุไว้อย่างกว้าง ๆ มีลักษณะเป็นนามธรรมแต่ชัดเจนและไม่คลุมเครือ โดยโครงการหนึ่ง ๆ อาจมีวัตถุประสงค์มากกว่า 1 ข้อก็ได้ คือ มีวัตถุประสงค์หลักและวัตถุประสงค์รองหรือวัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะก็ได้

หลักการเขียนวัตถุประสงค์ที่ดี ซึ่งในที่นี้จะเรียกว่า หลัก SMART คือ

1. Sensible and Specific คือ ต้องมีความเป็นไปได้และมีความเฉพาะเจาะจงในการดำเนินการ โครงการ
 2. Measurable คือ ต้องสามารถวัดและประเมินผลระดับของความสำเร็จได้
 3. Attainable คือ ต้องระบุถึงการกระทำที่สามารถปฏิบัติได้ มิใช่สิ่งเพ้อฝัน
 4. Reasonable and Realistic คือ ต้องระบุให้มีความเป็นเหตุเป็นผลและสอดคล้องกับความเป็นจริง
 5. Time ต้องมีการกำหนดขอบเขตของเวลาที่จะกระทำให้สำเร็จได้อย่างชัดเจน
- นอกจากนั้นการเขียนวัตถุประสงค์ยังต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ
1. ใช้คำกริยาที่แสดงถึงความตั้งใจจริง เช่น เพื่อเพิ่ม... เพื่อลด... เพื่อส่งเสริม... เพื่อปรับปรุง... เพื่อขยาย... เพื่อรณรงค์... เพื่อเผยแพร่... เป็นต้น
 2. ระบุผลผลิต (Output) หรือระบุผลลัพธ์ (Outcome) ที่ต้องการให้เกิดขึ้นเพียงประการเดียว

ในวัตถุประสงค์หนึ่งข้อ ถ้าเขียนวัตถุประสงค์ไว้หลายข้อ ข้อใดทำไม่สำเร็จเราสามารถประเมินผลได้ ซึ่งอาจกำหนดเป็น วัตถุประสงค์หลัก 1 ข้อ และวัตถุประสงค์รอง 1 - 2 ข้อ โดยมีเงื่อนไขว่า

- 2.1 ถ้าบรรลุวัตถุประสงค์หลัก แต่ไม่บรรลุวัตถุประสงค์รอง ควรทำต่อไป
- 2.2 ถ้าบรรลุวัตถุประสงค์รอง แต่ไม่บรรลุวัตถุประสงค์หลัก อาจยุติโครงการ
3. กำหนดเกณฑ์มาตรฐานของความสำเร็จที่วัดได้ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ
4. กำหนดช่วงเวลา พื้นที่หรือกลุ่มเป้าหมาย
4. เป้าหมาย

เป้าหมาย หมายถึง ระบุถึงผลลัพธ์สุดท้ายที่คาดว่าจะได้จากการดำเนินโครงการ โดยจะระบุทั้งผลที่เป็นเชิงปริมาณและผลเชิงคุณภาพ เป้าหมายจึงคล้ายกับวัตถุประสงค์ แต่มีลักษณะเฉพาะเจาะจงมากกว่า มีการระบุสิ่งที่ต้องการทำได้ชัดเจนและระบุเวลาที่ต้องการจะบรรลุ

5. วิธีการดำเนินงาน

เป็นการให้รายละเอียดในการปฏิบัติ โดยปกติจะแยกเป็นกิจกรรมย่อย ๆ หลายกิจกรรม แต่เป็นกิจกรรมเด่น ๆ ซึ่งจะแสดงให้เห็นความเด่นชัดตั้งแต่กิจกรรมเริ่มต้นจนถึงกิจกรรมสุดท้ายว่ามีกิจกรรมใดที่ต้องทำบ้าง ถ้าเป็นโครงการที่ไม่ซับซ้อนมากนักก็มักจะนิยมใช้แผนภูมิแกนต์ (Gantt chart) หรือแผนภูมิแท่ง (Bar chart)

6. ผู้รับผิดชอบโครงการ

เป็นการระบุว่าใครหรือหน่วยงานใดเป็นผู้รับผิดชอบและมีขอบเขตความรับผิดชอบอย่างไรบ้าง ทั้งนี้เพื่อว่ามีปัญหาจะได้ติดต่อประสานงานได้ง่าย

7. งบประมาณ

เป็นการระบุค่าใช้จ่ายที่ต้องใช้ในการดำเนินกิจกรรมขั้นต่าง ๆ โดยทั่วไปจะแจกแจงเป็นหมวดย่อย ๆ เช่น หมวดค่าวัสดุ หมวดค่าใช้สอย หมวดค่าตอบแทน หมวดค่าครุภัณฑ์ ซึ่งการแจกแจงงบประมาณจะมีประโยชน์ในการตรวจสอบความเป็นไปได้ และตรวจสอบความเหมาะสมในสถานการณ์ต่าง ๆ นอกจากนั้นควรระบุแหล่งที่มาของงบประมาณด้วยว่าเป็น งบประมาณแผ่นดิน งบช่วยเหลือจากประเทศต่างประเทศ เงินกู้ หรือบบริจาค เป็นต้น

8. สถานที่ดำเนินการ

เป็นการระบุสถานที่ตั้งของโครงการหรือระบุว่าจะทำ ณ สถานที่แห่งใด เพื่อสะดวกต่อการจัดเตรียมสถานที่ให้พร้อมก่อนที่จะทำกิจกรรมนั้น ๆ

9. ระยะเวลาในการดำเนินการ

เป็นการระบุระยะเวลาเริ่มต้นโครงการและระยะเวลาสิ้นสุดโครงการ โดยจะต้องระบุวัน เดือน ปี เช่นเดียวกับการแสดงแผนภูมิแกนต์ (Gantt Chart)

10. ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

เป็นการระบุถึงผลที่คาดว่าจะได้รับจากการดำเนินโครงการ ประกอบด้วย ผลทางตรงและผลทางอ้อม นอกจากนั้นต้องระบุว่าใครจะได้รับประโยชน์จากโครงการบ้าง ได้รับประโยชน์อย่างไร ระบุทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

11. การประเมินผลโครงการ

เป็นการแสดงรายละเอียดว่าจะมีวิธีการควบคุมติดตามและประเมินผลโครงการอย่างไร ใช้เครื่องมืออะไรในการประเมินผล ระยะเวลาในการประเมินผล และใครเป็นผู้ประเมินผล เป็นต้น ดัชนีชี้วัดความสำเร็จของโครงการคืออะไร การประเมินผลโครงการ ประกอบด้วย

1. วิธีประเมินผลโครงการ
2. ระยะเวลาประเมินผลโครงการ
3. ผู้ประเมินผลโครงการ

การใช้ถ้อยคำ สำนวนในการเขียนโครงการ

ผู้เขียนโครงการต้องมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการใช้ถ้อยคำ สำนวนภาษาเป็นอย่างดี เพราะโครงการจะบรรลุเป้าหมาย หรือประสบผลสำเร็จขึ้นอยู่กับการใช้ถ้อยคำภาษาเป็นสำคัญ

ถ้าใช้ถ้อยคำภาษาถูกต้อง ชัดเจน สละสลวย ย่อมสื่อความหมายได้ง่าย และรวดเร็ว ดังนั้นผู้เขียนโครงการจึงต้องรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำ ที่มีลักษณะดังต่อไปนี้

1. ใช้ภาษาให้ถูกต้อง คือ ใช้ให้ถูกต้องตรงตามความหมาย และเขียนให้ถูกต้องตามอักษรวิธี ทั้งตัวพยัญชนะ สระ วรรณยุกต์ ตัวสะกด และการันต์
2. ให้ภาษาให้กะทัดรัด คือ ใช้ถ้อยคำกระชับ รัดกุม ไม่เยิ่นเย้อ ยืดยาว ประหยัดถ้อยคำ แต่ต้องได้ใจความสมบูรณ์
3. ให้ภาษาให้ชัดเจน คือ ใช้ถ้อยคำที่มีความหมายตรงไปตรงมา หรือตรงตามตัว ทำให้ผู้รับสารเข้าใจทันที ไม่ใช่ถ้อยคำคลุมเครือ หรือกำกวม
4. ใช้ภาษาให้เหมาะสม คือ ใช้ภาษาให้เหมาะสมกับเนื้อความ หรือเหมาะสมกับกาลเทศะ
5. ใช้ภาษาให้สุภาพ คือ ใช้ภาษาเขียน เป็นภาษาที่มีแบบแผน ไม่ใช่ภาษาพูดในการเขียนโครงการ
6. การเขียนวัตถุประสงค์ นิยมใช้คำ และหลีกเลี่ยงการใช้คำ ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4 – 1: คำที่ควรและควรหลีกเลี่ยงในการเขียน โครงการ

คำที่ควรใช้	คำที่ควรหลีกเลี่ยง
เพื่อกล่าวถึง	เพื่อเข้าใจถึง
เพื่ออธิบายถึง	เพื่อทราบถึง
เพื่อพรรณนาถึง	เพื่อคุ้นเคยกับ
เพื่อเลือกสรร	เพื่อซาบซึ้งใน
เพื่อระบุ	เพื่อรู้ซึ่งถึง
เพื่อจำแนกแยกแยะ	เพื่อสนใจใน
คำที่ควรใช้	คำที่ควรหลีกเลี่ยง
เพื่อลำดับ หรือเพื่อแจกแจง	เพื่อเคยชินกับ
เพื่อประเมิน	เพื่อยอมรับใน
เพื่อสร้างเสริม	เพื่อเชื่อถือใน
เพื่อกำหนดรูปแบบ	เพื่อสำนึกใน
เพื่อแก้ปัญหา	เพื่อลดปัญหา

ที่มา : สุวิมล ติรภานันท์. “การประเมินโครงการ : แนวทางสู่การปฏิบัติ”. 2543.

แก่นการเรียนรู้ อย่างมีปัญญา”

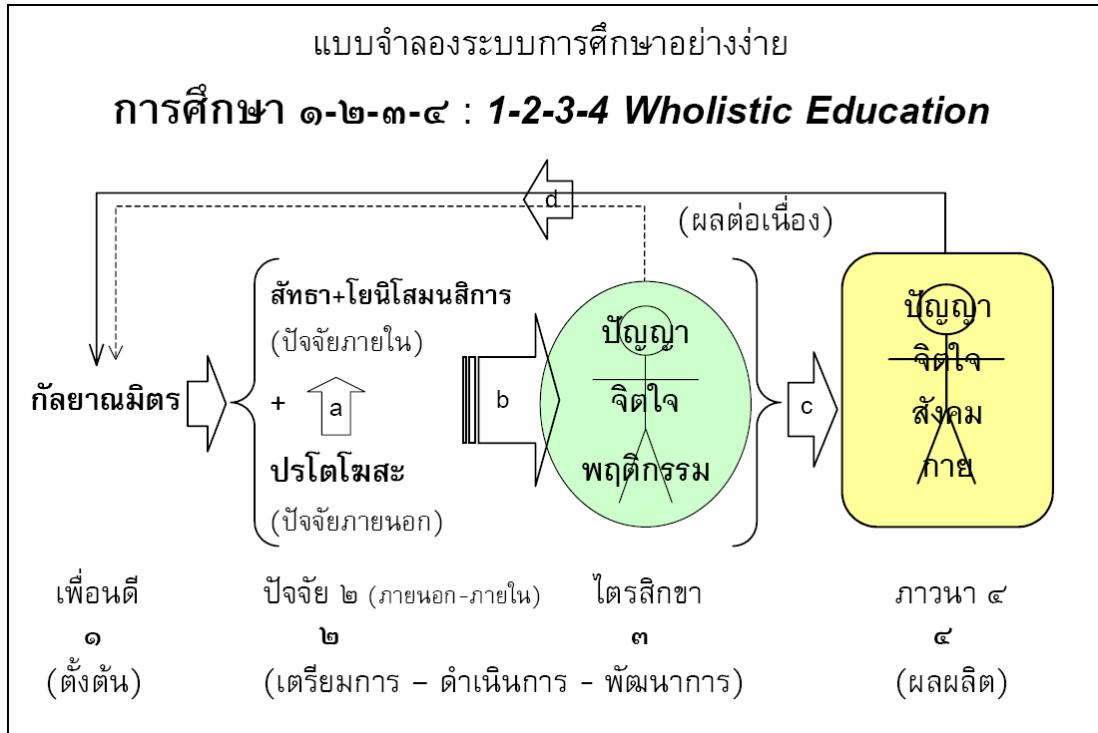
กระบวนการเรียนรู้ที่ดีและสมบูรณ์ของโครงการคุณธรรมนั้น จะต้องเริ่มต้นจากการสร้างความเป็นกัลยาณมิตรต่อกันก่อน อันเป็นปัจจัยต้นเริ่มที่สำคัญที่สุด จึงต้องออกแบบและจัดวางเงื่อนไขให้เกิดการรวมกลุ่มกันของผู้รับผิดชอบโครงการจำนวน 8 - 10 คน และที่ปรึกษาอีก 3 คน โดยมีองค์ประกอบ โครงสร้างและความสัมพันธ์ในกลุ่ม ให้สามารถดึงด้านบวกของแต่ละคน ออกมาหากันให้ได้มากที่สุด ซึ่งก็จะทำให้เกิดการใฝ่ดีคิดดีและทำดีร่วมกันออกมาได้อย่างเต็มที่เต็มตามศักยภาพของแต่ละคน เกิดการซึมซับความดี พร้อมๆ กับมีการเรียนรู้หรือมีกระบวนการทางปัญญาเกิดขึ้นตลอดสาย ตั้งแต่เริ่มต้นระดมความคิด การสังเกตสำรวจสภาพปัญหา ปัญญาตระหนักรู้ในสถานการณ์หรือสภาพปัญหาและสืบสาวถึงสาเหตุ ปัญญาค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เพิ่มเติม การรวบรวมประมวลข้อมูล ปัญญาวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ ปัญญาคิดริเริ่มสร้างสรรค์

การทำความเข้าใจชัดและเป็นระบบ การคิดวางแผนงาน การร่างโครงการ ปัญญาการปรับประยุกต์จากนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ปัญญาการติดตามดำเนินงานปรับปรุงงาน ปัญญาการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปัญญาการประเมินผลสรุปผล และปัญญาการนำเสนอ ตลอดจนสติปัญญาที่จะเท่าทันและสามารถวางใจต่อโลกธรรมทั้ง 8 ที่มาถูกต้องสัมผัสใจได้อย่างฉลาดและเป็นกุศลได้ในที่สุด

กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นภายใต้โครงการคุณธรรมฯนี้ เป็นกระบวนการที่พัฒนาและปรับประยุกต์มาจากกระบวนการเรียนรู้วิถีพุทธ ซึ่งใช้แบบจำลองของวงรอบ 1-2-3-4 ที่หมุนเวียนรอบพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่อง อันประกอบด้วย

1. กระบวนการกัลยาณมิตร
2. การเปิดการเรียนรู้ภายใน (ปรโตโมสะ สู้ สัทธาและโยนิโสมนสิการ)
3. กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม (ตามหลักไตรสิกขา-ภาวนา 4)
4. กระบวนการพัฒนาแบบเวียนรอบต่อเนื่อง จึงทำให้กระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียนเกิดขึ้นควบคู่กัน ไปดังแผนภาพที่ 4 – 1 นี้

แผนภาพที่ 4 – 1 : แบบจำลองระบบการศึกษาอย่างง่าย

แบบจำลองการศึกษา 1-2-3-4 นี้ อาจเรียกชื่อเป็นธรรมอิกหมวดหนึ่งได้ว่า “กระบวนการ 3 ป ต่อเนื่อง” ลูกศร A : ปริยัติ, ลูกศร B : ปฏิบัติ, ลูกศร C : ปฏิเวธ, ลูกศร D : ต่อเนื่อง

ที่มา: Phramaha Pongnarin Thitavamsa, “An Analytical Study of Process of Learning in Theravada Buddhism,” Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, 2005.

1. กระบวนการกัลยาณมิตร

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนต้นเริ่มที่สำคัญที่สุด โดยจัดวางเงื่อนไขให้เกิดการนำพาให้บุคคลต่างๆ ซึ่งมีตั้งแต่กลุ่มเพื่อนใกล้ตัว ครู ผู้บริหาร พระสงฆ์ พ่อแม่ จนถึงองค์กรที่ให้การสนับสนุนมารวมกลุ่มกัน โดยดึงด้านบวกของแต่ละคนแต่ละฝ่ายออกมาหากันให้ได้มากที่สุด ให้แต่ละคนมาสวมบทบาทเป็นกัลยาณมิตรต่อกัน กัลยาณมิตรนั้นมีความสำคัญอย่างมากที่จะช่วยกระตุ้นเตือน ช่วยสร้างแรงบันดาลใจ ช่วยสร้างศรัทธาในการทำความดี ช่วยสนับสนุนให้โครงการดำเนินไปได้ด้วยดี

ขั้นตอนนี้จึงสำคัญมากที่สุดที่จะทำให้เริ่มต้นการเรียนรู้ได้และดำเนินต่อไปจนถึงปลายทางแห่งความสำเร็จ โดยกัลยาณมิตรจะทำหน้าที่เป็นผู้ชักจูงปัจจัยภายนอกมากระตุ้นตัวเปิดการเรียนรู้ภายใน

2. การเปิดการเรียนรู้ภายใน (ปรโตโมสะ สู่ สัทธาและโยนิโสมนสิการ) (ลูกศร A)
การเปิดการเรียนรู้ภายใน เป็นขั้นตอนที่สำคัญมากอีกขั้นตอนหนึ่ง ที่เสมือนเป็นการออกสตาร์ท หรือจุดคิดเครื่องยนต์แห่งการเรียนรู้ภายในตัวมนุษย์ ซึ่งมีองค์ธรรมเริ่มต้นแห่งการเรียนรู้สำคัญ สองประการด้วยกันคือ “สัทธา” (ความสนใจใฝ่รู้ ความเชื่อใจ เชื่อถือ และความเชื่อมั่น) และ “โยนิโสมนสิการ” (พิจารณาอย่างแยกกาย – คิดเป็น – น้อมมาใส่ใจไปสู่กุศลได้)

การเปิดการเรียนรู้ภายใน จะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยกัลยาณมิตรเตรียมการและเลือกใช้ ปัจจัยภายนอกมากระตุ้นปัจจัยภายในอย่างพอเหมาะพอดีแก่ผู้เรียนและสถานการณ์แวดล้อม ปัจจัยภายนอกดังกล่าวนี้ เรียกว่า “ปรโตโมสะ” ซึ่งมีหลายลักษณะ ตั้งแต่คำสอน คำบอกกล่าว หนังสือ ตำรา สื่อต่างๆ และที่ดีที่สุด คือ “เสียงของครู” เพราะเป็นเสียงที่จะสร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นในใจ เป็นเสียงที่จะช่วยเตือนจิตสะกิดใจให้ลูกคิดหรือตระหนักสำนึก เป็นเสียงที่เป็นกำลังใจให้เกิดการเรียนรู้ภายในตนขึ้น มั่นใจขึ้น จนเข้าใจถึงคุณค่า ถึงประโยชน์ของการทำความดีการสร้างคุณธรรม จริยธรรมขึ้นในตน เมื่อเข้าใจถึงประโยชน์ จึงเกิดฉันทะความพอใจใคร่ที่จะลงมือกระทำด้วยตนเอง โดยไม่ลังเล ดังตัวอย่างของ เสียงของครู ในโครงการนี้ที่สำคัญที่สุด คือ พระราชดำรัสของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ชาวไทยทุกคนล้วนมีศรัทธาอย่างเต็มเปี่ยม เมื่อโครงการประกวด โครงการงานคุณธรรมเฉลิมพระเกียรติเลือกมาใช้เป็นเสียงบอกกล่าว (ปรโตโมสะ) ที่ย้ำชัดเจนว่า “เยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง” จึงเท่ากับเป็นเสียงบอกที่ให้แนวทางว่า ศรัทธาที่เกิดขึ้นนั้นควรนำไปสู่การตอบแทนคุณพระองค์ท่าน ในโอกาสครั้งนี้มิใช่สิ่งใดอื่น แต่เป็นการทำดีถวายพระองค์ท่านนั่นเอง

เมื่อสัทธาคือความสนใจใฝ่รู้เกิดขึ้นก็จะช่วยไปกระตุ้นตัวเปิดการเรียนรู้ภายในอีก อย่างหนึ่งก็คือกระบวนการคิดพิจารณาอย่างแยกกาย หรือที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ ให้เริ่มต้นและ ทำงานไปด้วยกัน เริ่มตั้งแต่เยาวชนสนใจใฝ่รู้และคิดพิจารณาว่าจะทำดีอะไร ถวายในหลวง ซึ่งตาม เงื่อนไขก็คือ การกระทำนั้นควรตอบ โทษหรือแก้ปัญหาจริงที่ทุกคนหรือส่วนใหญ่กำลังเผชิญอยู่ โดยช่วยกันระบุนโยบายให้ชัดเจน ค้นหาสาเหตุที่มาของปัญหานั้นๆ สืบสาว ปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง ทั้งบุคคล สถานการณ์ สถานที่ ฯลฯ เริ่มวิเคราะห์และกำหนดเป้าหมายของการแก้ปัญหา พิจารณาหาหนทางปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาอย่างเป็นจริง ทั้งหมดนี้เป็นวิธีคิดพิจารณาแบบ อริยสัจ 4 นั่นเอง

3. กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม ตามหลักไตรสิกขา (ลูกศร B และ C)

กระบวนการไตรสิกขา เป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม ในด้าน พฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) ด้านปัญญา (ปัญญา) ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องจัดเตรียมเหตุปัจจัยให้ เอื้อต่อการกระทำหรือปฏิบัติงานจริง โครงการนี้จึงเน้นให้มีช่วงระยะเวลาดำเนินงานนาน เพื่อให้

เพียงพอต่อการค่อยๆ สะสมการเรียนรู้ สัมผัสและบ่มเพาะคุณความดีในจิตใจ และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม จากประสบการณ์ที่พบจากการทำโครงการคุณธรรม ทำให้พบว่า อย่างน้อยต้องมีเวลาประมาณ 2 เดือนสำหรับการปฏิบัติงานจริงๆ (เฉพาะช่วงเวลาทำงานจริง ไม่รวมช่วงทำงานเอกสาร)

ศีล เป็นการเรียนรู้ด้านพฤติกรรมหรือการเรียนรู้ทักษะทางสังคมที่จะทำงานร่วมกันเป็นกลุ่มร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้ออาทร พร้อมทั้งจะให้กำลังใจและให้อภัยแก่กัน การระมัดระวังคำพูด-การกระทำที่จะไม่เบียดเบียนใคร หากมีการกระทบกระทั่งกันบ้างก็มีสติกำกับที่จะไม่ให้เกินเลยไปจนกระทบกระทั่งกันให้แตกทำลายความสัมพันธ์ระหว่างกัน การสำรวจระวังทั้งทางคำพูดและการกระทำการยอมรับสำนึกผิด การให้อภัยกัน ก่อให้เกิดพัฒนาการทางด้านพฤติกรรมไม่ให้ เป็นมลภาวะเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ก็จะทำให้การทำงานกลุ่มเกิดขึ้นไปได้ตลอดรอดฝั่ง

สมาธิ เป็นการเรียนรู้ทางด้านจิตใจ ที่ต้องเผชิญสถานการณ์จริงจากการทำงาน ทำให้ต้องมีความมุ่งมั่นตั้งใจ ความขยันหมั่นเพียรกระทำอย่างต่อเนื่องไม่ทอดทิ้ง มีความอดทน ทั้งต่อภาระงาน และทั้งต่อคนและสถานการณ์ที่เข้ามา นอกจากนี้ยังหมายถึงการเจริญของงามของคุณความดีหรือคุณธรรมในจิตใจ อันนำไปสู่ภาวะความสุขสดชื่น แจ่มใสส่องใสในจิตใจ ตั้งมั่นเป็นสมาธิ

ปัญญา เป็นการเรียนรู้ที่มาจากกระบวนการสังเกต สำรวจ การคิดการพิจารณา ไตร่ตรอง การตัดสินใจอย่างเป็นเหตุเป็นผลเป็นระบบ นำไปสู่ภาวะที่ออกจากปัญหา นำออกจากทุกข์ นำไปสู่ภาวะที่ดีงามเป็นบุญกุศล การเรียนรู้ทางปัญญาเริ่มจากการเรียนความรู้จากหลักธรรม คำสอน ข้อมูล ข้อเท็จจริง การจดจำ การจับประเด็น การแยกแยะ การจัดหมวดหมู่ อันเป็นปัญญาขั้นรู้จำ และพัฒนาขึ้นไปสู่ปัญญาขั้นรู้คิด อันเกิดจากการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์ การคิดเชื่อมโยงเหตุปัจจัย การคิดพิจารณาคุณค่าแท้คุณค่าเทียมเป็นต้น และพัฒนาไปสู่ปัญญาขั้นรู้แจ้งที่ทำให้แสวงหาทางออกจากปัญหาได้ ตลอดจนปัญญาที่ก่อเกิดจากการลงมือปฏิบัติเพื่อ บรรลุผลของการแก้ไขปัญหาคือปฏิบัติได้ (เผด็จศึกกับปัญหา) และปัญญาติดตามประเมินผล อย่างเป็นระบบเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น นำสู่การสั่งสมเป็นประสบการณ์และปรีชาญาณรู้แจ้งในเรื่องนั้นๆ

4. ขั้นการพัฒนาแบบเวียนรอบต่อเนื่อง (ภาวนา 4 สู่ กัลยาณมิตร) (ลูกศร D)

เมื่อผู้เรียนผ่านกระบวนการเรียนรู้ใน 3 ขั้นตอนแรกมาซ้ำแล้วซ้ำอีก เป็นเวลาต่อเนื่องกันในเวลาที่เหมาะสม (กรณีทำโครงการคุณธรรม ต้องทำงานจริงไม่น้อยกว่า 2 เดือน) ผู้เรียนจะเกิดพัฒนาการในตนเองอย่างเป็นองค์รวมทุกด้าน ทั้ง พัฒนาการทางพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง

กับร่างกายและกายภาพแวดล้อม (กายภาวนา) พัฒนาการทางสังคม (ศีลภาวนา) พัฒนาการทางจิตใจ (จิตภาวนา) และพัฒนาการทางปัญญา (ปัญญาภาวนา)

การประกวดโครงการงาน จึงเป็นกุศโลบายหรือบทเรียนครั้งสำคัญที่พวกเขาจะได้เรียนรู้และฝึกการวางใจได้อย่างเหมาะสม ไม่ให้หวั่นไหวไปกับโลกธรรม 8 ได้อย่างไร รู้จักรักษาใจให้อยู่ในพรหมวิหาร 4 ได้หรือไม่ และไม่หลงยึดติดอยู่กับการแข่งขันหรือรางวัล แต่กลับเห็นคุณค่าของความรักใคร่ปรองดองสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สามารถอนุโมทนา ยินดีในความสำเร็จของโครงการงานของเพื่อนๆ กลุ่มอื่นได้ นับเป็นการปรับเข้าสู่ทัศนคติและค่านิยมที่ดี ใฝ่ดี ใฝ่สร้างสรรค์ มีพัฒนาการทางพฤติกรรม จิตใจตั้งมั่นในความดีงาม เข้มแข็ง อดทน ขยัน กล้าหาญ ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคต่างๆ และมีพัฒนาการทางปัญญาที่ดี มีทักษะกระบวนการคิดที่ดี มีความเชี่ยวชาญในการชักชวนคนอื่นๆ เข้ามาช่วยกันแก้ปัญหา เข้าใจความเป็นจริงของชีวิตของโลก เรียกได้ว่าหากมีพัฒนาการทั้ง 4 ด้านพร้อม (กายภาวนา ศีลภาวนา จิตภาวนา ปัญญาภาวนา) ก็จะเป็นผู้ที่พร้อมที่จะมีบทบาทเป็นกัลยาณมิตรให้กับผู้อื่นได้ต่อไป ซึ่งก็จะเท่ากับว่าเป็นผู้เริ่มต้นขับเคลื่อนวงจรแห่งการเรียนรู้วิถีพุทธนี้สืบไป ดังเช่น ข้อเท็จจริงที่พบว่าแทบทุกโครงการงานมักจะสรุปบทเรียนสำคัญว่า การจะไปเปลี่ยนแปลงผู้อื่น ต้องเริ่มจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองก่อน (กายภาวนา และ ศีลภาวนา) และระหว่างที่เขาได้เรียนรู้เพื่อเปลี่ยนแปลงตนเอง ก็ทำให้เขาได้เกิดการเรียนรู้คุณความดีหรือคุณธรรมจากภายใน (จิตภาวนา) ที่ค่อยๆ ซึมซับ และสั่งสมเป็นประสบการณ์ เป็นปัญญาญาณหยั่งรู้เชี่ยวชาญในเรื่องที่ตนเองทำนั้น (ปัญญาภาวนา) เขาก็จะพัฒนามาสู่ความเป็นกัลยาณมิตรที่สมบูรณ์ขึ้น อันจะก่อเกิดเป็นวงจรขับเคลื่อนที่ทรงพลังให้เกิดการสืบเนื่องไปสู่ขั้นต่อๆ ไป นำพาให้เพื่อนคนอื่นๆ ได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาต่อเนื่องขยายวงออกไปได้ไม่สิ้นสุด

สรุป

ความรับผิดชอบต่อสังคมที่เล็งไม่ได้ ประจักษ์ต่อความสำเร็จมาจากความร่วมมือกันในบทบาทของบุคคลเพื่อสังคมต้องช่วยกันด้วยจิตที่เป็นอาสาเพื่อสังคมโดยตรง และผลโดยอ้อมจะตามมาเพื่อตนเอง ส่วนบทบาทหน้าที่ขององค์กรที่ต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) จึงเป็นสิ่งที่เล็งไม่ได้แล้วในโลกปัจจุบันนี้ ถือได้ว่าเป็นหน้าที่แสดงความรับผิดชอบต่อที่ดำเนินการ ทั้งในแง่กฎหมาย จรรยาบรรณขององค์กร ความสมัครใจ ทำความตั้งใจ เพื่อชะลอปัญหาของผลกระทบต่อสังคม ช่วยแก้ไขหาทางออก ในการแก้ปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะยาว รวมทั้งค้นหาวิธีการใหม่ ๆ หรือสิ่งทดแทน เพื่อปรับแก้ไขโครงสร้างของปัญหาที่มีผลกระทบต่อส่วนอื่น ๆ ส่งเสริม ทำนุบำรุง ฟื้นฟู และเสริมสร้างความสมบูรณ์ให้กลับคืนมา

บทที่ 5

สรุปและข้อเสนอแนะ

กิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติในลักษณะอาสาสมัครเพื่อช่วยขจัดเวลาจิตใจให้มีความเมตตา กรุณา มีความเสียสละ และมีจิตสาธารณะเพื่อช่วยสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข จากความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการส่งเสริม สนับสนุน ให้จัดทำโครงการ/กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พัฒนาเยาวชน และประชาชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน ชุมชน และสังคม โดยทำการศึกษาเฉพาะในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรภาค 6 ทำให้ได้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ และข้อเสนอแนะให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปปฏิบัติ หรือต่อยอดแนวคิด ดังนี้

สรุป

การสร้างจิตสาธารณะ

1. จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกอบรมตั้งแต่วัยเด็ก และจะพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงวัยรุ่น และจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จึงต้องคอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควร คอยชี้แนะ และปลูกฝังจิตสาธารณะให้แก่เด็ก นอกจากนี้ เด็กยังต้องมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบ ตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เอง อีกทั้งเด็กยังมีการเรียนรู้ด้านวินัยจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการ สั่งสอน ฝึกฝน จากบุคคล สิ่งแวดล้อม

2. จิตสาธารณะเป็นคุณธรรมของพลเมือง ส่งเสริมทำให้สังคมเข้มแข็งมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากการมีพลเมืองตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและการรวมกลุ่ม ปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ จะทำให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพรับผิดชอบต่อหน้าที่ของพลเมือง

3. จิตสาธารณะทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็นสังคมที่มีการให้และแบ่งปันซึ่งกัน และกัน คำนี้ถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ซึ่งต้องขับเคลื่อนทั้งระบบ

โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กวัยเรียน เพราะงานอาสาและจิตสาธารณะเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์อย่างหนึ่งที่จะต้องปลูกฝังอย่างต่อเนื่อง

4. การสร้างจิตสาธารณะ เป็นความรับผิดชอบในตนเอง แม้ว่าจะได้รับการอบรมสั่งสอนถ้าใจตนเองไม่ยอมรับ จิตสาธารณะก็ไม่เกิด ฉะนั้นคำว่า "คนเป็นที่พึงแห่งตน" จึงมีความสำคัญส่วนหนึ่งในการสร้างจิตสาธารณะ

คุณสมบัติอันเป็นความพร้อมที่จะพัฒนาจริยธรรมของบุคคล

1. ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิตและหลัก จริยธรรม ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้มาตั้งแต่วัยต้นของชีวิตจากการเลี้ยงดู การศึกษาอบรม และจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยอาจเป็นในวิถีทางที่ต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้บุคคลมีพัฒนาการทางจริยธรรมต่างกัน จากกฎเกณฑ์การตัดสินใจที่ต่างกัน

2. ความใฝ่ธรรม มนุษย์มีธรรมชาติของการแสวงหาความถูกต้องเป็นธรรมหรือความดีงามตั้งแต่วัยทารก คุณสมบัตินี้ทำให้บุคคลนิยมคนดี ชอบสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม ต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี อย่างไรก็ตามประสบการณ์ในชีวิตจากการเลี้ยงดูและเจริญเติบโตในสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญให้บุคคลพร้อมที่จะพัฒนาตนเองให้มีจริยธรรมสูงกว่า

3. ความรู้จักตนเองของบุคคลนั้น คือ สร้างความสามารถในการพิจารณาให้รู้อิทธิพลของความดีและความไม่ดีของตนให้ชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถเสริมสร้างความดีของตนให้มีพลังเข้มแข็ง ในลักษณะที่ตนเองและสังคมยอมรับได้ ความรู้จักตนเองนี้จะทำให้บุคคลมีความมั่นใจ มีพลังและพร้อมที่จะจัดการความไม่ดีของตนและพัฒนาตนเองอย่างถูกต้องดีขึ้น

การพัฒนาระบบกฎหมายให้สนับสนุนงานจิตสาธารณะ

1. งานจิตสาธารณะควรได้รับการประชาสัมพันธ์ในสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน อาทิ สิทธิในการปฏิบัติงานและการร่วมกลุ่มอย่างสันติ สิทธิและเสรีภาพทางความคิด ศาสนา สิทธิที่จะรักษาสิ่งแวดล้อมและสิทธิในการรณรงค์สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

2. กฎหมายแรงงานควรไม่แบ่งแยกระหว่างจิตสาธารณะกับแรงงานทั่วไป

3. กฎหมายควรชี้ชัดถึงค่าตอบแทนที่จิตสาธารณะควรได้รับโดยไม่ถือว่าเป็นลูกจ้างตามระบบกฎหมายแรงงาน

4. จิตสาธารณะควรได้รับความคุ้มครองด้านสุขภาพและมีสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัยในที่ทำงาน

5. กฎหมายควรคุ้มครองภาระที่จิตสาธารณะได้รับจากการได้รับบาดเจ็บและอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับงานจิตสาธารณะ

6. จิตสาธารณะต้องแยกออกมาจากกฎหมายแรงงานขั้นต่ำ
7. กฎหมายแรงงานควรส่งเสริมจิตสาธารณะพนักงาน
8. ข้อบังคับทางภาษีควรส่งเสริมงานของจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน
9. กฎหมายสวัสดิการสังคมควรอนุญาตให้มีการเป็นจิตสาธารณะโดยปราศจากการเสียประโยชน์ (ในแง่เวลาทำงาน)
10. จิตสาธารณะไม่ควรที่จะต้องจ่ายเบี้ยประกันทางสังคมและสุขภาพ
11. กฎหมายควรอำนวยความสะดวกให้เกิดจิตสาธารณะระหว่างประเทศ
12. กฎหมายสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชนเป็นจุดสำคัญในการพัฒนางานจิตสาธารณะในระยะยาว

กรณีศึกษาต่างๆ ของต่างประเทศ

สามารถนำมาประยุกต์กับงานจิตสาธารณะในเมืองไทยได้ ดังนี้

1. สามารถนำวิธีการทำวิจัยจิตสาธารณะที่ศึกษาจากองค์กรสหประชาชาติ ไปใช้ในการพัฒนารูปแบบวิธีการทำวิจัยที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ ซึ่งในประเทศไทยยังไม่มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบเท่าที่ควร อาจเป็นเพราะภาครัฐยังไม่เล็งเห็นถึงความสำคัญ มีระบบที่ซับซ้อน ภาคเอกชนยังไม่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมทางสังคม และภาคประชาสังคมไม่มีการเก็บข้อมูลไว้อย่างเป็นระบบ ทำให้การศึกษาที่ผ่านมาไม่สามารถครอบคลุมได้ข้อมูลเท่าที่ควร จึงไม่มีงานวิจัยและข้อมูลเพียงพอที่จะสะท้อนให้เห็นถึงสถานการณ์และแนวโน้มของจิตสาธารณะตามสภาพความเป็นจริง

2. นำวิธีการคิดมูลค่างานจิตสาธารณะโดยใช้ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มาอธิบายมูลค่าทางจิตสาธารณะให้สามารถนับรวมเป็นส่วนหนึ่งของค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ (GNP) และภายในประเทศ (GDP) ซึ่งเดิมมูลค่าทางจิตสาธารณะนั้นเป็นทรัพยากรที่มองไม่เห็น (Invisible Resources) ทำให้ไม่รู้คุณค่าที่แท้จริงของงานจิตสาธารณะ การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจของจิตสาธารณะนี้ ทำให้สามารถวัดมูลค่าทางจิตสาธารณะได้แม้จะยังเป็นในด้านปริมาณเป็นหลักแต่ก็สามารถที่นำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงนโยบายในการบริหารประเทศเพื่อสนับสนุนและชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของจิตสาธารณะต่อการพัฒนาประเทศมากขึ้น

3. นำรูปแบบวิธีการพัฒนาเครือข่ายพหุภาคีมาประยุกต์ใช้ โดยมีตัวอย่างจากเครือข่ายจิตอาสาที่มีตัวแทนจากภาครัฐ ภาคประชาสังคม และภาคธุรกิจ โดยสร้างความแข็งแกร่งของเครือข่ายขององค์กรที่ทำงานด้านจิตสาธารณะก่อน เป็นการร่วมมือ โดย เริ่มจากการนำนโยบายกิจกรรม เป้าหมายที่แต่ละองค์กรมีมาปรึกษาหาความร่วมมือกัน เพื่อหาเป้าหมายของเครือข่ายร่วมกันในการขับเคลื่อนให้เกิดกระแสการเปลี่ยนแปลงอย่างที่ไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้จากการ

ทำงานขององค์กรใดองค์กรหนึ่งโดยพิจารณาแบ่งหน้าที่ตามศักยภาพและความถนัดของแต่ละกลุ่มองค์กร มีการติดตามประสานงานข้อมูลความเคลื่อนไหว วิทยาภิศทางและเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนอย่างมีส่วนร่วม

4. นำวิธีการจัดการระบบจิตสาธารณะอัจฉริยะมาช่วยพัฒนาระบบฐานข้อมูลงานจิตสาธารณะร่วมกันเพื่อช่วยเชื่อมโยงองค์กรรับจิตสาธารณะและตัวจิตสาธารณะเอง มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศต่างๆเข้ามาช่วยร่วมไปกับการรณรงค์ประชาสัมพันธ์งานจิตสาธารณะให้เป็นที่ยอมรับในวงกว้าง เป็นที่รู้จักและทำให้คนที่ไม่เคยมีความสนใจในจิตสาธารณะเข้ามาเป็นจิตสาธารณะมากขึ้น ผ่านรูปแบบการเป็นจิตสาธารณะที่หลากหลายมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นจิตสาธารณะเสมือน จิตสาธารณะ ICT เป็นต้น

5. นำองค์ความรู้มาประยุกต์ใช้ในการจัดการจิตสาธารณะองค์กรพัฒนาเอกชน ให้เห็นถึงว่างานจิตสาธารณะที่ดีต้องลงทุนไม่ใช่แรงงานฟรี การหาจุดสมดุลของความคาดหวังจากจิตสาธารณะกับงานที่ทำเป็นหน้าที่หลักขององค์กรรับจิตสาธารณะ รวมไปถึงการพัฒนาอบรมบุคลากรเพื่อเพิ่มศักยภาพในงานจิตสาธารณะ ให้มีรูปแบบเพื่อการบริหารที่มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล มากยิ่งขึ้นพร้อมทั้งมีการรวบรวมองค์ความรู้เกี่ยวกับงานจิตสาธารณะนำไปเผยแพร่ที่แก่องค์กรและผู้ที่สนใจผ่านการทำเป็นรูปเล่มหนังสือ หรือในเว็บไซต์

6. นำข้อมูลประโยชน์ของจิตสาธารณะแสดงต่อภาคธุรกิจในเรื่องความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility) ให้เห็นถึงช่องทางของบริษัทในการมีส่วนร่วมทางสังคม ซึ่งสามารถสร้างความน่าเชื่อถือสร้างจุดยืนที่แตกต่างให้แก่บริษัทต่อคู่แข่ง โดยรูปแบบความร่วมมือนั้นสามารถผ่านการเป็นจิตสาธารณะพนักงาน ที่รณรงค์ให้พนักงานในบริษัทมาเป็นจิตสาธารณะ ซึ่งเป็นการพัฒนาศักยภาพและมนุษยสัมพันธ์ของพนักงานด้วยกันและชุมชนด้วย ทำให้บริษัทได้เห็นว่าเป็นการลงทุนทางสังคมที่คุ้มค่าอย่างยิ่ง

7. นำข้อมูลความรู้ที่ได้ของจิตสาธารณะกับเป้าการพัฒนาแห่งสหประชาชาติใหม่ซึ่งถือได้ว่าเป็นเป็นแก่นของการพัฒนาอย่างยั่งยืน มาร่วมรณรงค์นโยบายและกฎหมายที่สนับสนุนจิตสาธารณะในประเทศไทยต่อภาครัฐ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของงานจิตสาธารณะต่อการพัฒนา ซึ่งจิตสาธารณะสามารถช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มจากบริการภาครัฐ ให้กับชุมชนที่ยังได้รับการบริการไม่ทั่วถึงผ่านการประสานงานโดยจิตสาธารณะซึ่งอาจเป็นคนในชุมชนทำให้สร้างการเป็นเจ้าของชุมชนร่วมกันหรือจิตสาธารณะต่างพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงเข้าไประหว่างชุมชน และงานจิตสาธารณะยังช่วยนำบุคคลที่ถูกแบ่งแยกออกไปจากสังคมให้กลับเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับกลุ่ม เช่น คนดกงานได้เข้ามาเป็นจิตสาธารณะเพื่อฝึกทักษะ

สำหรับงานที่มีรายได้ หรือคนเกษียณอายุได้รู้สึกว่าตัวเองยังมีบทบาทอยู่ในสังคม โดยมีความมุ่งหมายในการสร้างสังคมให้ดีขึ้นร่วมกัน

8. นำองค์ความรู้ที่ได้มาพัฒนาสร้างศูนย์ประสานงานกลางจิตสาธารณะเพื่ออำนวยความสะดวกทางงานจิตสาธารณะ รวบรวมประชาสัมพันธ์ข่าวสารข้อมูลขึ้น โดยร่วมมือกับองค์กรจิตสาธารณะต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง และประยุกต์ระบบจัดการจิตสาธารณะในจากประเทศต่างๆ โดยให้มีศูนย์จิตสาธารณะตามภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศโดยมีองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ที่ทำจิตสาธารณะเป็นภาคีแนวร่วมพร้อมแสวงหาเยาวชนที่สนใจทำงานด้านจิตสาธารณะมาขับเคลื่อนเป็นแกนกลางในการประสานงานจิตสาธารณะในพื้นที่ภูมิกานั้น

9. นำข้อมูลองค์กรที่ทำงานจิตสาธารณะระหว่างประเทศที่ได้จากงานวิจัย นำไปวิธีการเชื่อมโยงระบบงานจิตสาธารณะในประเทศให้เชื่อมโยงกับองค์กรจิตสาธารณะระหว่างประเทศเหล่านั้น โดยณรงค์ให้มีองค์กรจัดการจิตสาธารณะที่คอยให้ข้อมูลอำนวยความสะดวกจิตสาธารณะต่างประเทศ พร้อมทั้งให้มีการประชาสัมพันธ์รับจิตสาธารณะในประเทศไปทำงานจิตสาธารณะในประเทศกำลังพัฒนา เพื่อปลูกฝังสร้างจิตสำนึกการเป็นจิตสาธารณะผ่านประสบการณ์การพัฒนาจริง ซึ่งสามารถทำร่วมไปกับการศูนย์ประสานงานกลางจิตสาธารณะได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์ในสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน อาทิ สิทธิในการปฏิบัติงานและการร่วมกลุ่มอย่างสันติ สิทธิและเสรีภาพทางความคิด ศาสนา สิทธิที่จะรักษาสิ่งแวดล้อมและสิทธิในการรณรงค์สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

2. ผู้ที่ทำงานด้านจิตสาธารณะควรได้รับความคุ้มครองด้านสุขภาพและมีสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัยในที่ทำงาน

3. ควรมีกฎหมายคุ้มครองจิตสาธารณะที่ได้รับบาดเจ็บและอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับงานจิตสาธารณะ ต้องแยกออกมาจากกฎหมายแรงงานขั้นต่ำ

4. ควรส่งเสริมกฎหมายแรงงาน ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านจิตสาธารณะ ขอบังคับทางภาษี และควรส่งเสริมงานของจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน

5. ควรอนุญาตให้กฎหมายสวัสดิการสังคม ในการเป็นจิตสาธารณะโดยปราศจากการเสียประโยชน์ (ในแง่เวลาทำงาน) ไม่ควรที่จะต้องจ่ายเบี้ยประกันทางสังคมและสุขภาพ

6. ควรมีกฎหมายระหว่างประเทศ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดจิตสาธารณะระหว่างประเทศ มีกฎหมายสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งเป็นจุดสำคัญในการพัฒนางานจิตสาธารณะในระยะยาว

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ผู้ใหญ่ต้องคอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควร คอยชี้แนะ และปลูกฝังจิตสาธารณะให้แก่เด็ก นอกจากนี้ เด็กยังต้องมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เอง อีกทั้งเด็กยังมีการเรียนรู้ด้านวินัยจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอน ฝึกฝน จากบุคคลสิ่งแวดล้อม

2. ต้องทำให้พลเมืองตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและการรวมกลุ่ม ปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ จะทำให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพรับผิดชอบต่อหน้าที่ของพลเมือง

3. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยในสังคมให้เป็นคนดี เป็นเรื่องที่ทำเป็นเพราะคนในสังคมต่างเรียกร้องในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย แม้เป็นเรื่องที่มีความยากเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อน และมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมากมาย

4. การเป็นต้นแบบที่ดีทางด้านจิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ การจัดการเรียนรู้ต้องผ่านกระบวนการการเรียนรู้ (Action Learning) โดยการให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะตามความเหมาะสมด้วยตนเอง

5. ในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ต้องส่งเสริมให้สามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม จัดกิจกรรมโดยให้คิดสร้างสรรค์ ออกแบบกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะจิตสาธารณะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การจัดการองค์กรรับผู้มิจิตสาธารณะนั้น ไม่ใช่ทุกองค์กรที่มีความสามารถในการรับสมัครได้ จึงควรมีองค์กรประสานงาน ต้องมีการตรวจสอบองค์กรว่าเคยมีประสบการณ์รับหรือไม่ มีความพร้อมการรับหรือไม่ มีการลงไปตรวจสอบพื้นที่งานที่องค์กรทำและต้องการจิตสาธารณะไปช่วย ซึ่งการจัดการตรวจสอบที่ดีที่สุดนั้น ก็ใช้วิธีผ่านเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนด้วยตนเอง

เป็นไขเมงมูมไป โดยให้องค์กรที่เป็นสมาชิกอยู่แล้วทำหน้าที่รับรองตรวจสอบองค์กรเครือข่ายตัวเอง พร้อมทั้งมีการสุ่มตรวจสอบจากหน่วยประสานงานหลัก

การจัดการฐานข้อมูลผู้มีจิตสาธารณะ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการจัดการฐานข้อมูลการทำงานและองค์กรขึ้น โดยเริ่มจากความร่วมมือระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านจิตสาธารณะเพื่อให้เกิดความชัดเจนและสามารถนำข้อมูลมาใช้ให้ก่อเกิดประโยชน์ พร้อมทั้งกำหนดนโยบายและทิศทางร่วมกันของงานจิตสาธารณะในประเทศไทย ได้มีเครือข่ายพาคี ที่มีความพยายามร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าวว่าทึ เครือข่ายจิตสาธารณะ (Volunteer Spirit Network) อันประกอบไปด้วยองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ ตัวแทนจากองค์กรภาครัฐ

การจัดการผ่านระบบอัจฉริยะ (Search Engines) ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการระบบโดยสามารถจัดการข้อมูลจิตสาธารณะ งานและองค์กรที่ต้องการ ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงกับองค์กรที่ต้องการโดยตรง โดยส่วนประสานงานกลางเป็นเพียงผู้ช่วยเมื่อมีปัญหาและทำหน้าที่รับสมัครองค์กรสมาชิกที่ต้องการจิตสาธารณะออนไลน์ โดยผู้มีจิตสาธารณะเองสามารถเลือกได้ถึงงานที่ตัวเองต้องการทำ ระยะเวลาที่เหมาะสมกับตัวเอง สถานที่ที่ใกล้เคียงสะดวกสำหรับไปทำงาน

การประชาสัมพันธ์งานจิตสาธารณะผ่านสื่อต่างๆ ในช่วงที่มีการรณรงค์ปีแห่งจิตสาธาณะนั้น พบว่าสื่อที่ประสบความสำเร็จในการประชาสัมพันธ์งานจิตสาธาณะนั้นคือหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ตามมาด้วยโทรทัศน์แห่งชาติ มากไปกว่านั้นมีการเปิดเป็นศูนย์สำหรับสอบถามข้อมูลงานจิตสาธาณะขึ้น ผู้ศึกษามีแนวคิดว่ หากมีกระบวนการในการสร้างเครือข่ายจิตสาธาณะอย่างเข้มแข็ง ก็จะทำให้การมีจิตสาธาณะมีความยั่งยืน มั่นคง การศึกษาต่อยอดทางความคิดในเรื่องนี้ กระบวนการสร้างเครือข่ายจิตสาธาณะในกรอบของระดับประเทศที่แข็งแกร่งต่อยอดจากการศึกษาในครั้งนี้ ถือว่ามีความน่าสนใจ และควรมีการทำการศึกษาย่างจริงจัง ต่อไป

บรรณานุกรม

หนังสือ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน . กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน, 2546.

ไพบูลย์ วัฒนศิริธรรม และ สังคม สัจจร. **สำนักไทยที่พึ่งปรารถนา**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย. 2543.

สมโภชน์ เอี่ยมสุภาษิต. **ทฤษฎีและเทคนิคการปรับพฤติกรรม**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2539.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. **ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม**. กรุงเทพฯ : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. 2538.

อนุชาติ พวงสำลี และ วีรบูรณ์ วิสารทสกุล. **ประชาสังคม: คำ ความคิด ความหมาย**. กรุงเทพฯ: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. 2540.

ยุทธนา วรณปิติก. **สำนักพลเมือง : ความเรียงว่าด้วยประชาชนบนเส้นทางประชาสังคม**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิการเรียนรู้และพัฒนาประชาสังคม, 2542.

วารสาร หนังสือพิมพ์

นวรินทร์ ตาก้อนทอง. “จิตสาธารณะ: คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์”. วารสารการวัดผลการศึกษา. ปีที่ 31 ฉบับที่ 89 (ม.ค.-มิ.ย. 2557) , 2557. หน้า 33-45 .

วิรัตน์ คำศรีจันทร์, “ประชาคมวิจัยเพื่อร่วมสร้างชีวิตสาธารณะ โครงการวิจัยและพัฒนาประชาคมพุทธมณฑล”. วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา 2546 ปีที่ 1 ฉบับที่ 2 หน้า 99.

วิชัย วงษ์ใหญ่. . “จิตสาธารณะ”. สารานุกรมวิชาชีพครู เฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554. กรุงเทพฯ:สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2554,หน้า 233 - 237.

เอกสารวิจัย

จันทร์จิรา มูลเมือง. ”การเปรียบเทียบระดับความรับผิดชอบต่อสังคมของนิสิตนักศึกษาต่างสาขาวิชา”. วิทยานิพนธ์ ค.ม. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535.

- ณัฐยา ลือชาภิตติกุล. “ ลักษณะทางจิตสังคมและลักษณะทางพุทธที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานด้านบริการของพนักงานธนาคารไทยพาณิชย์ จำกัด (มหาชน) ในกรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์) ประยุกต์. กรุงเทพมหานคร : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2546.
- รชฎ กันทะริญ. “รายงานการสังเคราะห์ผลการจัดกิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม”. กลุ่มนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา, สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงใหม่เขต 5. 2554.
- วิรัตน์ คำศรีจันทร์. “จิตสำนึกพลเมืองในบริบทประชาสังคมไทย”.วิทยานิพนธ์ดุขฎฐิบัณฑิต. (ประชากรศึกษา),มหาวิทยาลัยมหิดล.บัณฑิตวิทยาลัย. 2544.
- แสงสุริย์ คนศิลป์, อ่างถึงใน อ้อมใจ วงษ์มณฑา.” ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสาธารณะของนักศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์”. สถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลป์ยาศึกษาพัฒนา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี. 2552.

เอกสารไม่ตีพิมพ์

- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. “รูปแบบการพัฒนานักเรียนระดับประถมศึกษาให้มีจิตสาธารณะ: การศึกษาระยะยาว”. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ, สถาบันพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. 2547.

ฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์

- “การพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม (Decency)”, (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/53011312403inetg18/khornngkar-3/kar-phathna-dan-khunthrrm-criythrrm-decency>. 2561,
- “ข่าวในพระราชสำนัก”. หนังสือพิมพ์มติชน. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก: <https://www.matichon.co.th/news/390136>, 2560.
- จันทร์รา ชนสงวนวงศ์. “จิตสาธารณะ”. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://mos.e-tech.ac.th/mdec/learning/s1301/unit08.html#s02>, 2561.
- นวรินทร์ ตาก้อนทอง..” จิตสาธารณะ : คุณลักษณะของเด็กไทยที่พึงประสงค์”. (ออนไลน์), เข้าถึงได้จาก : <http://learners.in.th/blog/krujo2007/390763>. 2561.

(ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก : <https://sites.google.com/site/53011312403inetg18/khornngkar-3/kar-phathna-dan-khunthrrm-criythrr-decency>, 2561.

ภาคผนวก

กิจกรรมจิตสาธารณะ ตำรวจภูธรภาค 6

ลำดับ	เรื่อง	การดำเนินการ	หมายเหตุ
๑	หนังสือ ภ.๖ ที่ ๐๐๒๑.๑๑๑/๑๗๐ ลง ๑๐ ม.ค.๖๑ เรื่อง แจ้งกำชับการจัดกิจกรรมตามโครงการจิตอาสา "เราทำความ ดี ด้วยหัวใจ" ของ ภ.๖	แจ้ง ผบก.ในสังกัด ภ.๖	
๒	หนังสือ ภ.๖ ที่ ๐๐๒๑.๑๑๑/๕๓๕ ลง ๑๙ ม.ค.๖๑ เรื่อง แจ้งคำสั่งจัดตั้งศูนย์บริหารขับเคลื่อนโครงการจิตอาสา "เราทำความ ดี ด้วยหัวใจ" ของ ภ.๖	แจ้ง ผบก.ในสังกัด ภ.๖	
๓	หนังสือ ภ.๖ ที่ ๐๐๒๑.๑๑๑/๙๐๒ ลง ๕ ก.พ.๖๑ การจัดกิจกรรมตามโครงการจิตอาสา "เราทำความดี ด้วยหัวใจ" ของ ภ.๖ ให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น	แจ้ง ผบก.ในสังกัด ภ.๖	
๔	หนังสือ ภ.๖ ส่วนที่๑๓ ที่ ๐๐๒๑.๑๕๒/๓๕๘๑ ลง ๑๗ พ.ค.๖๑ เรื่อง โครงการอบรมเจ้าหน้าที่ตำรวจด้านงานชุมชนสัมพันธ์ และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินการตามโครงการ จิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ	แจ้ง ผบก.ในสังกัด ภ.๖ แจ้ง ผบก.อก.ภ.๖ แจ้ง ผบก.ศฝร.ภ.๖	
๕	หนังสือ ศฝร.ภ.๖ ที่ ๐๐๒๑(ศฝร).๑๒๒/๗๖๔ ลง ๒๔ พ.ค.๖๑ เรื่อง รายงานผลการฝึกอบรมโครงการอบรมเจ้าหน้าที่ด้าน งานชุมชนสัมพันธ์ฯ	เรียน ผบช.ภ.๖	
๖	หนังสือ ภ.๖ ส่วนที่๑๓ ที่ ๐๐๒๑.๑๕๒/๔๓๔๕ ลง ๑๔ มิ.ย.๖๑ เรื่อง การเปิดช่องทางแอปพลิเคชันไลน์ "ฉก.จิตอาสาพัฒนา"	แจ้ง ผบก.ในสังกัด ภ.๖	
๗	หนังสือ ภ.๖ ส่วนที่๑๓ ที่ ๐๐๒๑.๑๕๒/๔๓๔๖ ลง ๑๙ มิ.ย.๖๑ เรื่อง โครงการเผยแพร่ขยายผลความรู้ตามโครงการจิตอาสา พระราชดำริโดยวิทยากรจิตอาสา ๙๐๔ หลักสูตรหลักประจำ	แจ้ง ผบก.ภ.จว.นครสวรรค์ และ ผบก.ศฝร.ภ.๖	
๘	หนังสือ ภ.๖ ส่วนที่๑๓ ที่ ๐๐๒๑.๑๕๒/๔๓๔๙ ลง ๑๙ มิ.ย.๖๑ เรื่อง ป้ายโครงการจิตอาสาพระราชทานตามแนวพระราชดำริ	แจ้ง ผบก.ในสังกัด ภ.๖	
๙	หนังสือ ภ.๖ ที่ ๐๐๒๑.๑๕๒/๔๖๘๗ ลง ๒๗ มิ.ย.๖๑ เรื่อง รายงานรายชื่อเจ้าหน้าที่จิตอาสาตามโครงการจิตอาสา พระราชทานตามแนวพระราชดำริ	เรียน ผบ.ตร. (ผ่าน ผอ.สยศ.ตร.)	
๑๐	หนังสือ ภ.๖ ส่วนที่๑๓ ที่ ๐๐๒๑.๑๕๒/๔๗๐๑ ลง ๒๗ มิ.ย.๖๑ เรื่อง ขอความร่วมมือในการบริหารจัดการภัยพิบัติและ สาธารณภัยฯ	แจ้ง ผบก.ในสังกัด ภ.๖	
๑๑	หนังสือ ภ.๖ ส่วนที่๑๓ ที่ ๐๐๒๑.๑๕๒/๔๖๘๘ ลง ๒๗ มิ.ย.๖๑ เรื่อง ส่งสรุปข้อมูลการสำรวจห้องประชุมในพื้นที่ของหน่วย หรือภาคเอกชน เพื่อใช้ในการเผยแพร่โครงการจิตอาสา	เรียน ผบ.ตร. (ผ่าน สยศ.ตร.(ผก.))	
๑๒	หนังสือ ผอ.๕ บก.อก.ภ.๖ ส่วนที่๑๓ ที่ ๐๐๒๑.๑๕๒/- ลง ๖ ก.ค.๖๑ เรื่อง โครงการเผยแพร่ขยายผลความรู้ตาม โครงการจิตอาสาพระราชทานฯ ประจำเดือน ก.ค.๖๑ ณ ศูนย์ประสานแผนพัฒนา จว.พิษณุโลก	เรียน ผบช.ภ.๖	
๑๓	หนังสือ ภ.๖ ที่ ๐๐๒๑.๑๕๒/๖๙๗๒ ลง ๖ ก.ค.๖๑ เรื่อง กำชับการปฏิบัติตามข้อสั่งการของ ตร.ในการประชุม บริหารตร. ครั้งที่ ๔/๒๕๖๑	แจ้ง ผบก.ในสังกัด ภ.๖	

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	พลตำรวจตรี วรรณพัชญ์ กิตติพิบูลย์		
วัน เดือน ปี เกิด	8 กรกฎาคม 2505		
การศึกษา	ปริญญาตรี รัฐประศาสนศาสตร์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	พ.ศ.2526
	นิติศาสตร์บัณฑิต	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	พ.ศ.2546
	ปริญญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต	มหาวิทยาลัยมหิดล	พ.ศ.2545
ตำแหน่งปัจจุบัน	ผู้บังคับการอำนวยการ ตำรวจภูธรภาค 6		

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง แนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ :

ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรภาค 6

ผู้วิจัย พลตำรวจตรี วรรณพัชญ์ กิตติพิบูลย์

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 60

ตำแหน่ง ผู้บังคับการตำรวจภูธรภาค 6

ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 เป็น 5 ปีแรกของการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2560-2579) ผู้การปฏิบัติโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 มีหลักการที่สำคัญ คือ การยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมดุล ผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดี ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาคนมีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ มีที่ยืนและเปิดโอกาสให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ การยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบ ต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจในการส่งเสริม สนับสนุนให้จัดทำโครงการ/กิจกรรมเสริมสร้างจิตสาธารณะด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม พัฒนาเยาวชน และประชาชนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านจิตสาธารณะ เพื่อการเป็นสมาชิกที่ดีของโรงเรียน ชุมชน และสังคม โดยจะทำการศึกษาเฉพาะในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรภาค 6 เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทางสังคม ด้วยจิตสาธารณะ ขยายผลต่อองค์กรร่วมของประเทศ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับจิตสาธารณะ และกิจกรรมจิตสาธารณะ
2. เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมทางสังคม ด้วยจิตสาธารณะ

3. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้ศึกษาต้องการที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ เพื่อประโยชน์ของประเทศ โดยกำหนดขอบเขตและเกณฑ์ในการพิจารณาประกอบด้วย การศึกษาข้อมูลทุติยภูมิ จากการศึกษาเอกสารวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารสำคัญ น่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับ และการระดมความคิดเห็นจากที่ประชุม ข้อมูลปฐมภูมิจากการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้เชี่ยวชาญผู้ที่เกี่ยวข้อง ในพื้นที่รับผิดชอบตำรวจภูธรภาค 6

2. ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิ จาก กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรภาค 6 ประชาชนโดยทั่วไปในพื้นที่รับผิดชอบ เป็นต้น โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เจาะจง และรวบรวมผลการสัมภาษณ์มาประมวลในรูปแบบการพรรณา และนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ศึกษามาทำการวิเคราะห์ และนำเสนอในเชิงพรรณาคความ

3. ขอบเขตด้านเวลา

ในการศึกษา เรื่องแนวทางการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ทางสังคม ด้วยกิจกรรมจิตสาธารณะ : ศึกษาเฉพาะกรณีตำรวจภูธรภาค 6 ในครั้งนี้ จะใช้เวลาในการรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการสัมภาษณ์ (Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายสาขาอาชีพในห้วงระยะเวลาประมาณ 10 เดือน ตั้งแต่เดือน พ.ย.60 – ส.ค.61

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประชากรที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ ข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิ จาก กระทรวง ศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรภาค 6 ประชาชนโดยทั่วไปในพื้นที่รับผิดชอบ เป็นต้น โดยใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เจาะจง และรวบรวมผลการสัมภาษณ์มาประมวลในรูปแบบการพรรณา และนำเสนอแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ศึกษามาทำการวิเคราะห์ และนำเสนอในเชิงพรรณาคความ โดยมีการดำเนินการดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูล

1.1 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ศึกษาจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อนำมาสร้างกรอบความคิดของการวิจัย ทำการรวบรวมเอกสารแล้ววิเคราะห์เอกสารโดยการจัดทำแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร บันทึกเกี่ยวกับลักษณะเอกสารแหล่งที่มาและสาระสำคัญของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารจะเป็นกรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีการอื่นๆ ต่อไป

1.2 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้จากการระดมความคิดเห็นจากข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิ และการสัมภาษณ์ (Interview) จาก ข้าราชการของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ข้าราชการตำรวจในสังกัดตำรวจภูธรภาค 6 และประชาชนโดยทั่วไปในพื้นที่รับผิดชอบของตำรวจภูธรภาค 6 เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อกำหนดหัวข้อ/กลุ่มหัวข้อแนวคิดสำคัญ (Topic/Category) และแบบแผนแนวคิดสำคัญอันเป็นแก่นสารของการวิจัย (Pattern/Themes)

3. การอภิปรายผล ดำเนินการ โดยการนำทฤษฎีที่ได้มีการทบทวนไว้แล้ว มาใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการระดมความคิดเห็นจากข้าราชการผู้ทรงคุณวุฒิ จากกระทรวง ศึกษาธิการ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และประชาชน โดยทั่วไป เป็นต้น

4. การนำเสนอผลการวิจัย ดำเนินการโดยเอาวัตถุประสงค์การวิจัยเป็นตัวตั้งแล้วนำเสนอผลการศึกษาวิจัยที่ตอบวัตถุประสงค์การวิจัยให้ครบทุกข้อตามลำดับ

ผลการวิจัย

การสร้างจิตสาธารณะ

1. จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่เกิดจากการฝึกรวมตั้งแต่วัยเด็ก และจะพัฒนาไปเรื่อย ๆ จนถึงวัยรุ่น และจนกระทั่งเป็นผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่จึงต้องคอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควร คอยชี้แนะและปลูกฝังจิตสาธารณะให้แก่เด็ก

2. จิตสาธารณะเป็นคุณธรรมของพลเมือง ส่งเสริมทำให้สังคมเข้มแข็งมีศักยภาพในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากการมีพลเมืองตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและการรวมกลุ่ม ปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ จะทำให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพรับผิดชอบต่อหน้าที่ของพลเมือง

3. จิตสาธารณะทำให้ทุกคนในสังคมสามารถอยู่ร่วมกันได้ เป็นสังคมที่มีการให้และแบ่งปันซึ่งกัน และกัน ค่านึงถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

4. การสร้างจิตสาธารณะ เป็นความรับผิดชอบในตนเอง แม้ว่าจะได้รับการอบรมสั่งสอนถ้าใจตนเองไม่ยอมรับ จิตสาธารณะก็ไม่เกิด

คุณสมบัติอันเป็นความพร้อมที่จะพัฒนาจริยธรรมของบุคคล

1. ความรู้เกี่ยวกับธรรมชาติของชีวิตและหลัก จริยธรรม ทุกคนได้มีโอกาสเรียนรู้มาตั้งแต่วัยต้นของชีวิตจากการเลี้ยงดู การศึกษาอบรม และจากประสบการณ์ในการปฏิบัติงาน โดยอาจเป็นในวิถีทางที่ต่างกัน ซึ่งเป็นผลให้บุคคลมีพัฒนาการทางจริยธรรมต่างกัน จากกฎเกณฑ์การตัดสินใจที่ต่างกัน

2. ความใฝ่ธรรม มนุษย์มีธรรมชาติของการแสวงหาความถูกต้องเป็นธรรมหรือความดีงามตั้งแต่วัยทารก คุณสมบัตินี้ทำให้บุคคลนิยมคนดี ชอบสังคมที่มีคุณธรรมจริยธรรม ต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นคนดี

3. ความรู้จักตนเองของบุคคลนั้น คือ สร้างความสามารถในการพิจารณาให้รู้อิทธิพลของความคิดและความไม่ดีของตนให้ชัดเจน

การพัฒนาระบบกฎหมายให้สนับสนุนงานจิตสาธารณะ

งานจิตสาธารณะควรได้รับการประชาสัมพันธ์ในสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน กฎหมายแรงงานไม่ควรแบ่งแยกระหว่างจิตสาธารณะกับแรงงานทั่วไป จิตสาธารณะควรได้รับความคุ้มครองด้านสุขภาพและมีสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัยในที่ทำงาน กฎหมายควรคุ้มครองภาระที่จิตสาธารณะได้รับการได้รับบาดเจ็บและอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับงานจิตสาธารณะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการประชาสัมพันธ์ในสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน อาทิ สิทธิในการปฏิบัติงานและการร่วมกลุ่มอย่างสันติ สิทธิและเสรีภาพทางความคิด ศาสนา สิทธิที่จะรักษาสิ่งแวดล้อมและสิทธิในการรณรงค์สิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน เป็นต้น

2. ผู้ที่ทำงานด้านจิตสาธารณะควรได้รับความคุ้มครองด้านสุขภาพและมีสภาพแวดล้อมที่มีความปลอดภัยในที่ทำงาน

3. ควรมีกฎหมายคุ้มครองจิตสาธารณะที่ได้รับบาดเจ็บและอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องกับงานจิตสาธารณะ

4. ควรส่งเสริมกฎหมายแรงงาน ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานด้านจิตสาธารณะ ช้อบังคับทางภาษี และควรส่งเสริมงานของจิตสาธารณะอย่างยั่งยืน

5. ควรอนุญาตให้กฎหมายสวัสดิการสังคม ในการเป็นจิตสาธารณะโดยปราศจากการเสียประโยชน์ (ในแง่เวลาทำงาน) ไม่ควรที่จะต้องจ่ายเบี้ยประกันทางสังคมและสุขภาพ

6. ควรมีกฎหมายความร่วมมือระหว่างประเทศ ที่เอื้ออำนวยให้เกิดจิตสาธารณะระหว่างประเทศ มีกฎหมายสนับสนุนการจัดตั้งองค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งเป็นจุดสำคัญในการพัฒนาจิตสาธารณะในระยะยาว เช่น หน่วยกู้ภัย แผ่นดินไหว ภูเขาไฟระเบิด นักฟุตบอลและโค้ช 13 ชีวิต

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ผู้ใหญ่ต้องคอยแนะนำส่งเสริมในสิ่งที่ถูกที่ควร คอยชี้แนะ และปลูกฝังจิตสาธารณะให้แก่เด็ก นอกจากนี้ เด็กยังต้องมีระเบียบวินัย มีความรับผิดชอบตามธรรมชาติอันเกิดขึ้นได้เอง อีกทั้งเด็กยังมีการเรียนรู้ด้านวินัยจากวัฒนธรรม โดยอาศัยการสั่งสอน ฝึกฝน จากบุคคลสิ่งแวดล้อม

2. ต้องทำให้พลเมืองตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม มีความปรารถนาที่จะช่วยเหลือสังคม เชื่อมั่นในความสามารถของตนเองและการรวมกลุ่ม ปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้ จะทำให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพรับผิดชอบต่อหน้าที่ของพลเมือง

3. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของคนไทยในสังคมให้เป็นคนดี เป็นเรื่องที่ทำเป็นเพราะคนในสังคมต่างเรียกร้องในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมไทย แม้เป็นเรื่องที่มีความยากเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นกระบวนการที่มีความสลับซับซ้อน และมีองค์ประกอบอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องมากมาย

4. การเป็นตัวอย่างที่ดีทางด้านจิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ การจัดการเรียนรู้ต้องผ่านกระบวนการการปฏิบัติ (Action Learning) โดยการให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจิตสาธารณะตามความเหมาะสมด้วยตนเอง

5. ในการจัดกิจกรรมเพื่อสังคมและสาธารณประโยชน์เป็นกิจกรรมที่ต้องส่งเสริมให้สามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และพัฒนาการทางสมอง เน้นให้ความสำคัญทั้งความรู้ และคุณธรรมจริยธรรม จัดกิจกรรมโดยให้คิดสร้างสรรค์ ออกแบบกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์อย่างหลากหลายรูปแบบ เพื่อแสดงถึงความรับผิดชอบต่อสังคมในลักษณะจิตสาธารณะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การจัดการองค์กรรับผู้มีจิตสาธารณะนั้นไม่ใช่ทุกองค์กรที่มีความสามารถในการรับสมัครได้ จึงควรมีองค์กรประสานงาน ต้องมีการตรวจสอบองค์กรว่าเคยมีประสบการณ์รับหรือไม่ มีความพร้อมการรับหรือไม่ มีการลงไปตรวจสอบพื้นที่งานที่องค์กรทำและต้องการจิตสาธารณะไปช่วย ซึ่งการจัดการตรวจสอบที่ดีที่สุดนั้น ก็ใช้วิธีผ่านเครือข่ายขององค์กรพัฒนาเอกชนด้วยกันเอง เป็นโยแมงมูมไป โดยให้องค์กรที่เป็นสมาชิกอยู่แล้วทำหน้าที่รับรองตรวจสอบองค์กรเครือข่ายตัวเอง พร้อมทั้งมีการสุ่มตรวจสอบจากหน่วยงานหลัก

การจัดการฐานข้อมูลผู้มีจิตสาธารณะ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะมีการจัดการฐานข้อมูลการทำงานเพื่อให้ทราบถึง ความพร้อมของเจ้าหน้าที่จิตสาธารณะ (เจ้าหน้าที่เทคนิค) ควรมีการตรวจสอบ ทดสอบความพร้อมของเจ้าหน้าที่จิตสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ เพื่อลดความเสี่ยง และความสูญเสีย การเกิดขึ้นขององค์กร ควรเริ่มจากความร่วมมือระหว่างองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านจิตสาธารณะเพื่อให้เกิดความชัดเจนและสามารถนำข้อมูลมาใช้ให้ก่อเกิดประโยชน์ พร้อมทั้งกำหนดคน โยบายและทิศทางร่วมกันของงานจิตสาธารณะในประเทศไทย ได้มีเครือข่ายพาคี ที่มีความพยายามร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าวอาทิ เครือข่ายจิตสาธารณะ (Volunteer Spirit Network) อันประกอบไปด้วยองค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ ตัวแทนจากองค์กรภาครัฐ

การจัดการผ่านระบบอัจฉริยะ (Search Engines) ในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ อินเทอร์เน็ตเข้ามามีบทบาทสำคัญในการจัดการระบบโดยสามารถจัดการข้อมูลจิตสาธารณะ งานและองค์กรที่ต้องการ ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมโยงกับองค์กรที่ต้องการโดยตรง โดยส่วนประสานงานกลางเป็นเพียงผู้ช่วยเมื่อมีปัญหาและทำหน้าที่รับสมัครองค์กรสมาชิกที่ต้องการจิตสาธารณะออนไลน์ โดยผู้มีจิตสาธารณะเองสามารถเลือกได้ถึงงานที่ตัวเองต้องการทำ ระยะเวลาที่เหมาะสมกับตัวเอง สถานที่ที่ใกล้เคียงสะดวกสำหรับไปทำงาน

การประชาสัมพันธ์งานจิตสาธารณะผ่านสื่อต่างๆ ในช่วงที่มีการรณรงค์ปีแห่งจิตสาธารณะนั้น พบว่าสื่อที่ประสบความสำเร็จในการประชาสัมพันธ์งานจิตสาธารณะนั้นคือ หนังสือพิมพ์ระดับชาติ ตามมาด้วยโทรทัศน์แห่งชาติ Social Media Line Facebook Instagram มากไปกว่านั้นมีการเปิดเป็นศูนย์สำหรับสอบถามข้อมูลงานจิตสาธารณะขึ้น ผู้ศึกษามีแนวคิดว่า หากมีกระบวนการในการสร้างเครือข่ายจิตสาธารณะอย่างเข้มแข็ง ก็จะทำให้การมีจิตสาธารณะมีความยั่งยืน มั่นคง การศึกษาต่อยอดทางความคิดในเรื่องนี้ กระบวนการสร้างเครือข่าย

ข่ายจิตสาธารณะที่แข็งแกร่งถือว่ามีความน่าสนใจ และควรมีการทำการศึกษาอย่างจริงจัง ต่อไป